

Täysistunto

Keskiviikko 22.2.2017 klo 13.59—18.51

3. Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta

Valiokunnan oma asia O 72/2016 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 1/2017 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 1/2017 vp. Keskustelu asiasta alkaa, tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Heinäluoma.

Keskustelu

14.03 **Eero Heinäluoma sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lähtökohdat tämän tarkastusvaliokunnan mietinnön tekemiselle syntyivät sen jälkeen, kun Finaviassa oli tapahtunut johdannaissopimusten teon kautta huomattavaa vahinkoa tuottaneita päätöksiä yhtiölle ja sitä kautta valtiolle ja tämä asia oli tullut tarkastusviraston tarkistettavaksi. Tarkastusvirasto teki kaksi tarkistusta: ensin itse johdannaiskauppoja ja riskienhallintaa koskevan tarkastuksen, joka valmistui 2013, ja myöhemmin erillisen laillisuustarkastuksen, joka valmistui 2016.

Tarkastusvaliokunta totesi omalta osaltaan, että se ottaa tämän työlistalleen, käy huolella tapahtuneen lävitse sillä periaatteella, että ei ole mitään asioita, joita lakaistaisiin maton alle, vaan kaikki asiat selvitetään ja läpivalaistetaan, jotta tulee varmuus siitä, että veronmaksajien rahaa käytetään kontrolloidusti ja vastuullisella tavalla, ja toisaalta, jotta valtion omistamissa yhtiöissä vallitsee yhteisesti hyväksytty kulttuuri, minkä mukaisesti päätöksiä tehdään ja niitä valvotaan.

Mitkä ovat tosiasiat tämän selvittelyn pohjalta? Selvää on, että Finaviassa on tehty vuosina 2009, 2010 ja 2011 kyseenalaisia johdannaissopimuksia. Näiden sopimusten alkupe räisenä tarkoituksena ja hyväksyttävänä tarkoituksena on ollut suojata luottojen korkoriskiä, mutta ne on tehty sillä tavalla, että sopimukset ovat olleet spekulatiivisia. Ne ovat pitäneet sisällään myös tuoton mahdollisuuden ja sitä kautta myös huomattavan riskin epäedullisen korkokehityksen sattuessa. Sopimusten riskeistä ei raportoitu Finavian hallitukselle eikä näistä riskeistä kerrottu myöskään Finavian tilinpäätöksissä. Talonpoikaisestikin on kuitenkin selvää, että valtionyhtiöiden tehtävänä ei ole toimia spekulanttina markkinoilla, vaan valtionyhtiöiden tehtävä on huolehtia siitä asiasta, jota varten kukin yhtiö on perustettu. Voi siis sanoa, että johtamisjärjestelmä ja valvonta tältä osin on pettänyt.

Tilintarkastuslautakunta on antanut oman ratkaisunsa asiassa. Lautakunta katsoi, että päävastuullinen tilintarkastaja on toiminut vuoden 2010 tilintarkastuksen osalta hyvän tilintarkastustavan vastaisesti, ja antoi tästä huomautuksen huomioituaan lieventävänä seik-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

kana tilintarkastussuunnitelmassa tehdyt rajaukset, ja tilikauden 2011 päävastuullinen tilintarkastaja sai puolestaan varoituksen.

2012 tappiot tulivat näkyviin ja yhtiössä alkoi asian selvittäminen. Lopputuloksena on, että kun johdannaissopimukset katkaistiin, yhtiölle tuli tappioita 34 miljoonaa euroa.

Tarkastusvaliokunta on käynyt lävitse yleisemmin riskienhallintaa myös muiden valtionyhtiöiden osalta, ja myönteisenä seikkana on todettava, että valiokunnan saaman informaation mukaan muissa valtionyhtiöissä vastaavanlaista toimintaa ja siitä aiheutuneita riskejä ei ole.

Seuraavaksi asian selvittelyyn.

Kun tappiot ja johdannaissopimukset kävivät ilmi, yhtiö käynnisti asian selvittämisen. Tähän selvittelyyn kaikkine vaiheineen on mennyt erittäin kauan, ja sen seurauksena osa mahdollisuuksista hakea vahingonkorvauksia on vanhentunut. Johdannaissopimusten monimutkaisuutta osoittaa osaltaan se, että yhtiöllä meni noin vuoden ajanjakso ennen kuin se oli ulkopuolisen konsultin avulla selvittänyt, mitä nämä sopimukset pitivät sisällään ja minkä tyyppisiä riskit asiassa olivat.

Valtiontalouden tarkastusvirasto puolestaan teki oman selvityksensä, joka valmistui 2013, ja virasto antoi tässä suosituksia, minkä mukaan omistajaohjauksessa ja yhtiössä pitäisi toimia. Käytännön näkökohtien ohella tarkastusvirasto kirjasi näihin suosituksiin, että omistajaohjaustehtävästä vastaavan liikenne- ja viestintäministeriön tulee vastaavasti arvioida johdon ja tilintarkastajien toiminnan huolellisuutta.

Tämän mukaisesti jatkoselvittelyä yhtiössä tehtiin. Vuonna 2015 nostettiin vahingonkorvauskanteita tilintarkastusyhteisö Deloittea vastaan, myös aiempaa hallitusta ja toimitusjohtajaa vastaan, ja lisäksi yhtiö tekee tutkintapyyntöä poliisille varatoimitusjohtajan ja rahoituspäällikön toimista. Tutkintapyyntö tehdään kuitenkin sen jälkeen, kun vahingonkorvausaika on mennyt umpeen eli on kulut kaksi vuotta työsuhteen päättymisestä.

Valiokunta on käynyt lävitse omistajaohjauksen toimintaa pidemmältä ajalta. Omistajaohjaus- ja vastuulliset ministerit ovat tukeneet asian selvittämistä, vahinkojen rajaamista ja myös linjausta hakea vahingonkorvausta asiaa koskevien juridisten selvitysten pohjalta. Tämä linja omistajaohjauksessa on jatkunut aina syksyyn 2015 saakka. Syksyllä 2015 liikenne- ja viestintäministeriön linja tältä osin muuttui. Tässä alkusyksyn tilanteessa valiokunnan saaman informaation mukaan myös omistajaohjauksesta vastaava ministeriö on ollut sillä kannalla, että vahingonkorvauskanteessa on perusteltua edetä, ja samalla kannalla on ollut myös tarkastusvirasto alkusyksystä 2015 pidetyssä neuvottelussa.

Tämän jälkeen asiakirjoista ja valiokunnan saamasta selvityksestä käy ilmi, että ministeriössä on ilmeisesti päädytty toiseen arvioon, jonka sisältö on se, että vahingonkorvauskanteista tilintarkastusyhteisö Deloittea vastaan on perusteltua luopua ja yrittää hakea sovintoratkaisua. Perusteet tähän on tuotu valiokunnan mietinnössä esille.

Myös valtioneuvoston omistajaohjaus on ollut useampaan kertaan asian kanssa tekemisissä. Valtioneuvoston omistajaohjausyksikön kanta on sekin elänyt syksyn 2015 aikana, ja se tuli siihen lopputulokseen marraskuun 19. päivänä, että se antoi suosituksia ministeriölle siitä, minkä mukaan kannattaisi asiassa toimia. Näihin suosituksiin kuuluu vahingonkorvauskanteessa eteneminen ja ylimääräisen yhtiökokouksen pitäminen.

Miten kaikkea tapahtunutta pitää arvioida? Valiokunnan oma käsitys kaiken kuulemisen pohjalta on, että yhtiössä on ollut erityisesti rahoitusmarkkinoihin liittyen selvä osaaamisvaje. Tämä vaje on syntynyt tilanteessa, jossa vanha liikelaitos on muuttunut osakeyhtiöksi ja ryhtynyt toimimaan suurempien riskien merkeissä. Valiokunnan käsitys on, ettei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

yhtiön riskinhallinnasta ja rahoituksesta vastanneiden henkilöiden osaaminen ja vastuunjako ole ollut uudessa osakeyhtiömuotoisessa toimintaympäristössä riittävää. Tarkastusvaliokunta korostaakin, että asianmukaisen ohjeistuksen laatimisen ohella yhtiön johdon ja hallituksen vastuulla on myös varmistaa se, että laadittuja ohjeita noudatetaan ja että yhtiön vastuullisella henkilökunnalla on tehtäviinsä nähden riittävä ammattitaito ja osaaminen.

Valiokunnan saaman informaation pohjalta tulee johtopäätökseen, että yksi asioiden pitkittymiseen vaikuttava tekijä on ollut pyrkimys yhtiössä välttää julkisuutta. Valiokunta katsoo, että yhtiön hallituksen pyrkimys välttää julkisuutta johdannaisongelman tultua ilmi vuonna 2012 on hidastanut yhtiön päätöksentekoa korvausprosesseihin ryhtymiseksi. Tällä on ollut vaikutusta siihen, että osa kanteista on päässyt vanhenemaan.

Sitten ilmeistä on, että mielipiteet siitä, miten todennäköisesti kanteessa menestyminen voisi tapahtua, ovat eriytyneet varsinkin syksyn 2015 aikana. Omistajaohjausyksikön kanta on ollut, [Olavi Ala-Nissilä: Vaihteleva!] että kanteen menestymistä edistäisi, jos yhtiön entistä toimitusjohtajaa ja hallituksen jäseniä vastaan olisi vireillä vahingonkorvauskanne, koska tilintarkastajat ovat vastineessaan kanteeseen tilintarkastajia vastaan vedonneet yhtiön johdon ensisijaiseen vastuuseen. Omistajaohjausosastolla valmisteltiin tämä lausunto, joka toimitettiin tuolloin marraskuussa myös liikenne- ja viestintäministeriön käyttöön. Liikenne- ja viestintäministeriön kansliapäällikkö antoi 14.10. Finavian hallituksen puheenjohtajalle toimintaohjeen. Tämän ohjeen mukaisesti kansliapäällikkö ilmoitti: "Ministerin pyynnöstä ilmoitan, että Finavia pitää ylimääräisen yhtiökokouksen marraskuun puolivälin tienoilla. Sitä ennen yhtiön ei tule edetä johdannaiskannaneasiassa." Tämän kannan ministeriön omistajaohjauksesta vastaava virkamies uudisti 27. marraskuuta.

Tarkastusvirasto on käynyt huolella lävitse tätä vuoden 2015 syksyä, niin kuin muutakin kokonaisuutta, ja virasto on päätenyt omassa raportissaan siihen, että ministeriö on puuttunut epätarkoituksenmukaiseksi tulkitulla tavalla Finavian omistajaohjauksen operatiiviseen toimintaan sovintoneuvotteluja aloitettaessa tilintarkastusyhteisön kanssa ja tästä sopimuksesta neuvoteltaessa.

Valiokunta puolestaan kävi samaa asiaa lävitse ja päätyi siihen, että tässä asiassa ei ole toimittu perinteisen eikä vakiintuneen valtioneuvoston omistajaohjauksen mukaisesti. Valiokunta omassa kannassaan toteaa, että syksyn 2015 aikana omistajaohjauksen ja yhtiön päätöksenteko ovat sekoittuneet toisiinsa ei-toivottavalla tavalla. Samaten valiokunnan johtopäätös kaikesta kuulemastaan on se, että ministeriön rooli sovintosopimusprosessissa näytti asiantuntijakuulemisten perusteella pikemminkin asioihin vaikuttamiselta kuin pelkästään taustalla odottamiselta.

Sitten valiokunta on tehnyt paljon työtä ja pohtinut vaikeita kysymyksiä koskien tietysti omistajaohjauksen ratkaistavana olevia asioita, muun muassa sitä, miten näissä vahingonkorvauskanteissa olisi tullut menetellä. Valiokunta on pohtinut yhtäältä yhtiön etua vahingonkorvauskanteiden nostamisessa ja niiden eteenpäinviennissä ja toisaalta sitten yleistä etua omistajaohjauksen näkökulmasta. Valiokunnan lopputulema tässä on, että yleinen etu vaatii luottamusta valtionyhtiöiden hyvään hallintoon ja veronmaksajien rahan käyttöön ja että nämä tekijät yleisesti puoltavat asioiden selvittämistä ja että tältä kannalta katsoen vahingonkorvauskanteiden nostaminen asianmukaisten juridisten selvitysten jälkeen olisi ollut perusteltua.

Sitten valiokunta on edelleen pohtinut myös kysymystä yhtiökokouksen järjestämisestä, samaa kysymystä, jota ovat pohtineet tietysti tarkastusvirasto ja myös valtioneuvoston kanslian omistajaohjausyksikkö. Tässä valiokunta päätyi siihen, että olisi ollut suotavaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

ratkaista asia yhtiökokouksessa, koska asiaan liittyy paljon yleisiä kannanottoja ja valtion yleistä intressiä ja tämä olisi pitänyt myös päätöksentekoprosessin selkeänä. Mutta tämänkin edellytyksenä on, että asiaa koskevat juridiset selvitykset on asianmukaisesti tehty.

Valiokunta päätyi lopuksi esittämään eduskunnalle kannanottoa, joka pitää sisällään kaksi ehdotusta:

Ensimmäinen koskee riskienhallinnan ohjeistusta. Valiokunta ehdottaa, että eduskunta edellyttäisi, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja antaa riskienhallintaa koskevan yleisen ohjeistuksen valtio-omisteisille yhtiöille. Vaikka asiassa ei laajemmin ole tietävästi ollut ongelmia, on kuitenkin jatkojohtopäätösten kannalta perusteltua, että asiasta ohjeistetaan kirjallisesti.

Ja toinen valiokunnan kannanottoehdotus on, että eduskunta edellyttäisi, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä ja tämä tapahtuisi vuoden 2017 loppuun mennessä.

Yksi asia, jota valiokunta on pitkään käynyt lävitse, koskee sitä, missä määrin on erityisiä näkökohtia juuri valtion kokonaan omistamissa yrityksissä omistajaohjauksessa ja ovatko kaikki valtioneuvoston yleiset omistajaohjausta koskevat periaatteet voimassa näissä sataprosenttisesti omistetuissa yhtiöissä. Asiassa on myös liikenne- ja viestintäministeriö toimittanut hankkimiansa omia asiantuntijalausuntoja, joissa nähdään tämä valtion toimintamahdollisuus huomattavasti vapaammin kuin mitä se perinteisesti valtion omistamassa yhtiössä on omistajaohjauksessa ollut. Tämänkin takia valiokunta pitää välttämättömänä, että epäselvä tilanne ei jatku pitkään ja että asiaa koskeva ohjeistus tehdään niin, että kaikki asianosaiset tietävät, minkä sääntöjen mukaisesti menetellään.

Lopuksi haluan kiittää valiokunnan jäseniä ja kaikkia tähän mietintöön myötävaikuttaneita: tarkastusvirastoa, liikenne- ja viestintäministeriötä, Finaviaa ja muita asiantuntijoita. Kaikki asiantuntijat ovat olleet valmiita tähän työhön osallistumaan. Työ ei ole ollut helppo, siinä on ollut paljon myös hankalaa asioiden arviointia ja tietysti myös poliittista latausta ottaen huomioon, että omistajaohjauksesta on vastannut useampikin ministeri ja kaikilla heillä on jokin puoluekanta. Uskon kuitenkin, että tämä lopputulos suhteessa objektiivisiin, selkeisiin tapahtumiin ja asian arviointiin on paikkansapitävä ja antaa edellytykset jatkossa omistajaohjauksen johdonmukaiseen eteenpäinvientiin.

14.22 Pääministeri Juha Sipilä: Arvoisa puhemies! Finavia Oyj:ssä on tehty vuosina 2009—2011 johdannaisopimuksia, joiden tarkoituksenmukaisuus on valiokunnan mielestä jäänyt epäselväksi. Olen tästä täysin samaa mieltä. En todellakaan ymmärrä, mihin näitä on tarvittu. Sopimuksista aiheutui yhtiölle noin 34 miljoonan euron tappiot.

Tarkastusvaliokunnan mietinnössä on kaksi viestiä valtionyhtiöiden omistajaohjaukselle. Ensinnäkin valiokunta on pitänyt valtio-omisteisten yhtiöiden riskienhallinnan asianmukaista järjestämistä tärkeänä ja katsonut, että valtioneuvoston tulisi antaa asiaa koskeva ohjeistus. Toiseksi tarkastusvaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä, määrittelee sallitun ja epätarkoituksenmukaisen omistajaohjauksen rajat, tekee tarvittavat muutokset ja huolehtii niiden jalkauttamisesta.

Arvoisa puhemies! Valtiolle on omistusta yhteensä 62 yhtiössä. Näistä 47 on listaamattomia, suorassa valtion omistuksessa olevia yhtiöitä. Valtion omistajaohjaus on jakaantunut kahdeksaan ministeriöön. Suurin osa omistuksista on keskitetty valtioneuvoston kansliaan. Valtion omistajaohjauksen keskeiset periaatteet perustuvat lainsäädäntöön, valtio-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

neuvoston omistajapolitiikkaa koskeviin periaatepäätöksiin sekä Arvopaperiyhdistys ry:n laatimaan listayhtiöiden hallintokoodiin ja OECD:n corporate governance -suosituksiin.

Ensimmäisen kerran valtion omistamille yhtiöille annettiin governance-suosituksia jo vuonna 2000. Jo silloin edellytettiin muun muassa riskinhallinnan järjestämistä yhtiöissä. Nykyinen koodisto, jota valtionyhtiöt soveltavat, edellyttää riskinhallinnan periaatteiden kuvaamista ja raportointia yhtiön toimintakertomuksessa. Yrityksissä riskienhallinta kuuluu yrityksen hallituksen toimivaltaan ja tehtäviin. Yhtiön toimivan johdon tehtävänä on toimeenpanna yhtiön hallituksen riskinhallintapolitiikka ja raportoida toteutumasta yhtiön hallitukselle.

Riskienhallinnan tulee säilyä yrityksen hallituksen työkaluna. Tämä on tärkeää myös hallituksen osakeyhtiölain mukaisen vastuun määrittämisen kannalta. Pidän itsestään selvänä, että jokaisen yhtiön hallitus käy säännöllisesti läpi vuosikellonsa mukaisesti riskienhallinnan kokonaisuuden. Tästä ei saa olla mitään epäselvyyttä. Jos asiasta on pienikin epäily, se tulee selvittää. Tämän vuoksi olen määrännyt valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston selvittämään kaikkien yhtiöiden vallitsevat käytännöt. Valtio-omistaja edellyttää yhtiöiltä, että niillä on ajantasainen riskienhallintapolitiikka ja että sitä käsitellään yhtiöiden hallituksissa säännöllisesti.

Tarkastusvaliokunnan toinen esiin tuoma kehityskohde liittyy omistajan tekemiin päätöksiin. Itse ajattelen, että omistajan ja yhtiön edut ovat ainakin pitkällä tähtäimellä aina samat. Tämä tietysti edellyttää yhtiöltä korkeaa yhteiskuntavastuuta, mihin omistajana olemme viime kevään periaatepäätöksessä yhtiöitä erityisesti velvoittaneet. Omistajapäätökset tulee valiokunnan huomion mukaisesti tehdä kirjallisesti, mutta esimerkiksi huolelliseen toimintaan hallitusta tulee ja pitää voida kannustaa päätöskokousten ulkopuolellakin. Tämä voi olla tarpeen esimerkiksi tilanteissa, missä hallitus ei kykene yksimielisesti tekemään sille kuuluvia päätöksiä. Itse en muista kymmenien yhtiöiden hallitustyöskentelyssä mukana olleena 25 vuoden ajalta yhtään tilannetta, missä yhtiön hallituksessa olisi jouduttu äänestämään. Se lienee erittäin harvinaista ja saa syystäkin omistajan varpeilleen. Niin oli tässäkin tapauksessa.

Kuten tarkastusvaliokunta toteaa, omistajakäytäntöjen on syytä olla yhtenäisiä. Sen vuoksi olen pyytänyt VNK:n omistajaohjausosastoa arvioimaan ohjeistuksen tarpeen ja tarvittaessa uudelleen ohjeistamaan kaikki ministeriöt ja valtio-omisteiset yhtiöt valiokunnan esiin tuomien huomioiden pohjalta. Molemmat edellä mainitut tarkastusvaliokunnan edellyttämät asiat käsitellään ja toimeenpannaan viimeistään syksyllä 2017.

14.27 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner: Arvoisa puhemies! Valtio-omisteiset yhtiöt ovat tärkeä osa Suomen taloutta. On hyväksyttävä, että taloudelliseen toimintaan liittyy aina riskejä, myös valtio-omisteisissa yhtiöissä. Erityisesti johdannaiskauppa on viime vuosina saanut julkisissa organisaatioissa aikaan tilanteita, joissa riskienhallinta on pettänyt ja vahinkoja on syntynyt. Osaamisen lisäksi ovat puuttuneet ohjeet ja niiden valvonta. Osasyynä on voinut olla sillä, että rahoituslaitokset ovat tarjonneet varsin mutkikkaita johdannaistuotteita, joiden riskiarviointi on ollut hyvin haasteellista. Riskienhallinta vaatii osaamista. Esimerkiksi Finaviassa on aiempina vuosina ollut selvästi osaamisvajetta, minä tarkastusvaliokunnan raporttikin osoittaa. On tärkeätä, että valtio-omisteisten yhtiöiden riskienhallintaan annetaan ohjeet, niin kuin valiokunta esittää. Valtionyhtiöiden johto ja hallitus tulee vastuuttaa varmistamaan, että ohjeita noudatetaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

Toinen valiokunnan kannanottoehdotus on, että hallituksen tulee tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä. Yhtiö toimii yhtiölainsäädännön mukaisesti, mutta valtio-omistajalla on erityisiä periaatteita ja vaatimuksia, joiden vuoksi lakia on täydennettävä ohjeilla. Omistajapolitiikasta tehdystä yleisluonteisesta periaatepäätöksestä huolimatta käytännöt vaihtelevat.

Valiokunnan käsittelemässä tapauksessa asiantuntijanäkemykset ovat poikenneet toisistaan. Mietinnöstä käy myös ilmi, että sama toimija on voinut edustaa erilaista näkemystä prosessin eri vaiheissa. Nämä seikat osoittavat kiistatta ohjeiden tarkentamisen tarpeen.

Yhtiö sopii myös julkisyhteisön tavaksi organisoida palveluita, jos julkisen vallan käytön lisävaatimukset otetaan huomioon yhtiön ja sen omistajaohjauksen toimintaperiaatteissa. Meneillään on uudistuksia, joissa julkisomisteisten yhtiöiden määrä lisääntyy. On tärkeää keskustella julkisomisteisten yhtiöiden periaatteista. Tarkastelu voisi olla laajaakin ja koskea myös avoimuuden ja julkisuuden periaatteita. Voisi olla perusteltua soveltaa julkisuuslakia nykyistä laajemmin. Se lisäisi luottamusta yhtiöön julkisyhteisön tapana järjestää palveluita.

Valiokunta katsoo, että valtionyhtiöissä yleisen edun merkitys korostuu oikeusprosessessa ja harkittaessa. Valtionyhtiöissäkään ei voi sivuuttaa huolellista oikeudellista arviointia kanteita nostettaessa, mitä ymmärtääkseni valiokuntakin on pitänyt tärkeänä. Valtionyhtiön ei yleisen edun nimissäkään ole viisasta viedä jokaista riitaansa käräjille. Esimerkiksi Finavia ei ole menestynyt käynnistämässään prosesseissa, niin kuin valiokunta toteaa.

Valiokunta suosittelee vastuukysymysten ratkaisemista valtionyhtiöiden yhtiökokouksessa. Se on usein perusteltua. On hyvä säilyttää roolit selkeinä niin, että yhtiön hallitus vastaa operatiivisista asioista tarkastellen asiaa vain yhtiön edun näkökulmasta, niin kuin osakeyhtiölaki edellyttää. Omistaja taas voi ottaa huomioon yleisen edun. Asia ei kuitenkaan aina ole aivan ongelmaton. Yhtiön johdolla ja hallituksella täytyy olla täysi vastuu myös vastuukysymysten ratkaisemisesta yhtiön etua silmällä pitäen. Omistajalla on mielestäni syytä säilyttää oikeus vaatia nimittämältään hallitukselta, että se asiat huolellisesti selvitettyään päättää ja myös vastaa asioista, jotka sille kuuluvat.

Valiokunta on käsitellyt tätä ainutlaatuista asiaa 33 kokouksessa. Omistajan toiminta on valiokunnan mukaan ollut poikkeuksellista, mutta sellainen on ollut asiakin. Omistaja on joutunut olemaan asiassa poikkeuksellisen aktiivinen, sillä eripuraisen hallituksen toiminta ei ollut vakuuttavaa. Vastuuntuntoisen omistajan tulikin vaatia yhtiöltä huolellisuutta. Omistajan aktiivisuus ei kuitenkaan tarkoita sitä, että yhtiön päätöksentekoon olisi missään vaiheessa puututtu.

Arvoisa puhemies! Voin täysin yhtyä valiokunnan päätösehdotukseen. Se antaa hyvän pohjan kehittää yhtiömallin käyttöä valtion organisoidessa palveluita ja yhtiöidensä omistajaohjausta. Omistajaohjauksen periaatteita kehitettäessä on mahdollista tarkastella myös valiokunnan mietinnössä esitettyjä ajatuksia valtionyhtiön vastuukysymysten käsittelemisestä aina yhtiökokouksessa sekä siitä, tulisiko valtionyhtiön aina ratkaista vastuukysymykset oikeusteitse.

Finavia-konsernin liikevaihto ja kannattavuus vahvistuivat kaikkien aikojen ennätykseen vuonna 2016. [Oikealta: Hyvä!] Finavia on toteuttanut vuosina 2014—2016 noin 100 miljoonan euron investointiohjelman alueellisilla lentoasemillaan. Lisäksi vuonna 2014 käynnistetty Helsinki-Vantaan 900 miljoonan euron mittava kehitysohjelma on edennyt suunnitellusti. Suomeen syntyi uusia lentoreittejä, ja lentoasemien matkustajamäärät kasvoivat. Ydinliiketoiminnassaan Finavia on ollut onnistunut ja hyvin johdettu yhtiö.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt on mahdollisuus esittää debattipuheenvuoroja, eli vastauspuheenvuoroja voi pyytää painamalla V-painiketta.

14.33 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On hyvä todeta, että valiokunnan suositukset otetaan hallituksen taholta näin vastaan ja laitetaan asiat liikkeelle.

Todellakin Finavia tällä hetkellä toimii hyvin, ja tämä vastuiden selvittäminen on nyt minusta syksystä 2015 lähtien ollut määrätietoista ja asiat on saatu hallintaan. Julkisuudessa on ehkä vähän tullut väärä käsitys, eli kanne tilintarkastusyhteisöä kohtaan ei ole 33 miljoonaa, ei 30 miljoonaa, niin kuin edustaja Rinne tänään näkyi Ylellä toteavan, vaan se on 300 000, eli se on prosentti siitä summasta, mikä tässä on kyseessä. Mielestäni on huomattava myöskin, että Finavia ei ole ollut menestyksellinen näissä kanteissa ja että Vantaan käräjäoikeuden päätös oli hyvin selkeä: rikosperusteissa on tuomioistuimessa käytetty eri perusteita kuin VTV on käyttänyt näissä lausunnoissaan. Se, että tehdään tyhmiä päätöksiä, [Puhemies koputtaa] otetaan väärä korkonäkemyks, ei vielä aiheuta vahingonkorvausvastuuta eikä rikosoikeusvastuuta.

14.35 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos pääministerille selkeästä ja hyvästä vastauksesta ja kannanotosta näihin tarkastusvaliokunnan mietinnöissä esitettyihin toimenpidesuosituksiin. Sama koskee ministeri Berneriä omassa puheenvuorossaan.

Mutta, arvoisa puhemies, tässä on aika merkittävästä kysymyksestä siinä mielessä kysymys, että ministeri Bernerin toiminta syksyn 2015 aikana ansaitsee nyt tulla läpivalaistuksi tässä tilanteessa. Minua ihmetyttää ensinnäkin se, miten on syntynyt tämä mielipiteen muodostuksen muutos syksyn 2015 aikana liittyen tähän tilintarkastusyhteisöön. Ja sitten kun ministeri Berner on useaan otteeseen todennut, että hän ei ole puuttunut yhtiön asioihin, niin kun sitten kuitenkin tämä tarkastusvaliokunnan selvitys ja tämä mietintö ja Valtion tarkastusviraston raportti osoittavat, että te olette aktiivisesti toiminut tässä asiassa, niin miten tämä ristiriita [Puhemies koputtaa] on nyt selvitettävissä?

14.36 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Me kaikki varmasti olemme sitä mieltä, että Finavian johdannaiskaupat olivat täysin sopimattomia valtionyhtiölle — on ainakin yksi asia, josta meillä täällä on yksimielisyys. Myös se toiminta, miten näitä lähdettiin selvittämään, oli oikeansuuntaista: lähdettiin hakemaan niitä ratkaisuja, millä tätä voidaan korjata ja saada myös veronmaksajille valtionyhtiön menetyksistä korvauksia. Mutta se iso kysymys nyt tässä keskustelussa on se, että kun ministeri Berner tuli puikkoihin, niin meno muuttui. Siinä vaiheessa alettiin jarruttamaan sitä toimintaa, jota oli aikaisemmin tehty. Nyt tarvitaan selkeä vastaus siihen — ministerillä on tietenkin oikeus toimia sataprosenttisesti valtion omistamassa yhtiössä, mutta se pitää tehdä avoimesti ja julkisesti — miksi te, ministeri Berner, kuitenkin ette toiminut näin vaan painostitte yhtiön hallitusta. [Puhemies koputtaa] Te käytitte valtaanne, mutta te ette ottanut julkisesti vastuuta siitä vallan käyttämisestä.

14.37 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edellinen puhuja totesi, varmaan tässä salissa vallitsee yksimielisyys siitä, että riskijohdannaiset eivät missään tapauksessa kuulu julkisomisteisen osakeyhtiön varainhallintaan. Ja myös

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

pääministeri totesi hyvin, että ei osakeyhtiöissä yleensä äänestetä, mutta sen verran lisäisin, että kyllä se käsitys, mikä itselläni on osakeyhtiöistä ja yleensä johtamisesta, on se, että ennemmin tai myöhemmin myös kaksipäinen johtajuus johtaa ongelmiin — se tulkoon mainituksi.

Mutta minun täytyy kyllä kysyä — ennen kuin ruvetaan neljää ministeriä ja heidän tekemisiään laajemmin tässä salissa arvioimaan — mikä, pääministeri, teidän mielestänne on kansliapäällikön rooli ja vastuu tässä asiassa. Kuitenkin vastuuministeriössä täytyy olla pitkä virkamiesnäkemys siitä, miten omistuksessa oleviin osakeyhtiöihin vaikutetaan ja mitkä mekanismit ovat sallittuja ja mitkä eivät. Toivoisin, että pohtisitte vähän kansliapäällikön roolia.

14.38 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun arvioni on, että yhden yhtiön — olkoonkin, että valtionyhtiön — asioiden näin yksityiskohtainen penkominen vuosien ajalta ja takaa kovin huonosti sopii tänne eduskuntaan. Joku voisi jopa sanoa, että kysymyksessä on ollut arvoton näytelmä. [Ville Niinistön välihuuto]

Toivon, että tämä mietintö jää eduskunnan historiaan lajissaan ainoana. [Paavo Arhinmäen välihuuto] Hyvää on se, että mietintö on yksimielinen, ja minusta nuo valiokunnan kannanottoehdotukset olisivat riittäneet, ja erittäin hyvä asia on, että hallitus on luvannut ottaa ne pikatahtia huomioon omissa päätöksissään.

14.39 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on asia, joka on herättänyt paljon keskustelua julkisuudessa. Siinä keskustelussa ollaan keskitytty niihin päätöksiin ja mahdollisiin virheisiin, joita on tehty vuosina 2015 ja 2016. Arhinmäki tässä sanoi, että me olemme varmasti yhtä mieltä siitä, että johdannaiskaupat eivät sovi valtion omistamalle yhtiölle. No, jos tämä on se oikea johtopäätös, niin silloin meidän pitäisi miettiä myöskin, [Paavo Arhinmäen välihuuto] milloin nämä suurimmat virheet ovat tapahtuneet. Olen ymmärtänyt niin, että nämä johdannaiskaupat tehtiin pääosin vuosina 2009 ja 2010, mutta siitä huolimatta tämä julkisuuskeskustelu, mitä olemme käyneet syksyn aikana, on keskittynyt vuosiin 2015 ja 2016. Tässä mielessä on hyvä, että tarkastusvaliokunta on johtopäätöksissään edellyttänyt, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja antaa riskienhallintaa koskevan [Puhemies koputtaa] ohjeistuksen valtio-omisteisille yhtiöille. Silloin me olemme oikeilla jäljillä, jos korjataan myöskin se, ettei tulevaisuudessa synny näitä virheitä uudelleen.

14.40 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllä tässä herää kysymys, miksi kanteita ei viety eteenpäin, jotta veronmaksajille syntynyttä kuluja olisi saatu minimoitua. Ensin ministeriön taholta vedottiin yhtiökokouksen järjestämiseen, jota ei tullut koskaan. Sittemmin annettiin suoranainen kielto edetä asiassa. Myöhemmin ilmeni, että Finavian silloisen hallituksen selän takana oli toimittu. Ministeri Berner on ilman Finavian hallituksen päätöstä tai tietoa neuvotellut sovintosopimuksen tilintarkastusyhteisön kanssa marraskuussa 2015. Kysyn teiltä, ministeri Berner: kun sanotte, ettette ole puuttunut hallituksen, yhtiön, toimintaan, niin eikö tämä mitä suurimmassa määrin ole juuri puuttumista tähän?

14.41 Antti Kaikkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taustalla ovat siis 2009—2011 tehdyt johdannaisopimukset, [Paavo Arhinmäen välihuuto] virheet on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

tehty aiemmilla vaalikausilla. Nyt meillä ministeri on näitä virheitä koettanut parhaansa mukaan selvittää. Tarkastusvaliokunnan yksimielisessä mietinnössä oli kaksi keskeistä johtopäätöstä: riskienhallintaa koskeva ohjeistus ja sitten tämä selkeyttäminen toimintaperiaatteitten suhteen omistajaohjauksessa. Hyvä, että hallitus näihin nyt tarttuu. Tälle asialle voidaan näin ollen pikkuhiljaa laittaa kyllä pistettäkin, ja menemme kaikki hieman viisaampina eteenpäin.

14.42 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä on poikkeuksellinen tietysti tämä johdannaiskauppa, mutta kyllähän tämä käsittely on hyvin poikkeuksellinen, minkä takia tämä veloo sekä täällä eduskunnassa että julkisuudessa. Kansalaisten oikeustajuun ei millään meinaa mahtua, että noin 30 miljoonaa ovat nähtävästi ne tappiot, ne ovat valtion kassasta jääneet saamatta, ja sitten ei kukaan ota vastuuta. Itse asiassa, vaikka vastuuta on haluttu perätä, sitä ei saa perätä. Tämä ei millään meinaa mennä ihmisten oikeustajuun eikä myöskään omaani. On toisaalta ihan kestävämpi, jos meillä on valtionyhtiöitä ja ne eivät tottele eivätkä noudata niitä yhteisesti sovittuja ohjeistuksia ja jos meillä ministeriöissä, jokaisessa ministeriössä, on yhtiöitä, jotka toimisivat sitten yhden ministerin tai siellä johdossa olevien virkamiesten erillisillä toimintaohjeilla. Tässä oli omistajaohjausyksiköstä selkeät ohjeet, miten tuli edetä: ylimääräinen yhtiökokous ja kanteet [Puhemies koputtaa] voimaan.

14.43 Kauko Juhantalo kesk (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta valiokunta on tehnyt hyvää työtä tässä selvityksessä, vaikka se kesti pitkään. Entisenä asianajajana tutustuin hyvin huolella siihen, ja siinä oli kyllä eri puolilta katsottu tilannetta, joka on syntynyt usean ministerin aikana vahingossa ja joka liikkui positiivisesta miinus 70 miljoonaan, kun se päätettiin, että se oli se 34. Minusta on hyvä, että ministeri Bernerin toimesta tähän asiaan on kunnolla puututtu. Tämä täytyi selvittää. Arvostettujen asianajajakollegojen mietintöjä katsoessa huomasin, että tämä on niin kuin riita-asia: samasta asiasta arvokkaat asianajajat olivat niin kuin riita-asiassa eri mieltä, miten pitäisi toimia ja mikä vastuu on kullakin. Tämä osoittaa sitä, että silloin yhtiön oikeudellisella omistajalla on aina yhtiökokous taskussa, [Puhemies koputtaa] yhden miehen yhtiöllä, ja tässä on niin toimittu. Johtopäätökset ovat oikeita.

14.44 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulle soitti tänään erittäin arvostettu tilintarkastuksen ammattilainen. Hän korosti, että on täysin kestävämpi, jos tällaisesta menettelystä ei joudu minkäänlaiseen edesvastuuseen. Toisin kuin ministeri Berner on väittänyt, hän on aktiivisesti puuttunut Finavian päätöksentekoon yhtiön ja mahdollisesti veronmaksajien vahingoksi. Pääministeri on omistusohtauksesta vastaava ministeri, joten on merkittävää, että hän puolustaa menettelyä. Linjaus on siis se, että ministerin on sopivaa puuttua yhtiön hallituksen itsenäisiin päätöksiin, ja myös linjaus on se, että valtio ei pyri korvauksiin vahingoista, vaikka tästä kanteesta yhtiön hallitus oli yksimielinen, ei erimielinen. Tämä tilintarkastuksen ammattilainen totesi, että tämä ei vastaa kansalaisten oikeustajua: jokainen euro, joka vähävaraiselta voidaan leikata, kelpaa hallitukselle, mutta kun yhtiöltä vaaditaan korvauksia, siitä luovutaan noin vain. En voi olla kuin samaa mieltä. Pääministeri Sipilä, ovatko nämä — tämä linjaus ja tämä toiminta — olleet mielestänne täysin moitteettomia ministeri Bernerin osalta?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

14.45 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on hyvin mitattavasta ja periaatteellisesta kysymyksestä kyse, ja on hyvä, että tarkastusvaliokunta on tehnyt hyvää työtä ja siihen hallitus on myös osaltaan hyvin vastannut: miten varmistetaan jatkossa, että käytännöt ovat sellaisia, että ylipäätään tällaisia riskisijoituksia eivät valtionyhtiöt tee, ja toisaalta käytännöt varmistavat sen, että tällaisia, näin isoja riskejä, ei myöskään pääse syntymään vahingossa.

Mutta se, mitä nyt tässä keskustelussa pitää tarkemmin käydä läpi, on kuitenkin poliittinen vastuu syksyn 2015 osalta, ja haluaisin kuulla pääministerin näkemyksen sekä ministeri Bernerin näkemyksen siitä, että jos omistajaohjauksen virkamiesnäkemys oli kuitenkin se, että näitten kanteiden osalta pitäisi mennä eteenpäin ja yhtiökokous pitäisi järjestää, niin miksi päädyttiin toiseen lopputulokseen ja mikä siinä oli ministeri Bernerin rooli ja mikä siinä oli pääministeri Sipilän tietoisuus tästä, koska tekin olette kuitenkin omistajaohjauksesta vastaavana ministerinä tässä relevantti toimija.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Myönnän vielä seuraavat vastauspuheenvuorot: edustajille Uotila ja Ala-Nissilä. Sen jälkeen ministerien vastaukset.

14.46 Kari Uotila vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kummeksun kovasti sellaisia puheenvuoroja, ettei tällaisiin asioihin pitäisi puuttua, että tämä olisi jotain arvotonta näytelmää. Tarkastusvaliokunnan jäsenenä totean, että täällä eduskunnassa lakia säätäessämme ja eduskunnan budjetista päättäessämme haluamme varmistaa, että kun teemme lakeja ja budjettipäätöksiä, rahat menevät oikeaan tarkoitukseen, ja mietinnöt tukevat sitä käyttötarkoitusta, lausumista puhumattakaan. Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on jälkeensä katsoa, että on tapahtunut eduskunnan ja lainsäätäjän tahto ja yhteiset verorahat on käytetty tarkoituksenmukaisella tavalla. Ja on aivan luonnollista, että tämän suuruusluokan keisreissa tällaisia prosesseja laitetaan liikkeelle ja veronmaksajan etua puolustetaan myös tällaisella prosessilla. Ei tämä ole ainoa. Aika outo käänne tapahtui myöskin niin sanotussa asfalttikartellitapauksessa, kun yllättäen luovuttiinkin valittamasta korkeimpaan hallinto-oikeuteen, vaikka valitus oli jo [Puhemies koputtaa] sisään laitettu.

14.47 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllähän tässä on tehty: tässä on ollut välimiesoikeusmenettely, tässä on ollut kantelu Finanssivalvonnalle, tässä on tehty rikosoikeudellinen selvitys, ja sillä perusteella on nostettu kaksi kannetta. Missään Finavia ei ole menestynyt. Näiden 33 miljoonan osalta on nostettu vahingonkorvauskanne yhtiökokouksen päätöksellä, puheenjohtaja Sailaksen hallituksen erittäin huolellisen selvityksen pohjalta. Se tullaan näkemään, miten siinä käy. Tilintarkastajien osalta, tämän 33 miljoonan osalta, kanneasia on vielä auki. Siis kyllä tämä asia selvitetään yhtiökokouksen päätöksin varsin perusteellisesti.

Edustaja Harakalle sanon, että minäkin olen tämän alan agronomi. Kannattaa lukea Eero Prepulan lausunto, hän on ehkä paras Suomessa, koska hän on toiminut Keskuskaupparissa toistakymmentä vuotta tällaisten asioiden selvittämisessä. Hänen mielipiteensä on täysin selvä: tässä ei ole oikeudellisia perusteita.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt ministerien vastauspuheenvuorot. Aloitetaan ministeri Berneristä, ja sen jälkeen pääministeri. — Ministeri Berner, 3 minuuttia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

14.48 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner: Arvoisa puhemies! Ymmärrän erittäin hyvin, että tämä on monimutkainen ja haasteellinen kokonaisuus. Mutta kun tulin ministeriksi kesällä 2015, mikä oli silloin Finavian johdannaistilanne? Silloin oli päätetty, ettei nosteta kanteita edellisiä hallituksia vastaan, ja oli päätetty myöskin, että tehdään selvityksiä, joita ei koskaan ollut toimeenpantu. [Eduskunnasta: Oho!] Oltiin käyty pankkien kanssa vastuista neuvotteluja, jotka eivät olleet vienneet eteenpäin, ja oltiin käyty Ifiä vastaan välimiesmenettely, joka ei onnistunut.

Sen sijaan kesällä 2015, kun astuin tähän tehtävääni, kysyin, oliko asiassa tehty poliisitutkinta. Ei ollut. Oliko tehty asiassa tehty selvityspyyntö Finanssivalvonnalle pankkien toiminnasta? Ei ollut. Oliko harkittu syy-yhteydet, eli mikä oliko arvioitu sitä, millaiset vahingot ovat syntyneet kenenkin päätöksen toimesta, kun 2009, 2010 ja 2011 on ollut erilaisia päättäjiä, erilaisia hallituksen kokoonpanoja ja eri tilintarkastajat? Ei ollut. Silloin esitin hallitukselle, että olisi hyvä, että yhtiö tekisi näitä selvityksiä ja sitten ottaisi kantaa. Minun aktiivisuuteni on ollut sitä, että olen pyytänyt ja vaatinut yhtiön hallitukselta, että se tekee riittävän määrän selvityksiä. [Oikealta: Oikein!]

Toinen aktiivisuuteni on ollut se, että olen pyytänyt neuvoa. Pyysin itse aktiivisesti neuvoa Valtion tarkastusvirastolta ja pyysin neuvoa valtion omistajaohjaukselta. Kutsuin heidät ministeriön palaveriin ja kokouksiin, ja he saivat olla kaikessa läsnä. Tämä on minusta avoimuutta, mutta myöskin poikkeushallinnollisuutta. Siitä kannan vastuuta varmasti, että sain ristiriitaiset ohjeet ja jouduin sitten itse arvioimaan, enkä ole missään vaiheessa väistänyt vastuutani.

Mutta kaikesta tästä huolimatta en ole osallistunut yhtiön vastuulle kuuluvaan päätöksentekoon vaan olen edellyttänyt, että yhtiö selvittää ja sen jälkeen tekee vastuulliset päätökset. [Johanna Ojala-Niemelän välihuuto] Ja nämä päätökset ja selvitykset on saatu pääosin vasta keväällä ja kesällä 2016. Silloin kun poliisitutkinta on valmistunut, Finanssivalvonta on kantansa ottanut ja juridiset lisäselvitykset on tehty, valtio on pitänyt yhtiökokouksen ja silloin ottanut kantaa. Mutta ei ole ollut myöskään aina viisasta siirtää valtiolle vastuuta ja menettää sitä kautta myös kanne-oikeuksia ilman että on riittävästi selvityksiä ja taustatietoa.

Poliisin teettämät selvitykset johtivat käräjäoikeuteen Finavian rahoitusjohtajaa ja varatoimitusjohtajaa vastaan. Näistä tuli tammikuussa päätös, jossa Finavia hävisi tämän. Poliisi ei nähnyt, että syytekynnys olisi ylittynyt hallituksen osalta. Deloitte'n osalta vastuut rajoittuivat 300 000—400 000 euroon, jolloin ehkä oli harkittava, onko hallitus varma omasta kannastaan. En pyytänyt sopimaan vaan pyysin arvioimaan ja huolehtimaan, että tehdyt päätökset ovat valtion kannalta viisaita. Kaikki päätökset, mitkä tähän saakka on lisää tehty, ovat toistaiseksi johtaneet lisävastuusiin valtion kannalta. Myös viimeinen käräjäpäätös johti lisävastuusiin.

Mutta vastuut eivät ole vielä loppuun käsiteltyjä. Meillä on edelleen menossa käräjäoikeudessa kanne entistä toimitusjohtajaa vastaan. Tämän lisäksi vuoden 2011 tilintarkastajaa, joka on vastannut siitä lopusta ajasta, vastaan on kanne-oikeus edelleen voimassa, siitä vielä tarvitaan harkintaa. Tämän lisäksi on avoimena, tarvitseeko kanteita nostaa myöhempiä hallituksia vastaan. Mennään päätös kerrallaan, huolellisesti harkiten ja viisautta käyttäen.

14.53 Pääministeri Juha Sipilä: Arvoisa puhemies! Valtion omistajaohjauksen näkökulmasta tosiaan tässä on kaksi asiaa:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

Ensinnäkin on tämä riskienhallinnan kysymys. Kun olen käynyt näitä ohjeistuksia läpi, se ohjeistus, että yhtiöiden hallituksia vaaditaan tekemään riskienarviointi, on ollut tosiaan hyvällä tasolla mielestäni jo sieltä vuodesta 2000 alkaen. Se, minkä nyt selvitämme, on se, ovatko nämä ohjeistukset jalkautuneet joka yhtiössä todellisuudeksi sillä tavalla, että joka vuosi tuo arviointi tehdään. Minusta se on itsestäänselvyys, että yhtiön hallitus, jonka toimivaltaan riskienhallinta ja riskienarviointi kuuluu, myöskin tekee sen.

No, sitten tähän toiseen puoleen kysymyksistä. Se on päivänselvää sekä ministeri Bernerille että minulle että valtion omistajaohjausyksikölle, missä kulkee operatiivisen johdon, missä hallituksen ja missä omistajan päätöksenteon vastuu. Mutta sitä mietin, onko-han se ihan selvää aina tässä salissa. Minä olen itse vastannut omistajaohjausministerinä kansanedustajien kirjallisiin kysymyksiin. Jos näitä kysymyksenasetteluja lukee, niin kyllä meitä siellä velvoitetaan ottamaan operatiivisiin asioihin kantaa. Esimerkiksi edustaja Skinnari kysyy, mitä aion tehdä omistajaohjausministerinä sille, että VR:n tytäryhtiö VR Track olisi osallistunut tiettyyn tarjouskilpailuun. Minusta tämä kuuluu operatiiviselle johdolle, ei välttämättä edes yrityksen hallitukselle, saati sitten omistajalle. Kyllä meillä nämä roolit menevät täällä keskustelussa jatkuvasti sekaisin.

Jos omistajana puututaan sellaiseen tilanteeseen, jossa yhtiön hallitus on selvästi epävarma omasta päätöksestään, jopa äänestää ja muuttaa kantaansa, minusta silloin on ilman muuta oikeutettua, että omistajaohjauksesta vastaava ministeri menee ja kysyy ja vaatii huolellista toimintaa: arvioikaa nyt, mikä muutti kantaanne, mikä on syynä siihen, että hallitus ei poikkeuksellisesti pääse yksimielisyyteen yhtiötä koskevassa tärkeässä asiassa.

Sitten jälkikäteenhän näitä on helppo aina arvioida. Tämäkään todennäköisesti ei olisi pöydällä, jos tuosta olisi tullut voittoa. Täällä valiokunnan mietinnössä todetaan, että jos tämä olisi pysäytetty esimerkiksi jo helmikuussa 2013, tappio olisi ollut vain 7 miljoonaa, tai vuoden 2013 lopussa se olisi ollut 5 miljoonaa. Jos siihen olisi puututtu keväällä 2015, se olisi ollut 70 miljoonaa, kun se nyt on toteutumassa 34 miljoonana. Me näemme tästä, kuinka epävarma työkalu tämä oli. Tämä johdannaisen arvo vaihteli näin paljon, ja sillä ajoituksella, milloin se päätettiin, on aika iso taloudellinen merkitys.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten otamme seuraavan vastauspuheenvuorokieroksen. Puheenvuoroja voi pyytää V-painikkeella.

14.57 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos miettii ministeri Bernerin toimintaa, omia kertomuksiaan julkisuuteen siitä, että hän ei ole puuttunut millään tavalla tämän yhtiön hallituksen toimintaan, ja sitten katsoo tätä tarkastusvaliokunnan mietintöä, niin käy täysin selväksi, että ministeri Berner on hallituksen tietämättä, hallituksen puheenjohtajan tietämättä neuvotellut sovintosopimuksesta Deloitte'n kanssa ja päätenyt sitten viemään asiaa eteenpäin niin, että itse asiassa yhtiön, Finavian, hallituksella ei ole ollut mitään muuta mahdollisuutta kuin hyväksyä tämä malli.

Minusta tässä on selkeästi kysymys siitä, että ministeri Berner on aktiivisesti toiminut ja tällä toiminnallaan saattanut synnyttää vahinkoa myöskin valtiolle ja yhtiölle. Sen takia minusta tämä on äärettömän tärkeä asia nyt keskustella täällä. Minua ihmetyttää kovasti se, että kun oli tiedossa, että Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta tulee ottamaan kantaa tähän tilintarkastusyhtiön toimintaan kahta viikkoa myöhemmin kuin sitä ennen tehtiin päätös, [Puhemies koputtaa] minkä takia ministeri Berner ei voinut odottaa sitä tilintarkastuslautakunnan päätöstä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

14.58 **Antti Rantakangas kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Berner on toiminut tässä osaavasti ja asiantuntevasti. Tämä Finavian ongelma tuli hänen syliinsä, ja myös kolme edellistä ministeriä olisivat voineet puuttua, niin kuin täällä pääministeri totesi, tähän kysymykseen. On sinänsä harmillista, että täällä pyritään käymään julkisia kärkejä tilanteessa, jossa ministeri on aivan vakuuttavasti selvittänyt tämän tilanteen ja myöskin hallitus on hyvällä tavalla ottanut huomioon ne tarkastusvaliokunnan yksimieliset esitykset tulevasta. Elikkä tämä arvoton näytelmä, mitä täällä vasemmalla laidalla tehdään, ei palvele yhtiön etua, eikä se palvele suomalaisen demokratiankaan etua. Te välillä vaaditte, että ministerin pitää puuttua johonkin operatiiviseen valtionyhtiön toimintaan, aivan kuten pääministeri kertoi, ja kysytte, miksi hallitus ei puutu, ja nyt te sanotte, että on puututtu sitten liikaakin. Elikkä voisi odottaa nyt ainakin hivenen johdonmukaisuutta, edes hivenen johdonmukaisuutta, siihen teidän toimintaanne. Mielestäni Bernerillä on täysi eduskuntaryhmän tuki, ja hän on erittäin asiantunteva, hyvä ministeri.

15.00 **Paavo Arhinmäki vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kaikkonen täällä huutelee, että eiköhän tämä ole tässä ja laitetaan jo piste keskustelulle, ja sanoo, että tämän tapahtui vuosina 2009—2010. En tiedä, haluaako Kaikkonen muistella, kuka silloin oli liikenneministerinä, tai onko siihen haluja aitiassa.

Mutta kyllä tämä on iso kysymys, joka pitää kunnolla täällä käsitellä. Te yritätte nyt maton alle siivota tätä sotkua. Iso kysymys on se, että Valtion tarkastusviraston mukaan ministeriö suoritti sellaisia operatiivisiksi tulkittavia toimia, joista päättäminen ja joiden suorittaminen kuuluvat yhtiön ja sen johdon tehtäviin. Tämä siitä huolimatta, että ministeri Berner on antanut koko ajan ymmärtää, että ei hänellä ole isoa roolia. Kun katsoo tätä tarkastusvaliokunnan tekemää mietintöä, niin se osoittaa hyvin selkeästi, että ministeri Bernerillä on ollut paljon isompi rooli kuin hän on julkisuudessa antanut ymmärtää. Ja kyllä se pitää täällä käydä läpi, miksi ministeri Berner yrittää toimia julkisuudelta piilossa [Puhemies koputtaa] ja kertoo aivan muuta kuin miten on toiminut.

15.01 **Harry Harkimo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vuoden 2009 jälkeen tehdyt johdannaiskaupat: Ministerinä vuosina 2011—2014 oli ministeri Kyllönen, niin kuin pääministeri sanoi. [Eduskunnasta: Mikä puolue?] Hän olisi voinut katkaista nämä johdannaiskaupan tappiot jo silloin, ja kaupan tappiot olisivat olleet vain joidakin miljoonia. [Eduskunnasta: Ohhoh!] Eli nyt se ministeri, joka on joutunut selvittämään näitä asioita, joutuu tikun nokkaan. Onko tämä oikein? [Eduskunnasta: Ei ole!]

15.01 **Paavo Arhinmäki vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Kaikkonen täällä halusi nyt tuoda ilmi, niin nämähän lähtivät liikkeelle ministeri Vehviläisen aikoina. Tässä ennen Berneriä on ollut kai kolme liikenneministeriä, ja kaikilla heillä on ollut selvä linja: pitää selvittää taustat, minimoida vahingot ja viedä asia oikeudellisesti eteenpäin, puuttua siihen toimintaan, jota Finavia on tehnyt ja joka ei ole hyväksyttävää. Tämä lähti liikkeelle, näin oltiin toimimassa ministeri Kyllösen ja kahden seuraavan liikenneministerin toimesta, mutta, ministeri Berner, te pysäytitte tämän toiminnan. Te olette antanut julkisuudessa ymmärtää, että teillä ei ole tässä roolia, mutta kun katsoo Valtiontalouden tarkastusviraston lausuntoja, kun katsoo tarkastusvaliokunnan mietintöä, niin niistä selvästi näkee, että teillä on ollut paljon suurempi rooli kuin annatte ymmärtää. Te olette käyttänyt valtaa, mutta te ette halunnut ottaa siihen valtaan liittyvää vastuuta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

15.02 **Antti Kaikkonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tässä nyt arkeologiaa ryhdytään harrastamaan, niin käydään nyt sitten läpi tämä ministerilista, mikä se nyt oli siinä, jos näitä vastuunkantajia haetaan. Minustakin on aika käsittämätöntä, että kun tilanteet ovat tapahtuneet vuosia sitten, niin nyt sitten tämä henkilö halutaan laittaa nalkkiin tästä kaikesta. [Paavo Arhinmäen välihuuto] Jatkan tätä listaa: Ministeri vuosina 2011—2014 Kyllönen Vehviläisen jälkeen, sitten ministeri Virkkunen, ministeri Risikko sen jälkeen. Ja omistajaohjauspuolella, joka myöskin liittyy tähän näin, 2011—2013 ministeri Hautala, sen jälkeen ministeri Haavisto, sen jälkeen ministeri Paatero. Nyt tätä vasta selvitetään. [Paavo Arhinmäen välihuuto] Mutta hyvä, että nyt selvitetään.

15.03 **Sirpa Paatero sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On ihan totta, että jos katsoo tämän tarkastusvirastonkin huomiot, niin kaikki ovat näistä pelisäännöistä, kunnollisesta hallintotavasta ja governancesta samaa mieltä, niin kuin sekä pääministeri että liikenneministeri, mutta miksi sitten täällä lukee, että ministeriön toiminta tarkastusviraston näkemyksen mukaan edellä mainituilta osin on merkinnyt omistajaohjauksen ja yhtiön operatiivisen päätöksenteon sekoittumista toisiinsa epätarkoituksenmukaisella tavalla? Kumpi on totta: se, mitä tarkastusvirasto on tänne kertonut, että nämä roolit ovat menneet totaalisesti sekaisin, yhtiön operatiiviseen toimintaan on puututtu, vaiko se totuus, mikä on se tavoitela, miten good governance oikeasti hoidetaan?

15.04 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä on monessa puheenvuorossa tullut ilmi, omistajaohjaus valtionyhtiössä on varsin haasteellista. Toisaalta on paljon paineita siihen, että pitäisi puuttua operatiiviseen toimintaan, mutta se on kuitenkin lainsäädännöllisesti mahdotonta.

Itse olen ollut tarkastusvaliokunnassa mukana tässä työssä, ja me olemme hyvin perusteellisesti selvittelleet tätä koko tämän historian ajalta. Sinänsä minusta on oikein hyvä asia, että silloin syksyllä 2015 asiaan puututtiin tomerasti ja haluttiin vihdoin saada tämä johdannaisotku päätökseen. Mutta oleellista onkin, miten toimitaan. Tässä on toimittu tavalla, joka on hyvän hallinnon vastaista ja omistajaohjauksen linjauksen vastaista, ja tästä meidän täytyy keskustella. Eikä kyse ole siitä, että jos ei olisi tullut tappioita, niin tähän ei pitäisi puuttua. Totta kai tähän pitää puuttua silloin, kun ei noudateta ohjeita.

15.05 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä tarkastusvaliokunnan mietintö on harvinaisen huolellista työtä — olen erilaisissa tarkastustehtävissä ollut 16 vuotta — ja täällä mainittiin muun muassa Prepula, jota pidetään valtakunnan ehdottomana ykkösmiehenä, hänen lausuntonsa on myös ollut merkittävä. Arvion on tehnyt erityisen vaikeaksi se, että neljän vuoden aikana on ollut neljä eri ministeriä, ja silloin joudutaan niitä pintoja tarkastelemaan, kenen vastuulla mikäkin asia on ollut. Tässä tarkastusvaliokunta on tehnyt aivan oikean johtopäätöksen, se on löytänyt monenlaisia puutteita siitä, miten hallintoa on kirjattu. Päätöksiä on jäänyt kirjaamatta, niitä pitäisi huolellisemmin kirjata. Ja valiokunnan päätösehdotus on aivan loistava: "Tämän vuoksi tarkastusvaliokunta edellyttää, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä, määrittelee sallitun ja epätarkoituksenmukaisen [Puhemies koputtaa] omistajaohjauksen rajat." Ja niin edelleen. Olen täysin samaa mieltä, kun täällä on vaadittu, että ministerin pitää käyttää valtaa. Ja nyt [Puhemies koputtaa] sanotaan, että ei saa käyttää valtaa. Se on täysin epä johdonmukaista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Pidetään kiinni tästä minuutin ajasta, että useampi pääsee ääneen.

15.07 Sirkka-Liisa Anttila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri meille jo erittäin hyvin selvitti, mihin toimenpiteisiin hallituksen toimesta on ryhdytty tämän tarkastusvaliokunnan yksimielisen mietinnön pohjalta. Samoin täällä on ministeri Berner hyvin seikkaperäisesti selvittänyt, mitä on käytännössä tapahtunut. Ja minä todella toivon, että me kuuntelemme paremmin toisiamme. Tässä keskustelussa on nyt semmoinen syyllistävä asenne ja lähtökohta, ja sille syyllistämiseksi ei ole nyt olemassa minusta perusteita yksimielisen mietinnön pohjalta. Se on totta, että tarvitaan näitä ohjeita valtionyhtiöiden omistajaohjausta varten, ja ne tehdään. Ja se huomautus, mikä nimenomaan valiokunnalta tuli, on ihan aiheellinen. Mutta sen sijaan nämä ongelmathan kaatuivat ministeri Bernerin syliin. Hän ei ole ollut millään lailla osallinen silloin näissä asioissa, kun näitä johdannaisia on tehty — se kannattaa pitää mielessä. Hänen tehtävänsä on ollut, ihan oikein, vaatia huolellinen selvitys, ja hallituksen tulee hoitaa ne tehtävät, jotka hallitukselle kuuluvat.

15.08 Maarit Feldt-Ranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti selvä, että ministeri Bernerillä on intressi tässä asiassa, mutta meidän muiden täytyy kyllä pyrkiä tarkastelemaan tätä asiaa objektiivisesti, niin kuin olemme tarkastusvaliokunnassa tehneet. Ja taustallahan tässä on Valtiontalouden tarkastusviraston laillisuustarkastusraportti, johon kaikki tämä työ pohjautuu. Ja tosiasia on kyllä se, että tämä Valtiontalouden tarkastusviraston raportti ja näkemys poikkeaa kovin paljon siitä, mitä ministeri täällä tänään eduskunnassa on sanonut, muun muassa Finavian johdon roolista. Kun ministeri äsken kyseenalaisti asioiden hoitamisen, niin tarkastusviraston kannanotto on kuitenkin, että Finavian johto on toiminut johdonmukaisesti ja tarkoituksenmukaisesti johdannaisvastuiden selvittämiseksi. Ja mitä tulee ministerin rooliin tässä, niin tarkastusvirasto toteaa, että liikenne- ja viestintäministeriö on sovinnais sopimuksesta neuvoteltaessa suorittanut sellaisia operatiivisiksi tulkittavia toimia, joista päättäminen ja joiden suorittaminen luonteensa omaisesti kuuluvat yhtiön ja sen johdon tehtäviin, ja tarkastusvirasto on myös kyseenalaistanut tämän.

15.09 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässähän on käynyt sillä tavalla, että valtionyhtiössä toimihenkilöt ja työntekijät ovat käyttäneet tällaisia vaarallisia ja sopimattomia johdannaisinstrumentteja, ja se on johtanut tähän tilanteeseen, mitä on selvitetty. Lisäksi meille on selvinnyt myös se, mikä selviää myös täältä mietinnöstä sivulta 9, että jos vasemmistoliittolainen ministeri olisi reagoinut vuoden 2013 lopussa, niin vahingot olisivat olleet vain 5 miljoonaa. Nyt ne ovat sitten jotakin muuta. Kolme ministeriä on sinipunahallitusten aikana vatuloinut tämän asian kanssa, ja nyt sitten ministeri Anne Berner on pyrkinyt selvittämään asiaa ja laittamaan asiat siellä Finaviassa siihen kuntoon kuin ne pitää laittaa.

Sen haluan tähän keskusteluun vielä ottaa esille, että ei monimutkaisia siviilioikeudellisia riitoja aina viedä käräjille miettimättä esimerkiksi kuluriskiä. Tässä asiassa, hyvät kollegat, on ollut miljoonien eurojen kuluriski. Ei sitä lähdetä ihan kevytmielisesti viemään kanteita eteenpäin — kun liikejuridiikan ammattilaiset ovat liikkeellä, oikeudenkäyntikulut voivat tosiaan nousta jopa miljooniin — ja sekin on veronmaksajien intressi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

15.10 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri ei voi valtionyhtiön suhteen toimia kuin yhtiön omistaja. Yhtiön omistavat suomalaiset. Ministerin tulisi edustaa heitä. 34 miljoonaa katosi tällä päätöksellä. [Välihuutoja] Omistajaohjauksesta vastaavan ministerin tulee noudattaa omistajaohjausta koskevia periaatteita. Berner, kerroitte halunneenne lisäselvityksiä. Tarkastusvaliokunnan laajasta materiaalista ei käy ilmi, mitä nämä tarkoittamanne lisäselvitykset olisivat tai milloin ja missä niitä olisi pyydetty. VTV, omistajaohjaus ja ulkopuoliset asianajajat puolsivat kanteiden nostamista, mitä muuta te vielä tarvitsitte?

15.11 Timo V. Korhonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että ministeri on hyvin määrätietoisesti lähtenyt poistamaan ja hoitamaan niitä ongelmia, mitä Finavian myötä on syntynyt. On hyvä, että laajemminkin nyt selkeytetään sitten valtio-omisteisten yhtiöiden riskienhallinta. Minusta tässä on hyvin selvää myös se, että tällaista viime kauden kaltaista kyvyttömyyttä hoitaa tämäntyypisiä ongelmia ei voi enää sallia. On aivan selvä asia, että minusta tuo viime kausi on menty aikamoisella tuuliajolla. Kun tätä keskustelua kuuntelee, niin voisi tietysti myös kysyä, laiminlöikö viime kauden hallitus valtion omistajaohjauksen, mutta enpä viitsi kysyä. [Timo Harakka: Hyvä, ettet kysynyt!]

15.12 Outi Mäkelä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ketään syyllistämättä pidän erittäin tärkeänä, että näitä asioita on nyt selvitetty ja asioita voidaan arvioida avoimesti ja julkisesti. Ministerien toiminnan sekä valtionyhtiöiden toiminnan pitää kestää päivänvaloa, ja — mikä on erityisen tärkeää — pitää noudattaa toimintatapoja, jotka ovat yhteisesti hyväksyttyjä. Ja kuten täällä on useaan kertaan todettu, tästä prosessista on otettava opiksi ja muodostettava yhteinen käsitys siitä, mikä on omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden mukaan hyväksyttävää, että ohjeistuksia noudatetaan, ne on jalkautettu ja että kaikilla toimijoilla on yhteinen käsitys siitä, miten toimitaan. Pidän myös järkevänä, että julkisuuslain noudattamista valtionyhtiöissä harkitaan.

15.13 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä todellakin ihan hämmentyy, kun kuuntelee tätä keskustelua. Se, mikä tässä tuntuu oudolta, on, että tässä löytyy ainoastaan yksi asia, mistä ollaan täysin samaa mieltä, eli se, että te olette pyytänyt lausuntoja tuosta mainitusta sopimuksesta. Mutta nyt mietinnön mukaan on tullut myöskin toisilta asianajajilta lausuntoja mutta niitä ei olisi huomioitu sitten lainkaan yhtiön kokouksissa. Tämä on minusta aika kummallista, ja vaikuttaa kyllä siltä, että siinä on silloin ollut kyllä ministeri mukana, että näitä muita lausuntoja ei ole huomioitu. Kysynkin teiltä: onko huomioitu vai eikö ole huomioitu? Kun on niin ristiriitaista tämä tieto, niin nyt on kysyttävä se ikävä kysymys, miten tässä nyt on, kumpiko ei pidä paikkaansa tai kumpiko käyttää vaihtoehtoista totuutta, mietinnön sanamuoto vai se, mitä ministeri on julkisuudessa lausunut.

15.14 Jari Leppä kesk (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On päivänselvää, että omistajaohjauksessa tarvitaan ammattitaitoa ja pitkäjänteisyyttä. Sitä on tällä vaalikaudella pääministeri Sipilä ja ministeri Bernerin johdolla selvästi olemassa ja enemmän kuin aikaisemmin. [Paavo Arhinmäki: Siitä me ollaan vahvasti eri mieltä!] Viime kaudella ministereitä tuli ja meni. Se ei voi olla vaikuttamatta omistajaohjaukseen, siellä tehtyihin toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

menpiteisiin, ja ei voi olla vaikuttamatta myöskään tähän yksittäiseen keissiin Finavian osalta. Näitä nyt selvitetään, näitä nyt on menestyksellisesti ministeri Berner selvittänyt.

Mutta se on hyvä asia, niin kuin pääministerikin täällä totesi, että tarkastusvaliokunta on kaksi hyvää toimenpide-ehdotusta tehnyt. Niistä otetaan edelleenkin vaarin, jatketaan sitä kehittämistyötä omistajaohjauksessa, jota nyt on aloitettu, ja siihen tämä tarkastusvaliokunnan mietintö on erinomainen työkalu.

15.15 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nythän puhutaan todella asiasta, missä on kysymys veronmaksajien rahoista ja kansalaisten luottamuksesta, ja siksi ihmisille ei voi tulla sitä käsitystä, että ongelmat lakaistaan maton alle tai kaveri päästetään pälkähästä. Mehän puhumme tästä syksyn 2015 kanteiden nostamatta jättämisestä, ja väkisinkin herää valitettavasti kysymys, onko tässä nyt ajettu veronmaksajien vai Deloitteen etua.

Puhemies! Mielestäni valiokunta päätty aivan oikeaan johtopäätökseen todetessaan, että nimenomaan yleisen edun vuoksi olisi ollut viisasta ratkaista asiat oikeusteitse. Valitettavasti näin ei käynyt. Pyydän nyt kiinnittämään huomiota siihen, että kun lukee näitä valiokunnan mietinnön liitteenä olevia asiantuntijalausuntoja, niin käy varsin hyvin ilmi, että esimerkiksi Valtiontalouden tarkastusvirastolla, omistajaohjauksella on ollut täysin ristiriitaisia näkemyksiä siitä, miten olisi pitänyt [Puhemies koputtaa] menetellä ja mihin johtopäätökseen tulla.

15.16 Lasse Hautala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kuten olemme edustaja Heinäluoman puheenvuorosta täällä kuulleet ja voineet todeta, tarkastusvaliokunta on tehnyt erittäin tarkkaa ja hyvää työtä. Siksi tuntuu jotenkin pahalta se, että nyt, edustaja Heinäluoma, teidän puoluetoverinne ja myös muu oppositio tuntuvat vetävän alas tätä teidän äärimmäisen hyvää työtänne. Tarkastuslautakunta on päätenyt hyviin johtopäätöksiin, ja niiden mukaan on hyvä elää.

Tässä raportissa todetaan se, mikä täällä monissa puheenvuoroissa on tullut esille, että vuodet 2011 ja 2014 ovat olleet ongelmallisia nimenomaan siksi, että ministerit vaihtuivat. Ministerit Kyllönen, Virkkunen ja Risikko eivät omilla kausillaan näihin asioihin puuttuneet lainkaan, mutta ministeri Berner on nyt ottanut kissan pöydälle ja hoitanut tämän asian kuntoon.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Rinne, Harkimo, Östman, Ala-Nissilä ja Heinäluoma, ja sen jälkeen ministerien vastaukset.

15.17 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämän keskustelun perusteella näyttää hyvin selvältä se, että tuohon syksyyn 2015 asti ollaan hyvin yksimielisiä siitä, mitä on tapahtunut, ja täällä on varmaan hyvin kuvattu nyt sitä, mitä tässä on ministerien vaihtumisen ja kaiken tämän myötä tapahtunut. Mutta se erimielisyys, joka tässä salissa tällä hetkellä on, liittyy siihen, mitä tapahtui tuolloin syksyllä 2015. Siihen asti oli myös ministeri Berner sitä mieltä, että kanteet pitää nostaa myöskin tätä Deloittea kohtaan, mutta jotakin tapahtui silloin syksyllä, että ministeri päätyikin toisenlaiseen tapaan ratkaista asia, joka on johtanut siihen, että on toimittu hallituksen selän takana, ilman että hallitus on ollut tietoinen edes, että tällaisista sovintoneuvottelua käydään, ja joka johti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

siihen, että syntyi sopimus, joka estää nyt sen, että Deloitte vastuu voi selvittää. Tämän on se todellinen riidan ydin nyt tässä kysymyksessä, ja tämä pitää selvittää. Tässä on vakavista menettelytapavirheistä kysymys.

15.18 Harry Harkimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Koko tappio on yli 30 miljoonaa. Nyt me puhumme Deloitte vastuista, jotka ovat 400 000. [Eduskunnasta: 300 000!] Ernst & Youngin aikana tuli 30 miljoonaa tappiota. Onko tämä ainoa asia, missä me saamme nyt ministerin kiinni siitä, että hän on tehnyt virheen, tämä 300 000:n riita, jonka hallitus päätti ensin asettaa oikeuteen? Sen jälkeen he tekivät sovintoesityksen, ja se olisi ollut vastuun pakoilua, jos joku muu olisi tehnyt tämän päätöksen kuin hallitus itse.

15.19 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tehdään johdannaiskauppoja, tavoitellaan voittoja, mutta siihen liittyy myöskin riskejä. Jos valtio olisi tehnyt voittoja, me emme ilmeisesti kävisi tätä keskustelua, mitä tänään käymme.

Edustaja Korhonen kysyi, onko edellinen hallitus laiminlyönyt vastuunsa, kun asiaan ei ole puututtu. Vastaus on kyllä, ja näin on tehnyt myös sitä edellinen hallitus. Se on tosiasia. Joku oli laskenut, että nyt valtio on menettänyt yli 30 miljoonaa. Se ei pidä paikkaansa. Valtio on menettänyt itse asiassa 65 miljoonaa, koska jos tähän oltaisiin puututtu ajoissa, niin sitten me emme olisi hävinneet kuin 5 miljoonaa.

15.20 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oleellista on se, onko yhtiössä noudatettu sen omia ohjeita. Valtiontalouden tarkastusvirasto on soveltanut vanhoja Ilmailulaitoksen ohjeita vuodelta 2001. Sen sijaan Prepula on todennut, että riippumaton käräjäoikeus on tehnyt päätöksensä vuosilta 2008—2010 olevien ohjeiden mukaan, joiden se katsoo olleen voimassa. Siis minusta tässä yksi oleellinen johtopäätös on myöskin, että — VTV tekee tarkastuksia, en kritisoi sitä — siellä pitäisi olla yhtiöoikeudellista asiantuntemusta ja mielestäni auktorisoituja tilintarkastajia, koska nämä ovat vähän vaikeita asioita. Me olemme nähneet tässä ongelmia. Mietinnössä ei todeta, että olisi toimittu hyvän hallintotavan vastaisesti, mutta ongelmia tässä prosessissa totta kai matkan varrella aina on.

15.20 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sallitaanko hiukan pidempi puheenvuoro tässä yhteydessä?

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sallitaan nyt valiokunnan puheenjohtajalle 2 minuuttia.

Arvoisa puhemies! Muutama näkökohta on syytä todeta.

Ensinnäkin liittyen tähän omistajaohjaukseen: Valiokuntahan haastatteli kaikki omistajaohjauksesta tänä aikana vastanneet ministerit. Mielestäni ei ole perusteita syyttää ministereitä siitä, että he eivät olisi toimineet tai puuttuneet tähän asiaan. Selvityksessä kävi selvästi ilmi, että kaikilla ministereillä oli sama kanta eli he ovat tukeneet yhtiön johdon toimintaa ja edellyttäneet, että vastuukysymykset selvitetään ja vahingonkorvauskanteita voidaan nostaa. Tämä tuli useissa eri kuulemisissa esille, myös virkamieskuulemisessa. Tästä ei voi siis syyllistää edellisiä ministereitä. Tämä linja oli voimassa aina tuohon alkusyksyyn 2015 saakka. Erimielisyys täällä koskee sitä, pitikö peruuttaa ne kanteet, joita yhtiön

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

hallitus oli nostanut tilintarkastusyhteisö Deloittea vastaan vai ei. Siitä on ollut erimielisyys sekä päätöksenteossa että täällä tänään.

Toinen erimielisyys: oliko perusteet peruuttaa hallituksen jäseniä vastaan nostettu kanne, josta myös tehtiin päätökset joulukuussa? Sitä arvioidaan eri tavalla. Yleisesti tarkastusvaliokunta on todennut, että jos huomioidaan tämän asian merkitys kansalaisten luottamukselle, on perusteet, että nämä asiat olisi käsitelty oikeudellisesti ja saatu sitä kautta läpivalaisu ja ratkaisu. Valiokunnan keskustelussa lähtökohtana aika monessa tapauksessa oli, että täytyy hyväksyä se riski, joka tähän kuuluu, ja vaikka rahaa kuluu sitten asianajopalkkioihin, sitä kautta tulee selko ja varmuus kansalaisille siitä, että ketään ei suojella, ketään ei pelasteta vaan asiat selvitetään, ja tällä luottamuksella on joku merkitys. Tältä pohjalta valiokunnan yksimielinen kanta oli, että kanteiden nosto on perusteltua, sillä lisäyksellä, että se edellyttää tietysti oikeudellisten kysymysten selvittämistä. Siitä löytyy liiteaineistossa asianajolausuntoja.

Sitten tämä, missä päätös pitää tehdä: valiokunnan kannaksi tuli, että tällaisessa tapauksessa yhtiökokouspäätöksenteko olisi oikea ratkaisu, koska on monia näkökohtia ja kaikki ei liity yhtiön toimintaan vaan on myös yleinen etu, ja jotta on läpi nähtävissä, kuka päättää, mitä päättää, niin yhtiökokous olisi ollut oikea paikka.

No, sitten tullaan tähän, miksi yhtiökokousta ei pidetty silloin syksyllä vaan miksi se lykkääntyi ja sitä ennen hallitus tuotiin tilanteeseen, että hallitus joutui peruuttamaan tämän Deloitte-kanteen ja lisäksi peruuttamaan hallituskanteen. Tästä on esitetty erilaisia näkökohtia, ja valiokunta on kirjannut sen oman käsityksensä asiasta. Kun ministeriö käynnisti Deloitteen kanssa neuvottelun kanteiden peruuttamiseksi, niin se näyttää epäsovinnaiselta eikä normaalikäytäntöjen mukaiselta, ja siitä valiokunta on tehnyt yksimielisen kirjauksen.

15.24 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner: Arvoisa herra puhemies! Kannan suurta vastuuta siitä, että toimin omistajaohjauksesta vastaavana ministerinä Finavian osalta nimenomaan veronmaksajia kohtaan oikein.

Vuonna 2013 Finavian hallituksen pöytäkirjaan on kirjattu, että käydyn keskustelun jälkeen hallitus päätti asiantuntijalausuntojen perusteella valtuuttaa toimitusjohtajan ryhtymään toimenpiteisiin entistä rahoitusjohtajaa ja entistä varatoimitusjohtajaa vastaan. Näitä toimenpiteitä ei kuitenkaan koskaan käynnistetty, ja silloin kun aloitin tässä tehtävässä, tämä pöytäkirjamerkintä oli mutta toimenpiteitä ei ollut.

Tammikuussa 2015, jolloin en siis vielä ollut ministerinä, vaan tulin sitten vastuuseen vasta puoli vuotta myöhemmin, hallitus oli päättänyt, että Finavia Oy:n entisten hallitusten jäsenten ja toimitusjohtajan oikeudellinen vastuu on jo aiemmin huolellisesti arvioitu perustuen useisiin yhtiön ulkopuolelta hankittuihin oikeudellisiin asiantuntijalausuntoihin. Hallituksen tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella jo tehtyjä arvioita olisi syytä näiltä osin muuttaa eli nostaa kanteita, toisin kuin te, valiokunnan puheenjohtaja, totesitte. Eli tammikuulta oli päätös hallituksen pöytäkirjassa, joka minulla on tässä edessäni, että hallitus on aiemmin tehnyt sen selvityksen, ja tämä on ollut kaikkien ministereiden ja kaikkien aikaisempien selvitysten johdonmukainen kanta, että hallituksen jäseniä kohtaan ei nosteta kanteita.

Mikä muuttui syksyllä 2015? Tämä sama hallitus, joka oli tammikuussa, muistaakseni 31. päivä, kirjannut tämän lauseen pöytäkirjaan, teki syyskuussa erimielisen päätöksen, jossa se päättikin nostaa kanteita, mutta hallituksen kolme juristia jättivät eriävän näkökul-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

man. Vasta tässä vaiheessa heräsi omistajaohjauksessa ministeri kysymään, mitä tämä tarkoittaa: Miksi on erimielinen hallituksen päätös? Miksi se poikkeaa saman hallituksen tammikuussa tekemästä päätöksestä? Mitä lisätietoa on saatu tässä välissä? Onko syntynyt lisäselvityksiä? — Ei ollut. Poliisiselvitys oli juuri käynnistetty, mutta siitä ei ollut tietoa. Finanssivalvonnalle ei ollut jätetty selvitystä. Ulkopuolista, riippumatonta uutta selvitystä ei ollut tehty. Mitään uutta tietoa ei ollut. Olisiko tässä vaiheessa ollut oikein olla välittämättä tästä muutoksesta? Tämä on se, joka muuttui syksyllä 2015. Hallitus teki itselleen ristiriitaisen päätöksen ja teki sen erimielisenä, ja hallituksen kolme juristia jättivät eriävän kannan, jossa he vaativat yhtiötä tekemään lisäselvityksiä.

Omistajana ja omistajan edustajana en puuttunut siihen itse päätökseen, vaan totesin, että ennen kuin yhtiö toimeenpanee tämän tekemänsä päätöksen, jonka toki saa tehdä erimielisenä, sen tulee kuitenkin niiden eriävien juristien näkökulma huomioida ja tehdä ne selvitykset, joita hallituksen sisällä eriävän kannan jättäneet ovat vaatineet. Ja jos he silloin edelleen ovat samaa mieltä, niin omistaja ei puutu tähän päätökseen. [Suna Kymäläinen: Vaan neuvottelee sopimuksia!] — Ei, tässä ei ole kysymys nyt siitä. — Deloitte osalta samassa yhteydessä, kun tulivat nämä lisäselvitykset, joita eriävän kannan jättäneet hallituksen jäsenet vaativat, kävi myöskin ilmi, että hallituksella ei ollut tietoa, mitkä vahingot ovat syntyneet, ja te juristit tiedätte erittäin hyvin, että syy-yhteyden tulee olla huolellisesti selvitetty. Tarkastusvaliokuntakin sanoo lausunnossaan, että oikeudelliset selvitykset tulee kuitenkin huolellisesti tehdä. Deloitte osalta näin ei oltu toimittu, oikeudellisia selvityksiä ei tehty eikä syy-yhteyksiä oltu selvitetty. Ne selvisivät tammikuussa 2016, sitä ennen alkoi hahmottua, että ehkä ei ole kuitenkaan niin kuin on ajateltu tai hallitus ei ollut tehnyt sitä huolellista työtä, jota sen kuuluu tehdä.

Minusta valtio-omistajan ja valtion omistaman yhtiön tulee toimia poikkeuksellisen huolellisesti, poikkeuksellisen huolellisesti, kun se lähtee nostamaan kanteita eri osapuolia kohtaan, etenkin kun se lähtee peräämään yksityishenkilöiden vastuuta. Kun käytännössä joudutaan pitkiin prosesseihin, niin valtion on oltava esimerkillinen. Sitä esimerkillisyyttä olen vaatinut ja sen vuoksi seison tänään täällä. Helpompaa olisi toki ollut olla välittämättä erimielisestä hallituksesta.

Olen täysin sitä mieltä, että yhtiön tehtävä on huolehtia siitä, että se kantaa oman vastuun. Deloitte päätöstä ja sovintoesitystä käsiteltiin yhtiön hallituksessa. Yhtiön hallitus teki tässä asiassa päätöksen ryhtyä sovintoon, ja sovinto ei tarkoita sitä, että luovutaan, vaan sovinto tarkoittaa sitä, että sovitaan yhdessä, mitä jokin vastuu kustantaa molemmille osapuolille. Tässä hallituksen puheenjohtaja, joka jätti eriävän kannan sen sovinnon tekemiseen, kirjasi yhtiön hallituksen pöytäkirjaan: "Yhtiö ei ole myöskään saanut virallista omistajaohjausta liikenne- ja viestintäministeriöstä asiaan liittyen" [Paavo Arhinmäen välihuuto] — ei ole saanut ohjausta eikä kirjausta siitä, miten tulisi toimia.

En ole antanut yhtiön hallitukselle tai hallituksen puheenjohtajalle tai toimivalle johdolle mitään muuta kuin vaatimuksen siitä, että se toimii esimerkillisesti, huolellisesti ja oikeudelliset vastuut selvittäen, niin kuin valtion omistamalle yhtiölle kuuluu. Ja nimenomaan poliisiselvitys, Finanssivalvonnan selvitys ovat juuri sellaisia selvityksiä, jotka tuovat asiat julkisuuteen ja myöskin tekevät niistä läpinäkyviä. Sekin on vastuun kantamista.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Otetaan tässä vaiheessa vielä pääministerin puheenvuoro, sitten myönnän muutaman vastauspuheenvuoron, ja sen jälkeen menemme sitten puhujalistaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

15.32 Pääministeri Juha Sipilä: Arvoisa puhemies! Niin kuin kuulimme, ministeri Berner on toiminut vastuullisesti ja huolellisesti. Se, että valtio-omistajan edustajana vaatii yhtiön hallitusta toimimaan vastuullisesti ja huolellisesti ja tekemään ne päätökset perustuen selvityksiin ja huolellisuuteen, on juuri sitä, mitä vastuulliselta omistajalta odotetaan.

Mitä tulee sitten tähän mietintöön ja mietinnön velvoitteisiin ja odotuksiin omistajaohjaukselta — tähän riskienhallinnan puoleen — riskienhallinta on yhtiön hallituksen vastuulla, operatiivisen johdon tehtävänä on toteuttaa hallituksen hyväksymää strategiaa ja toimintapolitiikkaa. Nyt kun tästä on epäilystä tullut tarkastusvaliokunnan mietinnön perusteella, niin kaikkien yhtiöiden vallitsevat käytännöt selvitetään ja tulemme edellyttämään edelleenkin, että yhtiöillä on ajanmukainen, ajantasainen riskienhallintapolitiikka. Ohjeistukset ovat kunnossa, mutta nyt tarkastamme sen, että myöskin jalkautus on kaikissa yhtiöissä kunnossa.

Sitten näitten omistajakäytäntöjen osalta: niitten totta kai pitää olla yhtenäisiä, ja olen pyytänyt valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosastoa arvioimaan ohjeistuksen tarpeen ja tarvittaessa uudelleen ohjeistamaan kaikki ministeriöt ja valtio-omisteiset yhtiöt valiokunnan esiin nostamien huomioiden pohjalta.

Ministeri Berner nauttii sataprosenttista luottamustani.

15.34 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysyn ministeri Berneriltä nyt sitä, kuka on neuvotellut tuon sovintosopimuksen Deloitte'n kanssa ja kenen ohjeitten mukaan se on neuvoteltu. Onko se neuvoteltu Finavian hallituksen ohjeistuksen mukaan Finavian toimihenkilöitten toimesta, vai ovatko sen neuvotelleet liikenneministeriön virkamiehet ministeri Bernerin ohjeistuksen mukaan? Tämä on erittäin tärkeä kysymys, ja tähän pitää saada vastaus.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Vastauspuheenvuoro, edustaja Heinäluoma, ja sen jälkeen ministeri vastaa.

15.35 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokuntahan kävi huolella lävitse Finavian hallituksen pöytäkirjoja saadakseen kuvan, millainen logiikka yhtiön puolella oli, plus sitten tutustui asiantuntijalausuntojen kautta moniin eri käsityksiin, miten tätä asiaa olisi pitänyt hoitaa.

Haluan nyt siteerata, vielä kertaalleen, tästä vahingonkorvauskanneasiasta, mitä marraskuun 19. päivä 2015 valtioneuvoston kanslian omistajaohjausyksikkö lausuntonaan ja esityksenään liikenne- ja viestintäministeriölle sanoi. He toimittivat silloin liikenne- ja viestintäministeriölle muistion, jossa oli toimenpidesuosituksia. Tuon muistion mukaan: "Tilintarkastajia vastaan ajettavan kanteen menestymistä edistäisi, jos yhtiön entistä toimitusjohtajaa ja hallituksen jäseniä vastaan olisi vireillä vahingonkorvauskanne, koska tilintarkastajat ovat vastineessaan vedonneet yhtiön johdon ensisijaiseen vastuuseen. Vastuuvakuutukseen perustuva vaatimus vakuutusyhtiötä kohtaan edellyttää kanteen nostamista vähintään entistä toimitusjohtajaa vastaan." Tämä oli se muutos, joka oli tapahtunut alkuvuodesta 2015 loppuvuoteen 2015 tultaessa. Eli oli tullut välimiesoikeuden päätös vakuutusyhtiöasiassa, ja lisäksi tilintarkastajat olivat uhanneet vastakanteella, nimenomaan sen takia, että yhtiö ei ollut ryhtynyt toimenpiteisiin muuta johtoa vastaan. Nämä selittävät, nämä kaksi asiaa, valtioneuvoston kanslian omistajaohjausyksikön kannan ja myös yhtiön hallituksen asiassa syyskuussa tekemän kannan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Vielä ministeri Berner, ja sen jälkeen puhujalistaan.

15.37 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Deloitte sopimuksesta neuvottelivat yhtiön toimitusjohtajat, ja siitä tekivät päätökset molempien yhtiöiden hallitukset. Liikenne- ja viestintäministeriön rooli tässä kohdassa on ollut saattaa osapuolet yhteen, samaan pöytään. Siinä on ollut sen rooli.

Se, mitä liittyy sitten yhtiökokoukseen: Yhtiökokous pidettiin kesällä, ja se pidettiin juuri siksi, että siihen mennessä olivat valmistuneet ne selvitykset, joita tarvittiin. On myös huomioitava, että yhtiökokous silloin, kesällä 2016, nimenomaan edellytti yhtiön johdolta huolellista selvitystä siitä, voidaanko vuoden 2011 osalta kanteita viedä eteenpäin. Tämä oli vastoin yhtiön omaa, hallituksen päätöstä, ja tässä tapauksessa ja siinä kohtaa, kun aika oli riittävä ja selvitykset saatu, omistaja otti kantaa ja teki sen yhtiökokouksen kautta. Silloin yhtiö teki tämän selvityksen, käytti siihen syksyn 16 ja teki marraskuussa päätöksen nostaa kannetta entistä toimitusjohtajaa vastaan. Tämä kanne on edelleen vireillä.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten puhujalistaan.

15.39 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa herra puhemies! Meillä on parhaillaan käsiteltävänä tämä tarkastusvaliokunnan mietintö koskien Finavian tilannetta. Pidän tärkeänä, että asia otettiin käsiteltäväksi, koska kyse on merkittävästä valtionyhtiöstä. Valiokunta on tehnyt hyvää työtä, ja asia on yhteiskunnallisesti merkittävä.

Finavian silloinen hallitus käytti paljon aikaa johdannaisten vastuukysymysten selvittämiseen. Tavoitteena oli selvittää asiat pääasiassa oikeusprosessien kautta ja saada johdannaistappioista vastuussa olevat tahot ja johdon vastuuvakuutus vähintään osittain korvaamaan yhtiön kärsimät tappiot. Näin toimisi jokainen huolellinen yhtiö.

Finavian hallitus nosti korvauskanteen vuosien 2009—2010 tilintarkastusyhteisöä ja päätilintarkastajaa kohtaan. Finavia oli jo aiemmin nostanut kanteen If Vahinkovakuutusyhtiötä kohtaan, mutta kyseinen kanne kuitenkin hylättiin. Korvausprosessia oli mahdollista jatkaa, mutta vain siten, että olisi nostettava kanteet myös entistä hallitusta ja toimitusjohtajaa kohtaan. Yhtiö konsultoi asiassa Valtiontalouden tarkastusvirastoa, joka tuki kanteiden nostamista.

Näin ollen Finavian hallitus päätyi nostamaan kanteet yhtiön entistä toimitusjohtajaa ja hallitusta kohtaan sekä päätti panna vireille korvauskanteen välimiesoikeudessa Ifiä kohtaan. Tähän tilanteeseen oli tultu, koska muun muassa käräjäoikeusprosessissa oli ilmennyt seikkoja, jotka puolsivat väitettä entisen hallituksen ja toimitusjohtajan huolimattomuudesta. Tähän pisteeseen prosessissa ei kuitenkaan koskaan päästy. Ministeri Berner puuttui epäsopivalla tavalla Finavian hallituksen työskentelyyn ja näin vaikutti Finavian hallituksen päätöksiin sopia ja perua johdannaiskanteet joulukuussa 2015. Ensin ministeriön taholta vedottiin yhtiökokouksen järjestämiseen asiassa. Tätä yhtiökokousta ei koskaan tullut. Sitten annettiin suoranainen kiello edetä asiassa. Myöhemmin ilmeni, että silloisen Finavian hallituksen selän takana oli toimittu. Ministeri Berner on ilman Finavian hallituksen päätöstä tai tietoa neuvotellut sovintosopimuksen tilintarkastusyhteisön kanssa marraskuussa 2015. Berner on painostanut hallituksen puheenjohtajaa hyväksyttämään ministeriön neuvotteleva sovintosopimus Finavian hallituksessa. [Sirkka-Liisa Anttila: Aivan uskomatonta tekstiä!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

Kaikki kovat keinot ovat olleet käytössä. Jotta sovintosopimus on saatu hyväksyttyä, hallitukselta on myös pimitetty tietoja. Finavian hallitukselle ei ole toimitettu tiedoksi tilintarkastajayhteisön sovintosopimuksen hyväksyntää vastustavia muistioita. Mitään ei ole haluttu jättää sattuman varaan, ja ministeriö on ohjannut hallitusta hankkimaan tilintarkastusyhteisön sovintosopimuksen hyväksyntää puoltavan lausunnon nimeämältään neuvonantajalta. Hallituksen puheenjohtaja on saanut karvaasti kokea, kuinka räikeästi hallituksen objektiiviseen päätöksentekoon on vaikutettu.

Ministeri Berner on esittänyt julkisuuteen ja Valtiontalouden tarkastusvirastolle, että olisi pyytänyt Finavian hallitusta selvittämään johdannaiskanneasioita huolellisesti uudelleen hallituksen tehtyä syyskuussa 2015 kanne päätöksen yhtiön entistä johtoa kohtaan. Tämä ei silloisen hallituksen puheenjohtajan mukaan pidä paikkaansa, eikä ministeri ole lisäselvityksiä pyytänyt.

Mikä sitten on tämän tarinan opetus? Kysyä sopii. Ministeriö on toiminnallaan negatiivisesti vaikuttanut Finavian mahdollisuuteen saada eri tahoilta korvausta johdannaistappioille. Mikä tämän keikauksen hinta sitten oli? Finavialle koitui johdannaista kokonaisuudessaan yli 34 miljoonan euron tappio. Veronmaksajien rahoja menetettiin, koska kanteita ei koskaan nostettu. Ensiksi, kyseessä on ollut poikkeuksellista omistajaohjausta, joka ei voi jatkua, eikä siitä saa tulla maan tapa. Toiseksi, kanteet olisi tullut nostaa veronmaksajien rahojen menettämisen minimoimiseksi. Ja kolmanneksi, yhtiökokous olisi tullut kutsua koolle ja päätökset olisi pitänyt tehdä siellä. Voikin perustellusti kysyä, kenen etua tässä asiassa on ajettu.

Koska Bernerin selvitys ei vakuuttanut, SDP:n eduskuntaryhmä esittää epäluottamuslauseen ministeri Bernerin toiminnasta. Epäluottamuslauseen sisältö kuuluu seuraavasti: "Eduskunta katsoo, että ministeri Berner on tosiasiallisesti ohjannut Finavia Oyj:tä luopumaan vahingonkorvauskanteista tilintarkastajaa ja aikaisempaa hallitusta kohtaan ja näin estänyt valtion edun mukaisten korvausten saamista eikä siksi nauti eduskunnan luottamusta."

15.44 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa herra puhemies! Kuten jo debatissa totesin, me kaikki olemme varmasti yhtä mieltä siitä, että Finavian johdannaiskaupat olivat täysin sopimattomia valtionyhtiölle. Tässä pelattiin veronmaksajien rahoilla huikealla riskillä ja takkiin tuli 34 miljoonaa euroa. En syytä tästä silloista liikenneministeriä Vehviläistä, nimittäin tämä toiminta tehtiin, mistä tässä keskustelussa on kysymyskin, nimenomaan vastoin sitä, minkä pitäisi olla valtionyhtiön toimintaa.

Kun tämä tilanne paljastui yhtiölle ja omistajalle, päätettiin aivan oikein selvittää taustat, minimoida vahingot ja viedä asia oikeudellisesti eteenpäin. Kuten tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja Heinäluoma totesi, kaikkien ministereiden aikana on viety samaan suuntaan tätä: minimoidaan vahingot, viedään asia oikeudellisesti eteenpäin. Tarkoituksena oli saada vahingonkorvausten kautta takaisin edes osa menetetyistä veronmaksajien rahoista. Näin siis toimittiin edellisten ministereiden aikana.

Kun ministeri Berner pääsi puikkoihin, meno muuttui. Tässä vaiheessa vahingonkorvausasialla oli jo kiire, koska kanneoikeus oli vanhenemassa. Finavian hallitus kuitenkin yllättäen perui kanteen yhtiön entistä hallitusta, entistä toimitusjohtajaa ja tilintarkastusyhtiötä vastaan ministeri Bernerin suorittaman omistajaohjauksen jälkeen, minkä hän tosin täällä puheenvuorossaan kiisti — kiisti, että liikenne- ja viestintäministeriö tai ministeri olisi antanut omistajaohjausta asiasta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

Valtiontalouden tarkastusviraston laillisuustarkastus sanoi aika suoraan, miten asia on: ministeriö suoritti sellaisia operatiivisiksi tulkittavia toimia, joista päättäminen ja joiden suorittaminen kuuluvat yhtiön ja sen johdon tehtäviin. Näin siis sanoo Valtiontalouden tarkastusvirasto — täällä ministeri Berner sanoi, että minkäänlaisista omistajaohjausta ei annettu. Ja jos katsoo nyt käsiteltävänä olevaa tarkastusvaliokunnan mietintöä, niin itse asiassa sekin kertoo tämän, tosin yhteisymmärryksessä ehkä vähän pehmeämmin. Ministeriön toiminta ei ollut vakiintuneen omistajaohjauksen mukaista, todetaan mietinnössä.

Arvoisa puhemies! Mietintö osoittaa, että ministerin rooli oli kanteiden perumiseen johdaneen sovintosopimuksen osalta huomattavasti aktiivisempi kuin mitä itse ministeri on kertonut. Ja tämä on asia, joka tulee vastaan jatkuvasti, kun ihmisten kanssa keskustellaan. Ihmiset eivät luota, että siinä, mitä ministeri Berner on sanonut, olisi koko totuus. "Ministeriön rooli sovintosopimusprosessissa näyttäytyy asiantuntijakuulemisen perusteella pikemminkin asioihin vaikuttamiselta kuin taustalla odottamiselta. Sovintosopimusprosessiin liittyy sellaisia toimintatapoja ja tilanteita, jotka ovat valiokunnan mielestä omiaan sekoittamaan omistajaohjauksen ja yhtiön päätöksenteon toisiinsa." Kun näin tarkastusvaliokunta on yksimielisesti sanonut, niin pidän erikoisena sitä, että keskustan ryhmä ryhmäpuheenjohtaja Kaikkosen johdolla pyrkii täällä huutamaan, että laitetaan piste keskustelulle, keskustelussa ei ole enää mitään selvitettävää, eiköhän tämä nyt ollut tässä. Toisaalta täytyy nostaa hattua keskustan eduskuntaryhmälle ja keskustan ministeriryhmälle. Täällä koko joukko on ollut puolustamassa omaa ministeriään. Itse asiassa eipä juuri muilta hallituspuolueilta puheenvuoroja tässä keskustelussa kuultukaan ministerin puolustamiseksi, lukuun ottamatta edustaja Harkimoa, joka antoi ministeri Bernerille taustatukea. Mutta kunnioitukseni keskustalle siitä, miten he suurella joukolla ovat täällä salissa hampaita kiristellenkin ministeriään puolustaneet. [Hannakaisa Heikkinen: Höpö höpö!]

Arvoisa herra puhemies! Vasemmiston eduskuntaryhmä on valiokunnan kanssa samaa mieltä siitä, että omistajaohjauksen ohjeistusta ja toimintaperiaatteita on välttämätöntä tarkentaa. Tällainen sekoilu ei saa toistua. Mielestämme riskienhallintaa koskevan ohjeistuksen tulee kattaa riskit laajasti. Taloudellisten riskien lisäksi on huolehdittava sosiaalisten ja ympäristöllisten riskien minimoimisesta. Omistajaohjauspolitiikan pitää olla korostetun avointa ja vastuullista. Tämä tarkoittaa avoimuutta myös tilinpidon osalta sekä vastuullisuutta työnantajana.

Aktiivista omistajaohjausta tarvitaan. Valtaa saa ja pitää käyttää. Tämä on kuitenkin tehtävä läpinäkyvästi ja hyvän hallintotavan mukaisesti. Ministerillä on 100-prosenttisesti omistetuissa valtionyhtiössä täysi oikeus ottaa asia hoitaakseen ja tehdä päätös yhtiökokouksen kautta läpinäkyvästi. Näin vastuu on siellä, missä on valtakin. Ministeri Berner ei kuitenkaan toiminut näin vaan painosti yhtiön hallituksen tekemään haluamansa päätöksen. Valta kelpasi, mutta vastuu sysättiin muualle. Tarkastusvaliokunnan mietinnön ja siihen liittyvien asiantuntijalausuntojen pohjalta näyttää ilmeiseltä, että Finavian omistajaohjauksessa on toimittu hyvän hallintotavan ja valtioneuvoston omistajaohjauksen periaatteiden vastaisesti. On puututtu operatiiviseen toimintaan, on tartuttu rattiin pelkääjän paikkaan.

Arvoisa puhemies! Ministeri Berner kirjoittaa blogissaan, että "valiokunta aivan oikein toteaa, että sekä kanteiden nostamiselle että nostamatta jättämiselle on ollut perusteet". Mainitsematta ministeri Berneriltä jää kuitenkin, että tämän jälkeen valiokunta ottaa aivan yksiselitteisen kannan: "Finavian osalta valiokunta toteaa, että lopputuloksen epävarmuudesta huolimatta olisi yleisen edun kannalta ollut perusteltua selvittää vastuukysymykset

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

kokonaisuudessaan oikeusteitse." Ja valiokunta on myös todennut: "Myös kansalaisten luottamus siihen, että epäkohtiin puututaan, olisi osaltaan puoltanut asian selvittämistä oikeusteitse."

Nämä ovat juuri niitä asioita, jotka kansalaisten keskuudessa herättävät ihmetystä, herättävät epäluottamusta ministeri Berneriä kohtaan ja sitä kautta koko meidän poliittista päätöksentekoaamme kohtaan — kerrotaan vain osatouksia. Kansalaisten on lupa odottaa, että ministeri ajaa ensisijaisesti veronmaksajien etua. Spekulaatiivisissa johdannaiskaupoissa hassutat 34 miljoonaa euroa ovat käsittämätön virhe. Sitä virhettä ei ole tehnyt ministeri Berner eivätkä aikaisemmat ministerit. Nyt puhutaan siitä, miten tämä selvitetään. Kansalaisten luottamuksen pettäminen on kuitenkin vielä vakavampi virhe. Siksi vasemiston eduskuntaryhmä kannattaa sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän edustaja Ojala-Niemelän tekemää epäluottamuslause-ehdotusta.

15.52 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Finavia on yhtiönä ollut vuosikautia aikamoisessa turbulenssissa, mikä todetaan myöskin valiokunnan mietinnössä. Huomion kohteena on ollut se, pitääkö Finavian vaatia vahingonkorvausta ja keneltä. Tarkastusvaliokunnan näkemyksen mukaan perusteluja on sekä vahingonkorvauskanteiden nostamiselle että nostamatta jättämiselle. Oikeusvaltion periaatteisiin kuuluu kuitenkin se, ettei kanteita nosteta varmuuden vuoksi tai kokeilumielessä. Tähän asti Finavian johdannaisasia ei ole rikosilmoituksen osalta menestynyt kärjäoikeudessa eikä myöskään välimiesoikeudessa eli molemmissa on tullut takkiin — syntynyt myöskin valtiolle kuluja. Tuomioistuimissa ratkaisujen perustelut ovat lähtökohdiltaan osin toiset kuin ne, joita Valtiontalouden tarkastusvirasto on asiassa käyttänyt. Tämäkin on mielenkiintoinen havainto. Tämä kärjäoikeuden ratkaisuhan saatiin nyt tammikuussa.

Nyt käsiteltävänä olevassa mietinnössä on kuitenkin kyse hallinnollisten käytäntöjen arvioimisesta eikä siitä, että olisi tehty jotain laitonta, vaikka täällä keskustelussa välillä saa sellaisen kuvan. Finaviassa ei ole ollut riittävästi osaamista johdannaiskauppojen hallinnassa vuosina 2009—2011. Tästä me olemme täällä salissa varmaan kaikki olleet yhtä mieltä. Viime vaalikaudella Finavian omistajaohjaus ajalehti tuuliajolla. Nyt asiat on otettu hallintaan ja Finavia menestyy, ja sillä on tällä hetkellä hyvä johto.

Ministeri Berner on toiminut etenkin nopeasti ja vastuullisesti hänen syyliinsä yllättäen kaatuneen vaikean tilanteen edessä ja vaatinut huolellisuutta, mikä on ihan oikein. Ministeri Bernerillä ei ole ollut mitään tekemistä tappiollisten johdannaiskauppojen tekemisessä, vaikka tästäkin keskustelusta helposti vetää sen johtopäätöksen, kun liikutaan näissä korvausluvuissa eikä yksilöidä, mistä on kysymys. Näistä kaupoista ja tehdyistä virheistä johtuneet tappiot kuitenkin kaatuivat ministerin syyiin. Tällä vaalikaudella ne on siis hänen toimestaan vihdoinkin selvitetty.

Ja kun täällä on kovasti puhuttu näistä johdannaistappioiden määristä, siitä 34 miljoonasta, ja perätään vastuuta, niin eikö sitten olisi aika myöskin selvittää sitä, että olisi ollut erittäin hyvä, että nämä tappiot olisivat jääneet siihen 5 miljoonaan? Siitä vastuun kantaa edellinen hallitus, Kataisen—Stubbin hallitus, ja sitä taustaa vasten kannattaa miettiä myöskin, että siinä omassakin toiminnassa saattaisi olla jotakin korjattavaa. Eli vastuuta pitäisi ottaa heidänkin, jotka ovat olleet vaikuttamassa. Tappiot olisi voitu minimoida 5 miljoonaan.

Tarkastusvaliokunnan yksimielisen mietinnön mukaan valtio-omisteiselle yhtiölle on annettava tarkemmat riskienhallintaohjeet, joita myös valvotaan. Tämä on äärettömän tärkeä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

keä asia, koska sekään ei yksin riitä, että ne ohjeet ovat olemassa — täytyy olla myöskin selkeä valvonta, joka huolehtii siitä, että ne ovat hyvin toteutuneet. Finavian tappiolliset johdannaissopimukset olisi voinut jäädä tekemättä, jos hyvin valvotut ohjeet olisivat olleet olemassa jo silloin vuosina 2009—2012. Nämä ohjeet ovat tarpeen valtio-omisteiselle yhtiölle yleisemminkin, ja niiden tekeminen kuuluu omistajaohjaukselle. Tänään olemme kuulleet täällä pääministerin suusta, miten nämä asiat ovat hoidossa ja asioihin on puututtu. Mietinnön mukaan omistajaohjauksen toimintaperiaatteita on kuitenkin tarkennettava nykyisestä.

Ja aivan lopuksi vielä tästä Deloitteen kanssa tehdystä sovintosopimuksesta. Siinähan oli kysymys vahingosta, jonka suuruus oli 317 000 euroa — tuolla julkisuudessa puhutaan 34—35 miljoonasta eurosta. Olisi äärettömän tärkeää, että täällä puhuttaisiin niin kuin asiat todellisuudessa ovat. Se ei ole mikään pieni toivomus, vaan minusta se vaatii meiltä, jotka vastuuta kannamme, myöskin vastuullisuutta näiden lukujen heittelyssä.

15.57 Olavi Ala-Nissilä kesk: Arvoisa herra puheenjohtaja! Tässä on käyty hyvää keskustelua, kiitos sen hyvästä johtamisesta. Eduskunnan tarkastusvaliokuntahan käsittelee täällä eduskunnassa muun muassa eduskunnalle annettavat hallituksen vuosikertomuksen, Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksen, puolue- ja vaalirahoituksen valvonnan annettua kertomukset sekä finanssipolitiikkaan ja tilintarkastukseen liittyviä asioita ja voi itsekin tehdä tutkimuksia. Nyt esillä oleva mietintö on lajissaan varsin erilainen. On huomattava, että valiokuntahan ei ole tuomioistuin. Ei meillä ole juristi-valiokuntaneuvoksia eikä näyttökysymyksiin mahdollisuuksia mitenkään puuttua. Menettelytapoja tietenkin voidaan käsitellä.

Käsillä olevassa mietinnössä käsitellään valtio-omisteisten yhtiöiden riskienhallintaa ja omistusoehjausta. Valiokunta kävi läpi Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksiin liittyen valtionyhtiöiden riskienhallintaa ja toimintaa yleisesti ja kuunteli asiantuntijoita. Lisäksi käsiteltiin Finavian johdannaiskaupoista vuosina 2009—2011 koituneita tappioita, erityisesti 2011 koituneita tappioita, ja niiden selvittämistä. Valtion tarkastusviraston laillisuuskertomus ja siten mietintö keskittyvät vuosiin 2009 ja 2010, jolloin nämä Finavian menetykset, niin kuin edustaja Anttila totesi, olivat siis tästä kokonaismenetyksestä prosentit. Tämähän on julkisuudessa paljon keskittynyt tähän prosenttikysymykseen ja syksyyn, ja sillä tavalla on tullut vähän vino tästä yleisestä kuvasta.

Valtio-omisteiset yhtiöt ja muut julkisomisteiset yhtiöt lisääntyvät esimerkiksi maakuntahallinnon ja sote-uudistuksen yhteydessä. Johtopäätös tästä on minusta se, että omistajan rooli on tärkeä. Lähtökohtaisesti sitä ei pidä heikentää vaan sitä pitää vahvistaa ja selkeyttää. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä on syntymässä suuri määrä maakuntien omistamia yhtiöitä. Omistajaohjauksen toimivalta suhteessa yhtiön toimivaltaan vaatii selkeyttämistä omistusoehjauksen linjakkuuden ja johdonmukaisuuden turvaamiseksi kaikissa tilanteissa, niin kuin valiokuntamme tuossa päätösoasassa hyvin lausuu. Eli minä yhdyin mietintöönkin ja näihin hyviin päätösesityksiin. On hyvä, että pääministeri ne noin hyvin otti vastaan.

Johdannaiskauppojen tekeminen olisi tietenkin pitänyt välttää Finaviassa. Tarkastusvaliokunnan näkemys on, että yhtiössä ei ollut riittävää osaamista koskien johdannaiskauppojen hallintaa eikä niiden selvittelyä. Riskejähän aina on. On tärkeää, että ne tunnistetaan, ja on tärkeää, että ne hallitaan. Johdannaiskauppojen suurin riski on väärä korkonäkemys, joka monelle tuli vuosikymmenen alussa. Sen tekeminen ei, siis väärän korkonäkemys

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

tekeminen, kuten ei tyhmyys yleensäkään, ole peruste vahingonkorvaukselle eikä rikokselle. Tässähän oltaisiin ehkä vankilassa, jos tyhmyys olisi rikos. [Eero Heinäluoma: Vahingonkorvausperuste se voi olla!] Päätöksissä toimitaan myöskin aina senhetkisen tiedon mukaan.

Minusta voi sanoa siis, että Finaviassa tämä tilanne tuli hyvin hallintaan 2015 osalta, ja on sanottava myöskin, että hallituksen puheenjohtajana nykyisin oleva Sailas on nyt erittäin hyvin [Sirkka-Liisa Anttila: Harri Sailas! — Seppo Kääriäinen: Harri Sailas!] — Harri Sailas, ollaksemme tarkkoja — johtanut yhtiötä, ja viime vuonnahan oli paras tulos kautta aikojen Finaviassa, miljardi-investoinnit tekeillä ja niin edelleen. Ehkä se kertoo myöskin omistushajauksen onnistumisesta.

Huomion kohteena on ollut, pitääkö yhtiön vaatia vahingonkorvausta ja keneltä. Tähän mennessä Finavia ei ole menestynyt välimiesoikeusmenettelyssä, ilmoituksessa Finanssi-valvonnalle eikä rikosilmoituksen perusteella tehdyissä kanteissa, jotka sitten selvitettiin. Siinähan selvitettiin useampienkin ihmisten rikosoikeudellista vastuuta, tämä koski lähinnä luottamusaseman väärinkäyttöä. Siis niiden perusteella nostettiin kanne kahta henkilöä vastaan eli entistä yhtiön varatoimitusjohtajaa ja entistä rahoituspäällikköä vastaan. Tämä tuomio oli kokonaan vapauttava. On huomioitava myöskin, että julkisuuden mukaan syyttäjä ilmoitti osaltaan, että ei jatka tätä prosessia vaan tyytyy päätökseen.

Yhtiön hallitus päätyi siihen, että vuosien 2009—2010 tilintarkastajaa ja hallitusta vastaan ei nostettu kannetta. Kanteella ei katsottu olevan menestymisen mahdollisuuksia. Tällöin siis on kyse tästä 300 000:sta. Vuosien 2009—2010 tilintarkastaja sai lievimmän sanktion eli huomautuksen tilintarkastuslautakunnalta. Siitä on valitettu hallinto-oikeuteen. Tämä huomautushan ei sinällään minusta vielä viittaa vahingonkorvauksen saamiseen. TILAn puheenjohtajan suullinen vastaus — lainaan nyt sitä — kun kysyttiin, mikä hänen näkemyksensä on siitä, miten pitäisi neuvoa: Hän sanoi, että sopikaa. Hän sanoi, että sopikaa. [Seppo Kääriäinen: Se on hyvä neuvo!]

Asiassa on nyt tuore Vantaan käräjäoikeuden päätös. Riippumaton tuomioistuin, jollainen Vantaan käräjäoikeus on, totesi kokonaan rahoituspäällikön ja varatoimitusjohtajan vapauttavassa tuomiossaan 27. tammikuuta: "Rahoituspolitiikat vuosilta 2008 ja 2010, joiden perusteella tuli suojata lainasalkkua kokonaisuutena, näyttäisivät siten tosiasiasa korvanneen aiemman ohjeen. Henkilötodistelukaan ei osoita varmuudella, että vuoden 2001 ohje olisi ollut enää tekoikaan voimassa." — Tässä lainaan siis valiokunnan mietintöä, johon tätä päätöstä on lainattu. — "Myöskään sisäisen tarkastuksen tai VTV:n raportit eivät edellä sanotun perusteella riitä tässä näytöksi." VTV siis omissa tarkastuksissaan sovelsi tätä Ilmailulaitoksen ohjetta vuodelta 2001. Tuossa keskustelussa viittasin myöskin entisen Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan johtajan Prepulan kannanottoon, ja hänen kannanottonsa oli myöskin selkeä sen suhteen, että näitä vuoden 2001 ohjeita ei tule enää noudattaa. Käräjäoikeuden päätöksen mukaan voimassa olleiden ohjeiden mukaan, ei siis VTV:n käyttämien vuoden 2001 ohjeiden mukaan, voitiin tehdä lainasalkkujen suojaus kokonaisuutena, ja siten on toimittu käräjäoikeuden päätöksen mukaan yhtiön sisäisten ohjeiden mukaisesti.

Niin kuin tuossa viittasin, olen tämän alan agronomi. 36 vuotta olen ollut sivutoiminen auktorisoitu tilintarkastaja, viime vuoden loppuun saakka. Minä tekisin — nyt tulee henkilökohtainen mielipide — kaksi johtopäätöstä tuon käräjäoikeuden päätöksen johdosta: Ensinnäkin päätös edelleen vahvistaa oikeaksi olla nostamatta oikeudenkäyntiä tilintarkastajayhteisöä vastaan. Näkemykseni on, että se ei olisi voinut menestyä. [Välihuuto] — Pu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

hun nyt omasta kannastani, joka perustuu asiantuntijakuulemiseen myöskin. — Toiseksi Valtiontalouden tarkastusviraston osaamista on syytä vahvistaa yhtiöoikeudellisissa asioissa esimerkiksi käyttämällä tarkastuksen tekijöinä auktorisoituja yksityisten yhtiöiden tilintarkastajia, joilla on kokemusta suurten yhtiöiden toiminnasta.

Puhemies! Asiat on selvitetty — toki on vielä päättämättä siellä Finaviassa, mitä tekevät vuoden 2001 tilintarkastajan osalta, ja kanne entistä toimitusjohtajaa vastaan sitten käsitellään aikanaan, tänä vuonna varmaan, ja siitä sitten selviää, mitä sitten tapahtuu. Minulla on siitakin mielipide, miten siinä käy, mutta en tässä siihen mene. Asia on siis selvitetty, on aika mennä eteenpäin. Finavia teki erinomaisen tuloksen viime vuodelta, menestyi hyvin. Hyvä, että asiat yhtiössä ovat nyt osaavissa käsissä.

16.06 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! On hyvin poikkeuksellinen prosessi, minkä keskustelussa tänään ollaan, ja prosessi on ollut hyvin pitkä. Kiitos tarkastusvaliokunnalle pitkämielisyydestä ja varmaan myöskin puheenjohtajalle siitä, että asia on todella perusteellisesti käyty läpi, ja sen takia luotan kyllä niihin lausuntoihin, jotka valiokunta on saanut, ja siihen mietintöön, mikä on kirjoitettu. Jotenka niitä kannattaa sieltä lukea itse kunkin aika tiukasti.

Tässä tilanteessa ja tässä tunnelmassahan ei täällä tänään, tässä salissa, oltaisi, jos toimintatapa ministerin puolelta olisi ollut toisenlainen, [Hannakaisa Heikkinen: Ai viime vaalikaudella?] jos ne kanteet olisi nostettu, niin kuin valtion omistajaohjausyksikkö esimerkiksi on esittänyt tai niin kuin Finavian yhtiön hallitus oli päättänyt, mutta nyt päätettiin toimia toisin, ja siitä syystä tähän tuli tällainen asetelma. Minä olen pahoillani siitä, koska tämä ei tietenkään ole suomalaisten oikeustajun mukaan mitenkään hyvä asia, että me joudumme tällaisia prosesseja tässä salissa käymään läpi, mutta toisaalta eduskunta on se paikka, jossa nämä asiat on käytävä läpi, jos tällaisia tilanteita esille tulee.

Pienellä kokemuksella sanon: Omistajaohjaus ei ole mikään helpoin tehtävä, se on varsin haastava laji ja etenkin, kun kyseessä ovat veronmaksajien rahat, jotka ovat meidän yhteisen päätöksenteon alla. Siitä syystä pitää olla vielä paljon tarkempi kuin itse omistamiensa yhtiöiden osalta siinä, miten niissä toimitaan, miten niissä good governance hoidetaan, mitenkä hyvät hallintotavat, mitenkä osakeyhtiölaki ja miten työnjako omistajan ja yhtiön toimivan hallituksen välillä rajataan. Tässä keskustelussa, äsken jo totesin, on hyvä tahto, kaikilla on se tieto, miten pitää olla, mutta miksi, jos tämä tieto on olemassa, yksi lausunnonantajista kirjoittaa muun muassa näin — suora lainaus: "Ministeri ja ministeriö puuttuivat epäsovinnalla tavalla Finavian hallituksen työskentelyyn ja vaikuttivat Finavian hallituksen päätöksiin sopia ja perua johdannaiskanteet joulukuussa 2015. Ministeriö puuttui yhtiön operatiiviseen toimintaan, painosti ja ohjaili hallitusta tekemään ministeriön tahdon mukaiset päätökset, pimitti hallitukselta kanteiden perumista vastustavat lausunnot ja päätti lopulta olla ottamatta vastuuta ajamistaan päätöksistä"? Todella kovaa tekstiä, mutta tämä on meidän kaikkien luettavissa, valiokunnalle annettuna lausuntona. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto — Hannakaisa Heikkisen välihuuto] — Tämä koskettaa sitä tilannetta, miten tätä asiaa on käsitelty nyt syksyllä 2015. [Hannakaisa Heikkinen: Mutta mitäs sitä ennen?] — Nyt puhutaan toimintatavasta. — Ihmisten oikeustajuun ei mahdu, että jos virheitä on tehty — ja ihan varmaan on tehty, monissa eri hallituksissa, eri ministereitten johdolla — niin jätetään käymättä läpi, kenen tulee kantaa vastuuta, tai ei edes haluta selvittää sitä, kenen se vastuu lopputuloksesta pitäisi kantaa. Vaikka ne vahingonkorvaukset olisivat ehkä kaatuneet, siitä huolimatta on se ajatus, että saadaan tietää, kuka on vastuussa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

Ja viitattuna siihen, pitääkö tehdä ja kenen ohjeita pitää noudattaa: Valiokunnan mietinnössä on kaksi lausumaa, joista toisessa lukee, että valtioneuvoston kanslian omistajaohjausyksikön tulee tehdä uudet ohjeet. Kyllä, me olemme varmaan kaikki samaa mieltä, että — ohjeita on ollut tähänkin mennessä — niitä on aina hyvä tarkentaa, mutta en voi olla sanomatta, että mitä merkitystä on niillä ohjeilla, jos ei niitä noudateta. Tässäkin tapauksessa se samainen omistajaohjausyksikkö kirjallisella muistiolla kertoi, mitä heidän mielestään tässä tapauksessa tulee tehdä: järjestää yhtiökokous ja nostaa ne kanteet. Mikä oli toimintatapa? Ei pidetty yhtiökokousta eikä nostettu kanteita. Sen takia minun mielestäni on jotenkin hieman epärehellistä turvautua siihen ajatukseen, että tarkennetaan ohjeita, jos ei niitä edes yritetä noudattaa. Sen takia — minä tuen siis yhä edelleen sitä, että ohjeita pitää olla — kun tämä pääministerin vetämä omistajaohjauksen neuvottelukunta on päässyt työskentelyn alkuun — olemme siis kokoontuneet yhden kerran — siellä voisi myöskin tämän asian ottaa esille, miten näiden kaikkien yhtiöiden, jotka kaikki eivät siis ole siellä valtioneuvoston kanslian alla vaan kahdeksassa eri ministeriössä, asioita yhtenäisesti tarkastellaan, jotta kaikilla olisi samanlaiset käsitykset siitä, miten valtionyhtiöistä pitää huolehtia ja käyttää niitä keinoja, mitkä meillä on valtionyhtiöitten ohjaamiseen.

Tämä täällä kerrottu ongelma siitä, että halutaan aina puuttua yksittäisten hallitusten toimintaan ja niiden yhtiöiden käytännön sisältöihin, on ollut aina ja tulee ihan varmasti olemaan, ja juuri siitä syystä tämmöisessä kiistanalaisessa kohdassa tämä olisi pitänyt jättää tekemättä. Siitä syystä olemme joutuneet tekemään tämän epäluottamuslause-esityksen.

16.13 Olli Immonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Haluan aivan ensiksi tähän alkuun perussuomalaisen valiokuntavastaavan ominaisuudessa todeta koko valiokuntaryhmämme puolesta sen, että mielestämme oli tärkeää saada nostettua sekä Finaviaan että yleisesti valtion omistajapoliittiseen päätöksentekoon ja valtionyhtiöiden riskienhallintaan liittyvät asiat perusteellisesti valiokunnan tarkasteltavaksi. Toiseksi haluan tuoda esiin sen, että olemme erittäin tyytyväisiä tämän yksimielisen mietinnön lopputulokseen, ja kiitos tästä koko valiokunnalle.

Kuten täällä aiemmista puheenvuoroista onkin jo käynyt ilmi, tarkastusvaliokunta siis käsitteli näitä julkisuudessa paljon esillä olleita Finavian johdannaissopimuksia vuosilta 2009—2011 ja niihin liittyvää päätöksentekoa. Itse kannustaisin kiinnittämään huomiota erityisesti tähän mietinnön johtopäätösosoioon, jossa on tiiviisti ja ytimekkäästi tuotu esiin omistajapoliittiseen päätöksentekoon ja valtionyhtiöiden riskienhallintaan liittyvät keskeiset havainnot, puutteet, epäkohdat ja ratkaisuehdotukset.

Näistä edellä mainituista johdannaissopimuksista on siis aiheutunut huomattavaa vahinkoa valtiolle. Myös tähän havaittuun ongelmaan reagointi on ollut hidasta. Valiokunta nostaa mietinnössä keskeisenä ongelmana esille sen, ettei valtio-omisteisille yhtiöille ole tällä hetkellä erillistä ohjeistusta riskienhallinnasta. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että valtio-omisteisten yhtiöiden riskienhallinta järjestetään jatkossa asianmukaisesti ja että valtioneuvosto antaa asiaa koskevan ohjeistuksen. Tämän ohella yhtiön johdon ja hallituksen vastuulla on tietysti varmistaa se, että näitä laadittuja ohjeita noudatetaan.

Tämän lisäksi valiokunta tuo mietinnössä esiin näitä täällä salissa tänään kovasti keskustelua herättäneitä erilaisia tilanteita ja toimijoiden toisistaan eriäviä käsityksiä siitä, mikä olisi ollut oikea toimintatapa omistajapoliittiselle päätöksenteolle ja kuuluiko jokin asia omistajan vai yhtiön itsensä päätettäväksi. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa eri tahojen näkemykset poikkesivat toisistaan esimerkiksi sen suhteen, puuttuiko liikenne- ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

viestintäministeriö Finavian toimintaan epäsovinnalla tavalla tilintarkastusyhteisö Deloit-
ten ja Finavian kanssa solmitun sovintosopimuksen valmistelussa sekä aikaisempaan joh-
toon kohdistuneen vahingonkorvausvaatimuksista luopumisen osalta.

Tarkastusvaliokunta toteaa mietinnössään, että se pitää syntyneitä tilannetta epätoivot-
tuna ja haluaa välttää vastaavanlaisten tilanteiden syntyminen jatkossa. Valiokunnan mie-
lestä on välttämätöntä, että eri toimijoilla vallitsee yhteinen käsitys hyväksytyistä toimin-
tataavoista. Mietinnössä peräänkuulutetaan sitä, että hallitus tarkentaa vielä tämän vuo-
den loppuun mennessä valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion
kokonaan omistamissa yhtiöissä.

Arvoisa puhemies! Valtion omistajaohjausta tulee vahvistaa ja selkeyttää. Myös avoi-
muus ja läpinäkyvyys ovat tärkeä osa hyvää hallintotapaa. Täällä salissa tänään pidettyjen
puheiden perusteella uskaltaisinkin väittää, että eduskunta kykenee yksimielisesti yhtymään
valiokunnan näkemykseen siitä, että valtion omistajapolitiittiseen päätöksentekoon ja val-
tionyhtiöiden riskienhallintaan liittyvät epäselvyydet ja epäkohdat on saatettava kuntoon.
Haluankin kiittää hallitusta nyt lopuksi vielä siitä, että se on ryhtynyt määrätietoisesti toi-
miin asian kuntoonsaattamiseksi.

16.18 Maarit Feldt-Ranta sd: Arvoisa puhemies, fru talman! Aina kun on kyseessä ve-
ronmaksajien rahojen ja omaisuuden hoitaminen, on vaatimus hyvästä hallinnosta ja ohjei-
den sekä sääntöjen noudattamisesta pidettävä korkealla.

Kuten sekä Valtiontalouden tarkastusviraston laillisuustarkastuskertomuksesta että
myös tarkastusvaliokunnan yksimielisestä mietinnöstä käy ilmi, Finavian johdannaisasian
omistajaohjauksessa ei ole noudatettu hyvän hallinnon periaatteita eikä vakiintuneen käy-
tännön mukaisia toimintatapoja, toisin kuin tästä keskustelusta tänään olisi voinut esimer-
kiksi keskustan ryhmän osalta luulla.

On hyvä, että eduskunta on käynyt ja käy tämän asian läpi huolella, sillä yksittäisen
asian lisäksi tässä vedetään raja myös muiden asioiden osalta sille, miten yksittäiset valtio-
neuvoston jäsenet voivat käyttää asemaansa ja miten omistajaohjaus toteutetaan niin, että
se on veronmaksajien kannalta luotettavaa ja kestävä.

Asian käsittelyn yhteydessä on selkeästi käynyt ilmi, että erityisesti syksyllä 2015 on
käytetty poikkeuksellisia omistajaohjauksen keinoja. Tarkastusvaliokunnan mietinnöstä
käy ilmi muun muassa se, että liikenne- ja viestintäministeriöstä on vastoin ministeriön
omiakin hallinnointiohjeita puututtu aktiivisesti Finavian operatiiviseen toimintaan. Tääl-
lä käytiin keskustelua siitä, onko ministeri toiminut aktiivisesti vai eikö ole toiminut aktii-
visesti. Jos ja kun luette mietinnön, niin sieltä se käy aivan selkeästi ilmi — ja valiokun-
nalla on ollut käytössä myös muita asiakirjoja, sekä Valtiontalouden tarkastusviraston lau-
sunto että myös sähköpostiliikennettä liikenne- ja viestintäministeriöstä, josta tämä aktii-
visuus käy ilmi. Sivulla 20 todetaan: "Ministeriön rooli sovintosopimusprosessissa näyt-
tättyy asiantuntijakuulemisen perusteella pikemminkin asioihin vaikuttamiselta kuin taustalla
odottamiselta. Sovintosopimusprosessiin liittyy sellaisia toimintatapoja ja tilanteita,
jotka ovat valiokunnan mielestä omiaan sekoittamaan omistajaohjauksen ja yhtiön päätök-
senteon toisiinsa."

Liikenne- ja viestintäministeriön käsitys siitä, mitä keinoja omistajaohjauksessa voi
käyttää, poikkeaa valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston ja tarkastusviraston kä-
sityksestä olennaisesti. On kestävä, että näin keskeisessä asiassa eri toimijoilla vallit-
see erilainen käsitys hyväksyttävistä toimintataavoista. Niin ei tietenkään voi jatkua, ja siksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

tarkastusvaliokunta edellyttääkin, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä.

Arvoisa puhemies! Yksi asiaan liittyvä suuri kysymys, jolla on laajaa yhteiskunnallista merkitystä, on vastuukysymysten selvittäminen oikeusteitse eli kanteiden nostaminen. Valiokunnan yksimielinen kanta asiassa on selkeä. Valiokunta painottaa yleisen edun merkitystä, kun oikeusprosesseja harkitaan valtionyhtiöissä. Tosin valiokunnan varapuheenjohtaja Olavi Ala-Nissilä äskeisessä puheenvuorossaan irtisanoutui tästä valiokunnan yksimielisen mietinnön kannanotosta, mikä on tietysti kovin hämmentävää. [Pia Viitanen: Vähintään!]

Finavian osalta valiokunta toteaa, että lopputuloksen epävarmuudesta huolimatta olisi yleisen edun kannalta ollut perusteltua selvittää vastuukysymykset kokonaisuudessaan oikeusteitse. Kansalaisten pitää voida luottaa siihen, että valtionyhtiöissä ilmi käyneisiin epäkohtiin puututaan ja että vastuullisia vaaditaan oikeusteitse tilille, kun 34 miljoonaa euroa veronmaksajien rahaa on kateissa.

Kolmas tärkeä seikka ja asiaan liittyvä näkökulma on päätöksenteko. Valtioneuvoston jäsenillä ei ole mitään yleisvaltuutta sekaantua mihin tahansa toimialansa asiaan, varsinkin kun asia on osakeyhtiössä käsittelyssä. Perustuslain 2 §:n 3 momentti sanoo: "Julkisen vallan tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on tarkoin noudatettava lakia." Valtioneuvoston jäsenellä ei siis ole mitään yleisvaltuutta puuttua mihin tahansa asioihin ilman, että se perustuu johonkin toimivaltuuteen.

Avoimuus, läpinäkyvyys ja hyvä hallinto edellyttävät sitä, että päätökset dokumentoidaan. Julkisesti omistetussa yhtiössä täytyy jälkeenkäynnin, henkilöiden vaihduttua, olla todennettavissa tehdyt päätökset ja omistajan tahtotila. Tarkastusvaliokunta toteaa mietinnössään myös sen, että se pitää suotavana, että vastuukysymysten ratkaiseminen olisi tehty yhtiökokouksessa.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Asian perusteellinen käsittely on ollut välttämätöntä, ja myös tarkastusviraston ja tarkastusvaliokunnan johtopäätökset on syytä ottaa vakavasti. Kansalaisten on kyettävä jatkossa luottamaan siihen, että yhteisiä verovarjoja ja yhteistä omaisuutta hoitavat tahot tuntevat vastuunsa ja toimivat ennen kaikkea veronmaksajien edun suojelijoina. Päätösten on perustuttava yleiseen etuun, ja kaikkien julkista valtaa käyttävien toimijoiden tulee sitoutua yhteisiin sääntöihin, hallinnointiohjeisiin ja toimintatapoihin.

16.24 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Minullakin on tarkastusvaliokunnan varajäsenenä ollut mahdollisuus ja kunnia osallistua tähän yhteisen mietinnön laatimiseen, ja täytyy tässä yhteydessä kyllä lausua myös omalta osaltani kiitokset siitä, että saimme aikaiseksi yksimielisen mietinnön, ja kiitos myös valiokunnan puheenjohtajalle monista kärsivällisistä tunteista, mitä siellä valiokunnan puitteissa vietimme. [Eero Heinäluoma: Oli ikimuistoista!] — Se oli hyvin ikimuistoista. Olen ollut 22 vuotta eduskunnassa, ja harvoin on ihan tällaista valiokuntakäsittelyvaihetta saanut nähdä. [Hannakaisa Heikkinen: Hyvin järjestetty näytelmä!] — Ei, ei suinkaan. Mielestäni se on muuten vähän halventavaa, jos sanotaan, että "hyvin järjestetty näytelmä", niin kuin täällä tuli välihuutona, koska valiokunta erittäin vakavaa työtä teki, paneutui erittäin moniin lausuntoihin, ja mielestäni aiheesta, sillä, kuten sanottu, silloin kun puhe on valtionyhtiöstä, jossa on tehty virheitä, ja näistä virheistä on koitunut veronmaksajille selkeää haittaa, niin kyllä silloin kansalaisella

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

on lupa olettaa, että se asia otetaan tosissaan ja perin juurin selvitetään. [Hannakaisa Heikkisen: Miksi ei viime vaalikaudella?]

On hyvä, että valiokunta on tullut kahteen johtopäätökseen, tai itse asiassa koko eduskunnan päätökseksi kirjataan tämä valtion omistusohjauksen toimintaperiaatteiden täsmentäminen sekä tietenkin luonnollisesti se, että riskienhallintaa koskevan ohjeistuksen valtio-omisteiselle yhtiölle on valmistuttava. Nämä ovat tärkeitä asioita.

Kuten sanottu, kun kysymyksessä on valtio-omisteinen yhtiö, niin silloin on hyvin tärkeää, että nämä asiat selvitetään perin pohjin. [Hannakaisa Heikkisen välihuuto] Silloin puhutaan sellaisesta asiasta kuin kansalaisten luottamus, ja kyseessä on kaiken kaikkiaan veronmaksajien raha. Silloin ei saa yleisesti tulla sellaista kuvaa, että kappas vain, 34 miljoonaa häviää eikä kenelläkään ole käsitystä, kuka siitä vastaa. Kun virheitä on tapahtunut ja merkittäviä tappioita on tullut, niin on hyvin tärkeää, että kansalaiset voivat luottaa siihen, että asiat selvitetään ja mitään ei lakaista maton alle.

Siksi on mielestäni hyvä nähdä, että valiokunta pohti tässä omassa mietinnössään tätä asiaa sekä yhtiön että yleisen edun kannalta ja totesi, että totta kai, jos ajatellaan yhtiön etua, sellaisella seikalla kuin mainehaitta tai lopputuloksen epävarmuus voi olla enemmän painoarvoa harkittaessa, mutta olen hyvin iloinen siitä, että valiokunta toden totta yksimielisesti tuli siihen tulokseen, että nimenomaan tässä tilanteessa, kun kysymyksessä on valtionyhtiö ja yhteinen veronmaksajien raha, yleisen edun tulee silloin painaa, kansalaisten luottamuksen ja avoimuuden nimissä. Ja valiokunta toden totta yksimielisesti toteaa, että tässä suhteessa, nimenomaan yleisen edun kannalta, olisi ollut viisasta ja perusteltua katsoa nämä vastuukysymykset oikeusteitse.

Kun nyt puhutaan näistä syksyn 2015 tapahtumista — täällä on hyvin käynyt ilmi, että nimenomaan tästähän nyt on ollut kysymys näissä erimielisyyksissä siitä, että kannat ja tilanteet ovat muuttuneet — niin on hyvin tärkeää mielestäni nähdä se, että tämä asia, että kanteet pitäisi nostaa, on äärimmäisen tärkeä ja samoin se, että yhtiökokous olisi tullut pitää. Myös sen, puhemies, valiokunta toden totta toteaa, että yhtiökokous olisi ollut se suositeltava tapa kaiken kaikkiaan toimia. Näin ei valitettavasti nytten kuitenkaan käynyt. Me olemme täällä jo kuulleet aika monta puheenvuoroa tästä asiasta, ja se, mikä on käynyt täysin selväksi tietenkin, on se, että kaiken kaikkiaan tässä on auennut tapahtumasarja, jossa on käytetty normaalista omistajaohjauksesta poikkeavia menetelmiä.

Täällä on muutaman kerran siteerattu valiokunnan yksimielisen mietinnön paria lauseita. Olen ne tähän noukkinut myös itselleni, koska minusta nämä ovat aika merkityksellisiä. Eli valiokunta toteaa, että "ministeriön rooli sovintosopimusprosessissa näyttäytyy asiantuntijakuulemisten perusteella pikemminkin asioihin vaikuttamiselta kuin taustalla odottamiselta". Ja silloin jos yksimielisesti tämä lause on voitu kirjata, niin silloin varmasti pikkuisen avautuu se hämmennys, mikä tulee, kun kuuntelee toisaalta ministerin lausuntoja ja toisaalta lukee sitten näitä lukuisia asiantuntijakuulemisen dokumentteja, mitä myös sitten julkisuudessa ja netissä on saatavilla ja mitä valiokunta on käynyt läpi. Valiokunta toteaa, että "sovintosopimusprosessiin liittyy sellaisia toimintatapoja ja tilanteita, jotka ovat valiokunnan mielestä omiaan sekoittamaan omistajaohjauksen ja yhtiön päätöksenteon toisiinsa". Myös tämä on suora sitaatti valiokunnalta, ja minusta tämä kyllä vaikuttaa käytännössä samalta kuin VTV:n toteamus omassa kertomuksessaan, että hyvää hallintotapaa on riittävästi. Mielestäni tämä on oikeastaan vähän sama asia hieman eri sanoin. Tietenkin silloin tulee sellainen tunne, että tässä nyt ilmiselvästi on käynyt ilmi, että tietynlaista aktiivisuutta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

ta, vaikuttamista ja ohjaamista, puuttumista asiaan on tapahtunut, ja tietenkin hyvä kysymys kuuluu, että miksi. Siihen me emme tiedä vastausta, mutta näin on näyttänyt käyvän.

Ja kaiken kaikkiaan haluan sanoa sen saman, minkä sanoin tuossa debatissa, että vähän tuli sellainen tunne, kun mietin tätä asiaa, että ajettiin tässä nyt lopulta sitten veronmaksajien etua vai Deloitteen etua. Näyttää vähän siltä, valitettavasti, että tämä sovintosopimus olisi eräänlainen Finavian ja valtion antautumisilmoitus Deloitteille. Minä en sinänsä ymmärrä, miksi, koska kuitenkin puhumme tilintarkastajien vastuusta, jota yleensä pidetään varsin vahvana. Ja tässä tapauksessa näin ei nyt näytä sitten käyneen.

Puhemies! Tässä ihan kiteytetysti muutama mielestäni keskeinen ajatus, mitä tästä tarkastusvaliokunnan mietinnöstä ja näistä lausunnoista on tullut ilmi. Ja kyllä tietenkin täytyy sanoa, että kun näihin lausuntoihin tutustuu vielä tätä hyvää mietintöä tarkemminkin, niin kyllä siellä monia kysymyksiä jää ilmaan.

16.31 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Minä en ole tarkastusvaliokunnan jäsen, [Maarit Feldt-Rannan välihuuto] ja olen... [Eero Heinäluoma: Jatkakaa vain!] Mietin tuossa, käytänpö ollenkaan tätä puheenvuoroa, koska se aika, kun täällä käytiin debattia, niin... Lähetän täältä vielä jälkikäteen ministeri Bernerille suuret kiitokset siitä avoimuudesta, miten hän pystyy yksityiskohtaisesti selvittämään myös meille maallikoille sitä, mitä tässä on tapahtunut ja milloin. Siksi minusta on hyvin hämmäntävää se, että viime hallituskaudella vastuussa olevia ministereitä on käynyt täällä osoittamassa sormella kollegaa, joka on vihdoinkin ottanut vastuuta tässä asiassa. Haluan myös ihmisille kerrata tässä, ketkä ovat olleet tämän prosessin aikana vastuussa: Liikenneministerinä oli Kylönön vuosina 2011—2014, Virkkunen vuonna 2014 ja Risikko 2014—2015. Omistajaohjausministerinä tämän prosessin aikana ovat olleet Hautala 2011—2013, Haavisto 2013—2014 ja edellä hieman aikaisemmin puheenvuoron käyttänyt Paatero 2014—2015. Kuten aikaisemmin debatissa jo kävi ilmi, jos näihin asioihin olisi puututtu viime hallituskaudella, nämä valtiolle aiheutuneet tappiot olisivat jääneet muutamaa miljoonaa euroon. [Sirkka-Liisa Anttila: Viiteen!] Kun tarkastusvaliokunta on mietinnössään ollut yksimielinen ja siinä on puheenjohtajana kuitenkin demareitten Heinäluoma, niin olisi voinut ajatella, näin maallikkona, että myös SDP olisi sitoutunut tähän muistioon. Siksi ihmettelen tätä epäluottamuslausetta ministeri Bernerille.

Kiitän myös osaltani valiokuntaa erittäin hyvästä työstä ja niistä tehdyistä tarpeellisista ponsiehdotuksista, joilla pystytään toivottavasti tulevaisuudessa välttämään tällaiset vastaavat tapaukset. Nämä kaksi ponsiehdotustahan ovat: "Eduskunta edellyttää, että hallitus" — nyt — "ryhtyy toimenpiteisiin ja antaa riskienhallintaa koskevan yleisen ohjeistuksen valtio-omisteisille yhtiöille" ja toisena "Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä vuoden 2017 loppuun mennessä."

Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Berner todella peri ongelman, joka oli kypsynyt neljän ministerin aikana. Ongelmiin tarttumista vältettiin turhan kauan. Haluan muistuttaa, jos se jollekin tätä katselevalle on jäänyt epäselväksi: Bernerillä ei ollut mitään tekemistä tappiollisten johdannaiskauppojen kanssa, jotka siis tehtiin vuosina 2009—2011. Vasta ministeri Bernerin aikana vahinkojen määrää ja seurauksia on selvitetty aktiivisesti, ja Berner on mielestämme toiminut osaavasti hankalassa tilanteessa.

Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Rinne on julkisuudessa väittänyt, että tilintarkastusyhtiön vapauttaminen vastuusta johti siihen, että vastuukysymykset valtiolle koituneista

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

yli 30 miljoonan euron vahingoista jäivät selvittämättä. Totuus kuitenkin on, että noin 300 000 euroa on menetetty ja muita selvitetään, eli juristi Rinne on vääristellyt tätä asiaa. Olisin toivonut, että tämä asia olisi korjattu ja oikaistu täällä käydyssä debatissa, mutta mitä saimme? Vain epäluottamuslauseen ministeri Bernerille.

Arvoisa rouva puhemies! Maakuntien lehdissä on tietynlainen vaalisensuuri ennen kuntavaaleja. Ikävää, että sellaista vaalisensuuria emme täällä eduskunnassa voi ylläpitää. Tarkoitan tällä sitä, että pystyisimme jotenkin suodattamaan, minkälaisia vaalinäytelmiä täällä, tässä arvokkaassa salissa, käydään. Jos te epäluottamuslauseen jättäjät, arvoisat sosiaalidemokraatit, olisitte hallitusvastuussa toimineet viime vaalikaudella, nuo tappiot todella olisivat jääneet siihen noin 5 miljoonaan euroon. Tämä jos joku minusta on hyvin järjestetty näytelmä.

16.37 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! En tiedä, onko edustaja Heikkinen kunnallisvaaliehdokkaana ja olisiko hänen tullut soveltaa tätä sensuuria nyt itseensä, mutta voin ehkä alkukevennyksenä sanoa, että itse en aio olla kuntavaaliehdokkaana, joten kaikki se, mitä täällä puhun, on objektiivista totuutta. En kyllä myöskään oikein hyväksy sitä vihjaailua, että valiokunnan, joka on tehnyt vakavasti tärkeää työtään, työn tuloksia tällä tavalla epäillään poliittisesti väärittyneiksi.

Korjataan tässä nyt sitten vielä sekin asia, että mitä puheenjohtaja Rinne on julkisuudessa todennut — tämäkin tosin on toimittajan omaa tulkintaa puheenjohtaja Rinteen lausunnosta: "Rinteen mukaan tilintarkastusyhteisön vapauttaminen vastuusta johti siihen, että vastuukysymykset valtiolle koituneesta yli 30 miljoonan euron vahingosta jäivät selvittämättä tilintarkastusyhtiön osalta." Vaikea nähdä, että tässä virkkeessä olisi mitään kyseenalaista. Tämähän on kuvaus siitä, mitä on tapahtunut. Siinä ei itse asiassa edes osoiteta sormella yhtään ketään. Mutta kuten sanoin, objektiivisen totuuden kertominen on tässä nyt sitten jäänyt minun tehtäväkseni.

Tässä Finavia-kohelluksessa on mennyt sekaisin moni asia. Oli siis välttämätöntä, että tarkastusvaliokunta pyrki saamaan tähän sekoiluun jotain selvyyttä, ja tämä työ on ollut erittäin tärkeää ja ansiokasta — kiitos myös omasta puolestani. Eräät keskustan edustajat olivat täällä sitä mieltä, että asioita ei olisi pitänyt selvittää lainkaan. En voi allekirjoittaa tällaista näkemystä julkisten varojen hoidon vastuusta ja vastuullisuudesta, niin epämiellyttävää kuin se joskus onkin. [Hannakaisa Heikkinen: Kuka näin sanoo?] — Näin sanoi ainakin edustaja... [Vasemmalta: Kiviranta!] — Kiviranta, aivan oikein. Olisihan nyt pitänyt oman verojaoston kollegan nimi muistaa. En olisi halunnut häntä nyt tässä mainita lainkaan mutta pyynnöstä näin tein.

Tässä keskustelussa oli sellainen mielenkiintoinen ristiriita, että pääministeri Sipilä painotti voimakkaasti sitä, että ministerin tuli puuttua Finavian toimintaan, kun taas ministeri Berner on tässä koko ajan, kuukausien ajan, korostanut, että hän ei ole puuttunut millään tavalla Finavian toimintaan. Että kumpikohan näistä näkemyksistä nyt sitten on totta? Ehkä kannattaisi sopia yhteinen tarina etukäteen.

Pääministeri totesi täällä pöntössä, että omistajan ja operatiivisen johdon rajat ovat täysin selvät. Toisin lausuu siis Valtiontalouden tarkastusvirasto, joka nimenomaan on todennut, että nämä roolit ovat Finaviassa menneet sekaisin. Ja itse asiassa valiokuntakin tässä yksimielisessä mietinnössään toteaa, että Deloitte-kanteiden peruuttamisessa oli "toimintatapoja ja tilanteita, jotka ovat valiokunnan mielestä omiaan sekoittamaan omistajaohjauksen ja yhtiön päätöksenteon toisiinsa". Hallituspuolueiden edustajat valiokunnassa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

ovat todenneet, että tämä raja ylitettiin, mutta ministerit Sipilä ja Berner ovat uppiniskaisesti eri mieltä — tosin sitten eri syistä, kuten alussa sanoin. Lisäksi ovat menneet sekaisin omistajaohjausministereiden ja valtioneuvoston omistajaohjausyksikön roolit, kun ministeri vaati yhtiötä toimimaan toisin kuin omistajaohjausyksikkö oli ohjeistanut.

On siis tärkeää huomata se, että ministeriö tässä rikkoi hyvää hallintotapaa ja toimi omavaltaisesti ja veronmaksajien kannalta vahingollisesti. Kerroin aikaisemmin, että eräs ansioitunut tilintarkastuksen ammattilainen soitti päivällä ja korosti, että tämä tapaus ei saa mennä seuraamuksitta. Tämä on siis myöskin sellaisen asiantuntijan ja emerituksen näkemys, jolla on huomattavasti enemmän vuosia tällä alalla kuin edes edustaja Ala-Nissilällä.

Täälläkin keskustelussa roolit menivät sekaisin, kun edustaja Ala-Nissilä on moneen otteeseen todistellut, että vahingonkorvauskanteet eivät olisi menestyneet käräjillä. Arvostan hänen tilintarkastusosaamistaan, mutta en ole saanut syytä vakuuttua hänen juristinkyvystään. Kyse on periaatteesta: jos valtiolle aiheutetaan vahinkoa, veronmaksajien etua on puolustettava oikeudessa. Tässähän mentiin 90-luvulla kohtuuttomuuksiinkin, kun maakuntapankkien isännistöä pantiin tilille aiheutetuista vahingoista. Useissa pankkioikeudenkäynneissä valtio myös hävisi tuntuvasti rahaa, mutta silloin se nähtiin yhteiskuntamoraalin kannalta välttämättömänä. Kansalaisille ei saa tulla kuvaa, että yhteiskunnassa on suojeltu eliittiä, joka ei joudu vastuuseen teoistaan. Veronmaksuhalukkuuden kannalta on tuhoisaa, jos julkisten varojen käytön valvonta on välinpitämätöntä. Valtion on siis puolustettava veronmaksajien rahoja, silloinkin kun menestyminen ei ole sataprosenttisen varmaa. Olen huolestunut siitä, että hallitus lipsuu tältä linjalta, hyvin huolestunut. Jos tämä tapauskohtainen puntarointi johtaa hyvin kirjavaan käytäntöön, on aivan selvää, että medialle ja kansalaisille tulee epäily siitä, että joitakin tahoja suositaan ja suojellaan. Tämä karhu tulee varmasti vastaan, ja varoitan metsämiehiä vakavasti jo etukäteen.

Meillä ei ole varaa rapauttaa demokratiaa eikä kansalaisten uskoa oikeusvaltioon ja tasapuolisuuteen. Siksi näin lopuksi siteeraan vielä valiokunnan kantaa, jotta kävisi ilmi se, että valiokunta ja siellä olevat hallituspuolueiden edustajat evästävät hallitusta kuitenkin huolehtimaan tästä julkisesta, yhteisestä moraalista tavalla, josta äsken puhuin: "Finavian osalta valiokunta toteaa, että lopputuloksen epävarmuudesta huolimatta olisi yleisen edun kannalta ollut perusteltua selvittää vastuukysymykset kokonaisuudessaan oikeusteitse. Tämä kuitenkin edellyttää vastuukysymysten oikeudellisen puolen huolellista ja monipuolista selvittämistä kaikissa vaiheissa. Tilintarkastajien osalta vahingonkorvausvastuu on nyt jäänyt selvittämättä, vaikka tilintarkastajan vastuuta pidetään yleisesti varsin ankaranä. Lisäksi asian saaman julkisuuden ja asiaan liittyvien monien osapuolien kannalta ratkaisun saaminen oikeusteitse olisi voinut olla perusteltua, jotta vastuukysymykset eivät olisi jääneet pysyvästi epäselviksi." Meillä ei ole varaa siihen, että kansalaiset kokevat, että vääryyttä suojellaan. Eihän nyt toimita sillä tavalla, että vääryyttä on tehtävä, kun tekemättäkään ei voi jättää?

16.44 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Valiokunta on tehnyt varsin perusteellista työtä tätä mietintöä tehdessään, ja hyvä niin, sillä asia on ollut varsin monimutkainen ja siinä on ollut varsin ristiriitaisia käsityksiä eri tahoilla niin tapahtumien kulusta kuin johtopäätöksistäkin. Mielestäni on erittäin hyvä, että tämä mietintö on tuotu tähän koko eduskunnan käsittelyyn, vaikka täälläkin on ollut joitain puheenvuoroja siitä, että näin ei olisi pitänyt tehdä. On aivan selvä asia, että kun on kyse taloudellisesti näin merkittävästä asiasta, mihin tässä yritetään löytää selvyyttä ja etsiä syitä, miksi näin on päässyt käymään — ei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

vain siltä kannalta, mitkä tappiot ovat toteutuneet, vaan myös siltä kannalta, että tässä on ollut riski, että olisi syntynyt vielä suurempia tappioita — ja kun on kiistatonta se, että on toimittu vastoin ohjeistuksia, kun on ylipäättänsä otettu näitä johdannaissopimuksia, niin minusta on aivan perusteltua, että me täällä eduskunnassa tätä asiaa yhdessä käsittelemme, jotta osaamme myös ottaa opiksi siitä, miten jatkossa tulee toimia.

Valtionyhtiöiden omistajaohjaushan on hankala rasti, sen ovat monet ministerit aiemminkin saaneet huomata. Me tiedämme kaikki, että meillä edustajillakin on omia toiveita ja asetamme paljon paineita siihen, että jos valtion täysin omistamassa yhtiössä tapahtuu jotakin, mikä mielestämme ei ole hyvä asia, niin painostamme usein ministereitä siihen, että niihin sisäisiin asioihin pitäisi puuttua, mutta sehän ei ole omistajaohjauksen tehtävä. Omistajan ei tule puuttua operatiiviseen toimintaan, vaikka yhtiö olisi täysin valtion omistama. Siksi onkin tärkeää, että tähän liittyen on selkeä ohjeistus, mutta kuten täällä on tullut aiemminkin esille, yhtä tärkeää on, että niitä ohjeita sitten myös noudatetaan. Ja tässäkin tapauksessa nyt on sitten vähän epäselvyyksiä jäänyt tästä kohtaa.

Tässä keskustelussa on aika voimakkaastikin joissain puheenvuoroissa tullut esille se, että aiemmin ei olisi tehty mitään ja vasta nyt ministeri Berner olisi ollut se henkilö, joka olisi ryhtynyt aktiivisesti toimiin selvittämään tätä asiaa. Mutta kuten täällä on myös todettu ja kuten mietinnössä hyvin selvästi sanotaan, niin näinhän ei ole. Heti kun nämä johdannaissopimukset tulivat tietoon alkuvuonna 2012, niitä ryhdyttiin selvittämään yhtiön toimesta ja kaikki ministerit, jotka ovat siitä asti olleet vastuussa Finaviasta, ovat olleet aktiivisesti tukemassa sitä, että selvitystä tehdään. Toimintalinjana on ollut se, että ensin pyritään minimoimaan lisätappiot ja sitten sen jälkeen vasta puututaan siihen, että kenen syy, ja tämä osittain myös siksi, että kun näissä oli erilaisia aikarajoja, niin haluttiin varmistaa, että lisävahinkoa ei synny.

On toki hyvä, että myös ministeri Berner sitten jatkoi tätä samaa aktiivista toimintaa ja huolehti siitä, että tämä asia selvitetään loppuun asti. Mutta ongelmana tässä selvittelyssä ovat olleet ne toimintatavat, mitä on käytetty. Ne ovat olleet aivan selkeästi vastoin sitä, miten omistaja noin yleisesti voi puuttua yhtiön toimintaan. Täällä mietinnössä on aivan yksimielisesti todettu, että ministeri on toiminut nyt tavalla, joka on omiaan sekoittamaan omistajaohjauksen ja yhtiön päätöksentekoa toisiinsa. Nämä kysymyksethän ovat olleet siinä, että ministeri on ollut aktiivinen sovintosopimuksen neuvotteluissa, tai niiden aloittamisessa, ilman että hallitus on ollut siitä tietoinen, ohi hallituksen. Toisaalta ministeri on tehnyt paljon päätöksiä, joita ei ole dokumentoitu. Tämä on oikeastaan se iso ongelma tässä koko pitkässä prosessissa ja ylipäättänsä valtionyhtiöissä, jos ne ovat ministeriöiden alaisia, koska siellä henkilöt vaihtuvat. Ja jos ei ole dokumentoitua päätöksentekoa, on hyvin vaikea jälkikäteen saada selville, kuka, miten, miksi ja milloin on jotakin päätöstä tehnyt, jos kerta näitä päätöksiä ei ole tuotu yhtiökokouksen tehtäväksi, mikä on se tapa, miten pitäisi toimia.

Kuten tässä on monta kertaa tullut esille, tämä kanteiden nosto on ollut ennen kaikkea se asia, missä näkemykset ovat hyvin suuresti vaihdelleet, ja siinä myös näkemykset ovat muuttuneet sitten ajan mittaan.

Itse kyllä yhdyn tähän valiokunnan mietinnössä olevaan yksimieliseen kantaan: "Finavian osalta valiokunta toteaa, että lopputuloksen epävarmuudesta huolimatta olisi yleisen edun kannalta ollut perusteltua selvittää vastuukysymykset kokonaisuudessaan oikeusteitse. Tämä kuitenkin edellyttää vastuukysymysten oikeudellisen puolen huolellista ja moni-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

puolista selvittämistä kaikissa vaiheissa". Näin näen, että kun puhutaan yhteisistä rahoista, niin vastuu on erityisen suuri, jotta me säilytämme kansalaisten luottamuksen.

No, missään prosessin vaiheessahan ei ole tullut ilmi, että ministeri Berner olisi toiminut lainvastaisesti, mutta kuten mietinnössäkkin todetaan, kuitenkin hyvän hallinnon ja omistajaohjauksen yleisten periaatteiden vastaisesti, tai vastoin niitä yleisiä käytänteitä, on toimittu. Me tiedämme kaikki, että juridisen vastuun ohellahan poliittisilla päättäjillä on myös poliittinen vastuu. Sinänsä tässä tapauksessa pidän hyvänä, että tämä poliittinen vastuukin tulee punnittavaksi ja arvioitavaksi tänne eduskuntaan, kun ministerin toiminta alistetaan luottamusäänestykseen. Vihreä ryhmä tulee omasta äänestyskäyttäytymisestään päättämään huomenna ryhmäkokouksessa, enkä tässä vaiheessa siitä sano sen enempää.

16.52 Kauko Juhantalo kesk: Arvoisa puhemies! Sinänsä mielenkiintoinen tapaus on tämä tällaisen sijoitustoiminnan tukeminen, joka tietääkseni voidaan tehdä vain suojaustarkoituksessa. Tässä on kyllä ollut enemmän kuin suojaustarkoitus, on ollut tarkoitus sillä ansaita, mikä tietysti on väärin, spekulatiivisella tavalla saada lisää valtion varoja. Sen onnistuessa emme täällä tietenkään olisi vaan olisimme tyytyväisiä. Kun tämä tapahtumaketju on katkaistu eräässä kohdin, noin puolivälissä, mitä siitä olisi voinut syntyä ja oli syntymässä, se olisi tietysti ollut johdonmukaista myös käsitellä nopeasti.

Minusta ei riitä se, että monen ministerin voimin on lausuttu ja edellytetty, että tämä täytyy huolellisesti selvittää ja niin pitää tehdä kaikkialla ja sen jälkeen pestä kätensä, ja ei ministerinä ole ollut sitten rohkeutta itse sitä tehdä, niin kuin ministeri Berner on nyt toiminut. On erittäin hyvä, että löytyy niin ponteva ja rohkea ministeri, joka itse tekee sitä työtä, mikä ministerille kuuluu, eikä yritä myöhemmin selviytyä sillä, että kyllä olen antanut määräyksen, että pitää hyvin tässä toimia. Sen vuoksi tämä itse oikeudellinen kysymys on muuttunut näköjään aivan poliittiseksi näytelmäksi.

Minusta tässä selvityksessä ja valiokunnan mietintötyössä on useita sellaisia kohtia, joissa katsotaan kutakin asiallista asiaa toisaalta ja toisaalta, ja selviää se, että hyvin monessa kohdin tämän yhtiön historiassa on kysytty eri asiantuntijalausuntoja runsaasti ja mistään ei ole saatu yksiselitteistä lausuntoa muun muassa vastuukysymyksistä ja siitä, miten pitäisi toimia. Sinänsä tämä nyt esillä oleva valiokunnan työ on tehty huolellisesti, kylläkin aikaa käyttäen hyvin runsaasti, ja on päädytty johtopäätöksiin, jotka sinänsä ovat oikeita. Mutta tässä pitää saada selkeä käytäntö, niin että tällaisia näytelmiä ei täällä enää näytellä.

Mutta kun puhe on siitä, millä tavalla ministeri voi puuttua ministerin alaisuudessa olevan yhtiön hallintoon ja sitä joko ohjata tai ohjeistaa, on aina tärkeätä muistaa, että ministeri on itse kävelevä yhtiökokous. Millä tavalla sitä pitää selkeyttää? Siinä mielessä on tärkeä valiokunnan käsitys siitä, että muun muassa dokumentaation täytyy olla täsmällisempää ja tarkempaa, koska päätöksiä voidaan ministerin taholta kyllä antaa yhtiön hallitukselle noudatettavaksi ja se on aina yhtiökokouksen päätös muodollisesti.

Nimittäin se on tässä mielenkiintoista, että kun ministeriö tilasi asiantuntijalausunnon Valtiontalouden tarkastusviraston laillisuuskertomuksesta, ministeriö pyysi asiantuntijaa arvioimaan, oliko viraston ministeriöön kohdistama arvostelu yksityisoikeudellisesti perusteltua, niin lausunnon mukaan yksimielisellä osakkeenomistajalla on osakeyhtiölain 5 luvun 2 §:n 2 momentin perusteella oikeus ottaa käsiteltäväkseen hallituksen tai toimitusjohtajan yleistöimivaltaan kuuluva asia ja ministeriö on osakkeenomistajana tätä oikeutta käyttänyt. Tämä johtaa siihen, minkä valiokunta onkin tässä myöhemmin lausunut yksi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

mielisesti, että Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan yleinen lähtökohta yhtiökäytännöissä on se, että tämänkaltaiset päätökset tehdään kirjallisesti. Asiantuntijalausunnon mukaan puolestaan, koska Finavialla on vain yksi osakkeenomistaja, on yhden osakkeenomistajan yhtiössä samantekevää, onko se pitänyt erillisen yhtiökokouksen vai antanut samaa asiaa koskevan ohjeistuksen. Yhden omistajan yhtiössä yhtiökokous on koko ajan koolla ja omistajan näkemyksen esille tuominen hallitukselle on käytännössä sama kuin yhtiökokouksen päättäminen. Tämä on juridiikkaa, ja näin tässä on menetelty.

Täysi kunnia ministeri Bernerille, hän on uskaltanut tämän asian rohkeasti selvittää ja tuoda esille, ja häntä lämpimästi kannatan tässä työssä.

16.58 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on meillä hyvin iltapäivä taittunut tämän asian parissa. Täytyy ensin kiittää tarkastusvaliokuntaa siitä hyvästä työstä, mitä on tehty valiokunnan puheenjohtajan, SDP:n Eero Heinäluoman, johdolla, on tehty perusteellista työtä ja selvitetty asioita ja kuultu paljon asiantuntijoita. Todellakin tässä on aikaa käytetty, ja nämä loppulausumat ovat aivan mainioita, tämä riskienhallinnan ohjeistus ja hallituksen tarkempi omistajaohjaukseen puuttuminen vielä. Ja pitäähän tässä vielä mainita, että tämän hallituksen aikanaan on nyt perustettu myös tämä parlamentaarinen omistajaohjausryhmä, missä varmaan tullaan myös parlamentaarisesti käsittelemään omistajaohjausta. Toinen asia vielä tähän liittyen on se, että Finavian omistajaohjaus on siirtymässä LVM:ltä tänne valtioneuvoston kanslian puolelle eli omistajaohjausyksiköön. Nämä olivat hyviä.

Mutta sitten, mielenkiintoista kyllä, näinkin yksimielisen esityksen jälkeen me saamme sitten tänne epäluottamuslauseen vielä lisäksi. Ja mietin tätä objektiivista totuutta, kuten tässä edustaja Harakka kysyi se perään, että se on yksi asia, ja toinen on se, minkälaisen mielikuvan me annamme kansalle ja veronmaksajille tästä asiasta. Tätä on hyvin voimakkaasti nyt tuotu SDP:n suunnalta esille.

Nyt tämä mielikuva siitä, paljonko kansalle on tullut tästä tappiota, on totta. Eli siihen on tullut noin 34 miljoonaa euroa kaikkinsa, ja se on tapahtunut vuosien 2009 ja 2011 välissä. Mutta nyt tarjotaan sitä mielikuvaa tällä hetkellä SDP:n toimesta mutta myös Ylen toimesta, että Berner, meidän liikenne- ja viestintäministerimme, olisi vastuullinen tästä kaikesta 34 miljoonasta. Ihmettelen tätä, ja tämä on tullut todellakin Pia Viitasen ja myös Antti Rinteen ja myös Ojala-Niemelän toimesta tänäänkin esille, ja tätä huntua pidetään yllä, annetaan mielikuva kansalle, että näin on. Mutta jos tässä objektiivisen totuuden perään kysyy, niin johdannaistappiothan olivat sen 34 miljoonaa, se on totta, ja nyt keskusteluissa oleva Deloittella tehty sopimus koski vuosien 2009—2010 johdannaiskaupoista syntyneitä vahinkoja, jotka ovat suuruudeltaan 317 000 euroa — siis 34 miljoonaa ja 317 000. Eli pääosa syntyneistä vahingoista, 33,9 miljoonaa euroa, syntyi vuonna 2011. Ja nämä vastuukysymykset selvitetään käräjillä tällä hetkellä.

Sen eteen meidän Anne Berner, liikenne- ja viestintäministeri, on tehnyt ponnekkaasti töitä, että asiat ovat tähän malliin edenneet. Se, mitä sitten syksyllä on tapahtunut ja mitä ei ole tapahtunut, on mielenkiintoinen asia: jos on päätöksiä tehty eikä niitä ole toimeenpantu. Ja kun sitten liikenne- ja viestintäministeri ottaa tarmokkaasti kiinni asioista ja kysyy, onko näitä ja näitä selvityksiä tehty, onko poliisiselvityksiä ja näitä tehty, niin tästä sitten lähdetään nostamaan jopa sitten tänne eduskuntakyselyä.

Mutta peruspohja on kuitenkin, kuten sanoin, tuossa hyvä, se, että saadaan parempi ohjaus näihin asioihin. Toivottavasti siinä on nämä eri elementit, mitä meillä on käytettävissä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

sä, ja se, mitä pääministerikin sanoi, että nämä toimenpiteet menevät suoraan näitten meidän omien yhtiöttemme, valtionyhtiöitten, ohjaukseen, on erittäin hyvä.

Ja kyllähän keskustelu mielestäni oli hyvä tänään debattiin asti, mutta sen jälkeen tässä on vähän toisenlaistakin informaatiota sitten ehkä tullut ja mieli on ehkä toisenlainenkin.

Mutta minä näen, että meillä on hyvä ministeri, joka on tarttunut kiinni asioihin ja lähtenyt selvittämään niitä aikaisempia sotkuja suhteessa paremmin kuin muut ministerit, mitä tässä vitjassa aikaisemmin on ollut — olisi mahdollisuus ollut puuttuakin asiaan aikaisemmin. Villissä lännessäkin oli semmoinen sanonta, että ei kannata viestintuojaa eikä pianonsoittajaa ampua. Tässä nyt tuntuu siltä, että meillä on tämmöinen selvittäjä ja viestintuoja, joka on viestiä tuonut, ja että tätä nyt yritetään ampua tässä tilanteessa. Villissä lännessäkin on paremmat säännöt oikeastaan kuin tässä meidän omassa toiminnassa. Toivon, että tälle tulee piste. Perjantaina äänestetään, ja sen jälkeen pulinat pois.

17.03 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun katsoo tätä tarkastusvaliokunnan mietintöä, joka on yksimielinen, ja kun on sitten kuunnellut tätä keskustelua, niin kyllä vähän menee ymmälleen, mikä tässä oikein homman nimi on. Pitää muistaa kuitenkin, että tässä Finavia-asiassa 2009—2011 tapahtuneiden asioiden osalta se ratkaisevin vuosi oli se 2011. Jos viime vaalikauden ministerit olisivat hoitaneet omistajaohjausta ja velvollisuuttaan valtion omaisuuden hyvän hoidon eteenpäinviemiseksi, niin vahingothan olisivat olleet olennaisesti pienemmät. Olen jossakin nähnyt arvion, että vahingot olisivat silloin olleet korkeintaan noin 5 miljoonaa euroa. Tämä totuus ei valitettavasti tuolla julkisuudessa ole kovin paljoa ollut esillä. Pahoittelen sitä, että tätä eivät tiedotusvälineet ole jostain syystä halunneet tuoda esille.

Vielä suuremmin ihmettelen sitä, että ministeri Berner on nostettu tikun nokkaan. Vuosina 2009—2011 hän oli yritysjohtaja, joka teki omassa yrityksessään ja omassa elämässään vahvaa työtä suomalaisen yhteiskunnan hyväksi, ja nyt hänet nostetaan tikun nokkaan syylliseksi. Tämä logiikka ei oikein minun päähani istu, arvoisat demarikansanedustajat. Toivoisin kuitenkin, että tässä näille tosiasioillekin jonkunäköinen arvo annettaisiin. Ministeri Berner on nyt omassa toiminnassaan jämäkästi puuttunut tähän asiaan, ja kuten pääministeri omassa puheenvuorossaan sanoi, tähän valtionyhtiöiden toimintaan, miten yhtiöt toimivat ja hoitavat tehtäviään ja valtion omaisuutta, ollaan ohjeistuksia nyt tarkentamassa koko ajan. Parlamentaarinen komitea istuu ja valvoo tätä asiaa, että saadaan hommat viimeisen päälle ajan tasalle. En näe siinä mitään moitittavaa.

Minulle oli valtava yllätys, että yksimielisen mietinnön jälkeen tulee epäluottamuslauseesitys. No, voihan sillä totta kai politiikkaakin tehdä. Ymmärrän toki tämän ajan, kun kuntavaaleihin on vain vähän aikaa — käyhän tämä tälläkin keinoin. Mutta soisin nyt olevan kuitenkin niin, että jos ollaan jostakin asiasta yhtä mieltä, niin ollaan sitten yhtä mieltä ja lopetetaan se turhanaikainen populismi. Mutta se nyt taitaa tähän aikaan kuulua. Toivon, että tällaisesta menettelystä ei tule yleinen käytäntö.

17.06 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Vaikka keskustelu on ollut vaikea, ehkä tämä kuitenkin on ollut luonteeltaan äärimmäisen tarpeellinen, ja tässähän on sitten se valloisa puoli, että valtaosasta asioita, sekä tapahtumien kulusta että sitten vastuista ja myös tulevaisuudesta, ollaan samaa mieltä. Tässä ehkä eduskunnan työskentelytapa valiokunnissa, asioihin paneutuminen, asioiden selvittäminen ja johtopäätösten tekeminen, osoittautuu oikeaksi. Erimielisyydethän keskustelussa koskevat nimenomaisesti tätä vuoden 2015

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

syksyä. Siitä, mitä sitä ennen tapahtui, ja myös, mitä sen jälkeen on tapahtunut, on suurin piirtein sama käsitys. Erimielisyydet keskittyvät sitten siihen, olisiko pitänyt pitää voimassa nämä yhtiön hallituksen nostamat vahingonkorvauskanteet tilintarkastusyhteisö Deloittea vastaan ja yhtiön aikaisempaa hallitusta vastaan vai ei.

Valiokunnan saaman informaation pohjalta muutama kommentti käydyssä keskustelussa mainituista asioista:

Ensinnäkin näiden vahinkojen määrään. Kysymys ei ole siitä, minä vuonna on syntynyt kuinka paljon vahinkoa, vaan asian voi ajatella niin kuin valiokunnalle asia on kerrottu, että jos vuoden 2009 tilintarkastaja olisi katsonut näiden johdannaissopimusten sisään ja kysynyt näiden riskien perään, niin vuosina 2010 ja 2011 ei olisi tehty johdannaissopimuksia tällä mainitulla tavalla. Eli ei voi ajatella niin, että tilintarkastaja vuosina 2009 ja 2010 vastaa vain siitä vahingosta, joka sinä vuonna on syntynyt, vaan hänellä on tässä ajattelussa vastuu myös niistä myöhemmistä. Jos hän olisi tehnyt valvontatehtävänsä, näitä myöhempiä sopimuksia ei olisi tehty.

Sitten on ollut kysymys siitä, onko tämä normaalia vai epänormaalia toimintaa. Kaikki valiokunnan saama informaatio lähtee siitä, että ei valtionyhtiöiden tehtäviin kuulu spekulatiivinen kauppa rahoitusmarkkinoilla vaan Finavian tapauksessa tarkoituksena on toimia lentoliikennettä palvelevana yhtiönä, ja sitten kun rahoitusmarkkinoilla ollaan, niin hyväksyttävää on vain suojata niitä otettuja luottoja mutta ei pyrkiä niillä tuottoihin. Valiokunnalle on myös lausuttu, että tietenkin siinä vaiheessa, kun on tullut tuottoja, olisi pitänyt jo ymmärtää kysyä, että jos tulee tuottoja, tulevatko ne tuotot ilman mitään riskiä. Tämä kysymys on tässäkin aiheellista todeta näiden johdannaissopimusten arvioinnin osalta ja sen arvioinnin osalta, miten yhtiön aiemmissa hallituksissa on toimittu, kun tilinpäätökset on aikoinaan hyväksytty.

Sitten on puhuttu paljon myös tästä raastuvanoikeuden päätöksestä. On aihetta todeta, että raastuvanoikeudessa käsiteltiin luottamusaseman väärinkäyttöä sen jälkeen, kun vahingonkorvausmahdollisuudet olivat menneet umpeen, eli kahden vuoden määräaika siitä, kun henkilö on lopettanut työsuhteensa, oli mennyt umpeen ja yhtiöllä ei ollut enää mahdollisuutta vahingonkorvauksiin. Tämän jälkeen selvitettiin tätä luottamusaseman väärinkäyttöä. Tältä osin luottamusaseman väärinkäyttö ja sillä perusteella tuomitseminen edellyttäisi tahallisuutta, ja raastuvanoikeuden päätös lähtee siitä, että semmoista tahallisuutta ei voida osoittaa, että tämä olisi tehty tieteen tahtoon vastoin ohjeita. Joten siitä raastuvanoikeuden päätöksestä ei voi tehdä johtopäätöksiä siitä, mikä vahingonkorvausasiassa olisi tuomio ollut.

No sitten on ehkä erikseen syytä kuitenkin puuttua vielä yhteen asiaan, jota on hyvin ohimennen käsitelty. Se koskee tarkastusviraston tekemää työtä ja asemaa. On erittäin tärkeää, että meillä on riippumaton itsenäinen tarkastusvirasto, joka tarkastaa myös ministeriöiden toimintaa, sekä ministeriöiden rahankäyttöä että myös ministeriöiden toimintaa eri tehtävissä, kuten omistajaohjauksessa. Valiokuntahan on käynyt myös lävitse tätä tarkastusviraston työtä. On aihetta nostaa hattua sille, että meillä on rohkea, itsenäinen, ammattitaitoinen tarkastusvirasto, joka tekee oman työnsä, jotta eduskunnalla on kaikki käytettävissä oleva tieto valtion varainkäytöstä ja jotta eduskunnan päätösten mukaisesti valtion varainkäyttö tapahtuu ja jotta myös veronmaksajat voivat luottaa, että valtion varoja hoidetaan viisaalla tavalla. Tämä koskee myös valtionyhtiöiden toimintaa. Tämä prosessi on kunniaksi tälle tarkastusviraston nykyiselle roolille, ja on tärkeätä, että virasto toimii eduskunnan yhteydessä ja eduskunta on viime kädessä takeena sille, että virasto voi tehdä työn-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

sä aitojen omien havaintojensa mukaisesti ilman minkäänlaista painostusta tai pelkoa. Tällä on merkitystä siltäkin kannalta, että meidän eduskuntana pitää ottaa tämä riippumattomuus vakavasti ja olla tyytyväisiä siitä, että he ovat Finavian tapauksesta nämä kaksi perusteellista raporttia tehneet.

Tarkastusvaliokuntahan kävi tätä lävitse paitsi yleiseltä kannalta myös erityiseltä kannalta ja antoi sitten myös tiettyjä suosituksia virastolle liittyen esimerkiksi siihen, millä tavalla viraston työntekijät voivat sivutoimisuhteessa olla tilintarkastustehtävissä. Näihin suosituksiin kuuluu se, että ei ole suotavaa, että viraston työntekijät ovat sivutoimisesti tarkastamassa niiden yhtiöiden tilejä, joiden valvonnasta tarkastusvirasto vastaa. Tällaista ei viime vuosina enää ole ollutkaan, mutta katsottiin aiheelliseksi kirjata myös tämä. Samaten tarkastusvaliokunta myös kiinnittää huomiota siihen, että on perusteltua, että virasto noudattaa mahdollisimman avointa tiedotuspolitiikkaa. Sehän on valtionhallinnon yleisten tiedotusohjeiden mukaista ja on ollut myös viraston toiminnan lähtökohtana, ja yhtä tärkeätä on, että tässä avoimessa tiedotuspolitiikassa ei ennakoida millään tavoin käynnissä olevien selvitysten tai työn alla olevien raporttien lopputuloksia.

Siltä varalta, että tämä keskustelu jossain vaiheessa tänään loppuu, pyydän valiokunnan puolesta saada kiittää kansanedustajia kuitenkin aika hyvästä ja enimmäkseen rakentavasta keskustelusta. Erimielisyyksiäkin on ollut, mutta se kai kuuluu tämän työn luonteeseen. Valiokunta on kovin iloinen siitä, että keskustelun kuluessa valiokunnan ehdottamat kannanotot ovat saaneet koko eduskunnan, kaikkien puheenvuoronkäyttäjien, tuen. Se osoittaa, että valiokunta on tältä osin osannut puuttua olennaiseen ja löytää sen tahdon, joka vastaa koko eduskunnan tahtoa.

17.14 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunta on tehnyt perusteellisen työn selvittääkseen tätä asiaa, kiitos siitä. Valiokunnan mietinnön lukemisen jälkeen ei ole epäselvää, etteikö valtion pidä parantaa omaa omistajaohjaustaan ja pitää parempaa huolta omaisuudestaan. Valtionyhtiöiden toiminnan on oltava avointa ja läpinäkyvää, ja niiden tulee suorittaa omaa perustehtäväänsä, sitä, mitä varten yhtiö on aikoinaan perustettu. Ongelmien tullessa ei pidä yrittää välttää julkisuutta ja salata tietoa.

Nyt on tullut siis ilmi, että ministeri ja ministeriö puuttuivat epäsovivalla tavalla Finavian hallituksen työskentelyyn ja vaikuttivat Finavian hallituksen päätöksiin sopia ja perua johdannaiskanteet joulukuussa 2015. Ministeri Bernerin johtama ministeriö siis puuttui yhtiön operatiiviseen toimintaan, painosti ja ohjaili hallitusta tekemään ministeriön tahdon mukaiset päätökset, pimitti hallitukselta kanteiden perumista vastustavat lausunnot ja päätti lopulta olla ottamatta vastuuta ajamastaan päätöksestä.

Arvoisa puhemies! Aina on laitettava etusijalle veronmaksajien yleinen etu. Valiokunnan mietinnössä lukee: "Yleisen edun kannalta asian perusteellinen selvittäminen oikeusteitse olisi voinut olla perusteltua monitahoisten vastuukysymysten ratkaisemiseksi. Lisäksi asian saaman julkisuuden ja asiaan liittyvien moninaisten vastuukysymysten selvittämiseksi olisi ollut perusteltua alusta lähtien selvittää ja saattaa asiat oikeusteitse ratkaistaviksi, jotta vastuukysymykset eivät olisi jääneet pysyvästi epäselviksi".

Finavian hallituksen puheenjohtajan vaihduttua tammikuussa 2015 oli silloin toimineen ministeri Risikon toive, että asiassa jatketaan hallituksen aiemmin päättämällä linjalla, selvitetään eri vaihtoehtoja, yritetään saada korvauksia sekä minimoidaan haitat. Nyt valiokunnan mietinnöstä käy ilmi, ettei omistajalla ole ollut huomautettavaa yhtiön hallituksen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

tekemiin päätöksiin ja toimiin johdannaisasiassa ennen syyskuuta 2015. Valittu toimintalinja muuttui Bernerin tullessa ministeriksi. Mysteeriksi meille jää, miksi.

Arvoisa puhemies! Jo ministerin virkavalassakin vannotaan, että toimitaan lakien mukaisesti ja oikeudenmukaisesti ja puolueettomasti kansalaisten ja yhteiskunnan parhaaksi. Ministereiltä edellytetään rehellisyyttä. Kansalaisilla on oikeus odottaa nuhteettomuutta myös toiminnassa. Kansalaisten on voitava luottaa siihen, että epäkohtiin puututaan ja kehtään ei suojella asemansa tai minkään muunkaan perusteella.

Monet tavalliset ihmiset ovat menettäneet työpaikkansa virheiden vuoksi tai joutuvat oikeuteen tai korvausvelvollisiksi. Näin sen kuuluu olla myös johtajien tasolla. Jokainen meistä on yhdenvertainen. Yhteiskuntarauhankin kannalta on tärkeää, ettei luottamus virkavaltaan ja päättäjiin hiivu. Ministeri Bernerin julkiset lausunnot hänen omasta toiminnastaan ovat vähintäänkin harhaanjohtavia ja ristiriidassa toisten asianosaisten todistusten kanssa. Kansalaisille syntyy mielikuva, jossa ministerit ovat yhteisten sääntöjen yläpuolella. Olen sitä mieltä, että ministeri Bernerin jatko hallituksessa syö kansalaisluottamusta.

17.18 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Vielä pari huomiota tästä tarkastusvaliokunnan mietinnöstä.

Kun tuossa demarit esittivät nyt käydyssä keskustelun aikana epäluottamusta hallitukselle, niin voisi sanoa, kun luki tuon tarkastusvaliokunnan mietinnön ja se oli yksimielinen mietintö, että tässähän oikeastaan demarit esittivät epäluottamusta tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja Eero Heinäluomalle ja koko valiokunnalle. Jos kerran on toimittu kelvottomasti mutta siitä annetaan kuitenkin sitten positiivinen ja syyttämätön lausunto, niin ihmettelen hieman tätä menettelytapaa. En ole moiseen vielä tässä talossa törmännyt, mutta näköjään, kun ikää tulee lisää, koko ajan tulee uusia kokemuksia — hyvä näin. Mutta toivoisin, niin kuin äsken sanoin tuossa edellisessä puheenvuorossani, että tällaisesta menettelytavasta ei tulisi tämän maan tapa vaan oltaisiin reiluja ja sanottaisiin asiat niin kuin ne ovat, ja lopetettaisiin se turha politiikanteko. Toki sille tähän aikaan on varmaan aikamoinen tilaus, kun vaalitkin lähestyvät.

Toinen asia sitten, tämä sopimus, joka tehtiin tilintarkastusyhteisö Deloitteen kanssa: Nyt demarit ovat antaneet ymmärtää julkisuuteen, että siinä olisi 34 miljoonan euron asiasta kysymys. Niinhän suinkaan ei ole, vaan kysymys on runsaasta 300 000 eurosta, elikkä siinä on tullut johtavalle oppositiopuolueelle pieni pilkkuvirhe. Tietenkään en usko, että tätä lähdetään enää missään oikaisemaan. Tiedotusvälineissä on annettu ymmärtää, että se on 34 miljoonaa, vaikka oikeasti se on vain vähän yli 300 000. Toivon kuitenkin, että matematiikkaakin tässä harjoittaisivat ainakin oppositiopuolueiden edustajat, jotta nuo pilkkuvirheet eivät olisi noin satakertaisia. [Välihuuto] Ymmärrän sen kyllä, että totuus kirpaisee, mutta minkäs minä sille mahdan, että numerot ovat näin. On parasta kuitenkin kertoa totuus, niin kuin se on totta. Kaikkia asioitahan voidaan vääristellä vaikka kuinka maailman loppuun asti, mutta ei sillä totuutta koskaan kaiveta esille. Tärkeää on, että nyt on ohjeistukset pantu kuntoon, kuten ministeri Berner ja pääministeri sanoivat.

17.20 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Minusta kyllä tuo edellisen puhujan tulkinta tästä luottamuksesta on hivenen outo, nimittäin mehän olemme tarkastusvaliokunnassa noudattaneet sitä mielestäni arvokasta tapaa, että me olemme ensi sijassa halunneet pyrkiä [Hannu Hoskonen välihuuto] yksimieliseen mietintöön — puhemies, yksimieliseen mietintöön — ja kun kävimme tästä keskustelua, niin kaikki olimme sitä mieltä, että jos

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

pystymme yhteisesti viestimään tiettyjä asioita, niin se on hyvin arvokasta ja tärkeää. Muun muassa tämän yksimielisyyden kautta löytyi johtopäätös siitä, että kanteet olisi ollut syytä nostaa yleisen edun nimissä. Yksimielisesti tulimme siihen johtopäätökseen, että yhtiökokous [Hannakaisa Heikkinen: Miksi sitten epäluottamuslause?] olisi tullut pitää. Kyllä nämä, puhemies, sellaisia asioita ovat, että valiokunta tekee työnsä — se on tehnyt sen edustaja Heinäluoman johdolla mielestäni erittäin hyvin — siellä ovat ihmiset paneutuneet, viettäneet tunteja aikaa, [Hannakaisa Heikkinen: Miksi siis epäluottamuslause?] ja sitten kun puhutaan ministerin luottamuksesta, niin eihän sitä tietenkään missään valiokunnassa käsitellä, [Hannakaisa Heikkinen: Ai jaa!] se käsitellään tässä salissa ja edustajilla on täällä mahdollisuus tehdä johtopäätökset sitten sen mukaan, minkälaisia faktoja valiokunnan kuulemisessa on selvinnyt, minkälaisia tausta-aineistoja on tullut julkiseksi. Kehotan muuten teitäkin tutustumaan niihin asiantuntijalausuntoihin, niin voisitte ehkä tulla toiseen johtopäätökseen tässä omaa ministeriänne kohtaan esittämässänne luottamuksessa. En ota siihen nyt kantaa sen enempää, koska olen ollut muussa yhteydessä tekemässä tätä mietintöä.

Mutta, puhemies, sen haluan kyllä sanoa, että korostan vielä, kun täällä puhutaan pilkkuvirheistä ja muista, että kun esimerkiksi tämä tilintarkastajan vastuukysymys käytiin juuri läpi, niin se on aika merkittävä asia. Kun me nyt puhumme, että juuri siinä kohtaa on se piste, mistä täällä on keskusteltu, mistä ne erimieliset tulkinnat ovat, niin mikäli silloin aikanaan tilintarkastaja olisi hoitanut tilintarkastajavastuunsa, siitähän tietenkin olisi seurannut se, että seuraavina vuosina näitä tappiollisia johdannaisopimuksia ei oltaisi enää tehty. Tätä kautta nämä kokonaisvaltaiset tulkinnat ovat hyvin tärkeitä ja osuvat aivan oikeaan.

17.23 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa puheenjohtaja! Täytyy ottaa tähän edustaja Hoskosen väitteeseen kantaa. Siis näistä aineistoistahan käy selväksi, kun ne lukee, että Finavialle koitui johdannaisista kokonaisuudessaan yli 34 miljoonan euron tappio. Ei tässä ole puhuttu Deloitteen osuudesta pelkästään vaan kokonaisuudesta. Tämä on täältä luettavaa. Kyllä tässä on tullut selville, että tässä on poikkeuksellista omistajaohjausta, ei hyvän hallintotavan mukaista eikä vakiintuneitten periaatteiden mukaista. Eli kanteet olisi tullut nostaa veronmaksajien rahojen menettämisen minimoimiseksi, [Anne Kalmarin välihuuto] mutta nyt Berner käytännössä esti tällä toiminnallaan nämä kanteiden nostamiset ja sen selvittämisen, kuka viime kädessä oli johdannaiskaupoista vastuussa.

17.23 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Niinpä niin, Ilmari-ihminen, kuuluu joku sanonta. Jos silloin aikanaan viime vaalikaudella ministeriö olisi valvonut ja toiminut, omistajaohjausta valvonut niin kuin pitää, niin tätä ongelmaahan ei olisi, siellä ei olisi mitään tällaista ongelmaa. [Timo Harakka: 2009!] Mutta kun mitään ei tehty, niin nyt sitten ollaan tässä ja se ministeri, joka tekee työtä ansiokkaasti, nostetaan tikun nokkaan ja osoitetaan, että "se on teidän vikanne".

Suomalaiseen tiedotukseen näköjään kuuluu tämä normaali menettely, että syytön etsitään, sitten syyllisiä palkitaan ja sitten muuten ollaan ja hymyillään. Ei se vain näin saa mennä. Jos me poliitikot haluamme arvovaltaamme nostaa ihmisten silmissä, niin kyllähän meidän pitää olla rehellisiä ulospäin ja sanoa asiat niin kuin ne ovat. Sehän on lähtökohta kaikelle toiminnalle, aivan kuten tässä tarkastusvaliokunnan menettelyssä, että valiokunta antaa yksimielisen mietinnön, jossa aivan oikein on kaksi pontta — joita lämpi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

mästi itsekin kannatan, ne ovat järkeviä ponsia, ehdottomasti kannatettavia — ja sitten yhtäkkiä, kun tullaan tänne saliin... Minä olen tottunut tässä talossa, että yksimielisiä mietintöjä ja lausuntoja koko valiokunta puolustaa, ja se on ihan arvokas perintö, sitä kannattaa vaalia, mutta nyt sitten huomaan, että kun tullaan saliin, niin täällä yhtäkkiä tarkastusvaliokunnan puheenjohtajakin, Eero Heinäluoma, saa epäluottamuslauseen omalta porukaltaan, esitetään epäluottamusta. Ihmettelen menettelyä. Saattaa johtua tämä minun ihmettelyni siitä, että minulla on vähäinen kokemus tässä asiassa, mutta todella oudoksun tätä. Niin kuin Pekkarisen Mauri joskus on hyvin sanonut: oudoksun suuresti tätä menettelyä. — Ei muuta.

17.25 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa puhemies! Todellakin nämä tappiot tulivat 2009—2011 ja ne huomattiin vuonna 2012, sehän tulee ilmi näistä asiakirjoista. Jo silloinhan ministerillä olisi ollut mahdollisuus rajoittaa niitten tappioitten muodostumista. [Timo Harakka: Eikö sitä Vehviläinen huomannut?] — Vuonna 2012 ei ollut Vehviläinen ministerinä. [Välihuutoja] — Ei ollut. Mutta silloin kun tämä asia vuonna 2012 huomattiin, nostettiin tikun nokkaan, se olisi ollut aivan selvä; siellä olisi ollut kolme omistajaohjausministeriä ja kolme liikenneministeriä vielä senkin jälkeen tekemässä jotain tälle asialle. Eli tupsahti suoranaisesti ministeri Anne Bernerin syliin tämä asia.

Mutta toinen kysymys oikeastaan edustaja Ojala-Niemelälle: oletteko te nyt aivan sitä mieltä, että tämä kaikki 34 miljoonaa on nyt sitten ministeri Bernerin vikaa ja syytä, että tässä ei ole oikein toimittu? Ehkä jollain tavalla, kun edustaja Heinäluoman logiikkaa mietin, voi olla näin, mutta siinä voi olla toisinkinpäin. Kuuliko edustaja Ojala-Niemelä kysymystä? Onko todellakin niin, että ministeri Bernerillä on syy tästä kaikesta 34 miljoonasta?

17.26 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa puhemies! Täytyy edustaja Heinäluoman kunniaksi todeta se, että hän on kyllä tässä kunniakkaasti menetellyt ja hänellä on täysi ryhmän tuki tässä asiassa. [Hannu Hoskonen: Miksi annoit sitten epäluottamuksen?] — Epäluottamuslause pohjautuu sitten täysin eri asioihin. Jos kuuntelite ryhmäpuheenvuoron, [Hannu Hoskonen: Totta kai!] niin kyllä tässä on monia käsittämättömiä menettelyjä.

Ensinnäkin ministeri on toiminut selän takana, meni sopimaan tämän sovintosopimuksen ilman Finavian hallituksen tietoa tästä asiasta, ilman hallituksen toimitusjohtaja Tiuraniemen tietoa tästä. Hän oli puhtaasti tietämätön tästä asiasta, että näin menetellään selän takana. Tämä jos mikä oli puuttumista [Hannakaisa Heikkinen: No miksi mietintö sitten on tuon sisältöinen? — Välihuutoja] hallituksen operatiiviseen toimintaan.

Tässä on sitten käytetty myös muunneltua totuutta — voi sanoa tässä salissa näin — eli ministeri on julkisuuteen sanonut, että hän on hankkinut lisää selvitystä, mutta missään ei ole dokumentoitu, kenelle hän on tehnyt tämän esityksen lisäselvityksen pyytämiseksi. [Anne Kalmari: Miksi se ei ole mietinnössä?] Kertokaa minulle, keneltä hän pyysi sitä lisäselvitystä.

17.28 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun täällä käytetään ilmaisuja, että ministeri on puhunut muunneltua totuutta, niin minä olen ihan ihmeissäni, miten me olemme sitten kuitenkin saaneet tarkastusvaliokunnassa aikaan yksimielisen mietinnön ja nytten pohjataan tätä epäluottamuslauseen esittämistä opposition suunnasta Bernerille ja sanotaan, että ministeri on puhunut muunneltua totuutta. Olen ihmeissäni.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

Mutta, edustaja Heinäluoma, minä haluan osaltani kiittää arvokkaasta käyttäytymisestä ja tämän asian läpiviemisestä täällä salissa. Kun äsken puhuitte siitä, että täällä on ollut myös hyvää keskustelua, te olette osallinen siihen, että se on ollut osaltanne ja osan opposition osalta oikein hyvää. Kiitos siitä.

Täällä edustaja Taavitsainen peräänkuulutti yhteiskuntarauhaa ja sitä, että siihen vedoten ministerille voisi tätä epäluottamuslausetta osoittaa. Mitenkä koette, onko tällainen menettely, mitä minä osaltani poliittiseksi näytelmäksi sanon, tukemassa yhteiskuntarauhaa? En todellakaan tarkoita tällä valiokunnan mietintöä ja työtä, se on ollut hyvää, ja nämä ponnet, mitkä valiokunta esittää, ovat tarpeellisia, ja niitä on täällä joka rintamalta kiitelty, vaan kaikkienensa sitä, että syytämme ministeriä, joka on saanut käsiinsä ongelman, joka on kypsynyt neljän ministerin aikana. Hän on pontevasti tähän työhön tarttunut ja selvittänyt ne kuviot, mitä tässä on hänen kaudellaan ollut, ja nyt täällä kerrotaan, että hän puhuu muunneltua totuutta. Siitä huolimatta, että on annettu mietintö, joka on yksimielinen, saada epäluottamuslause. Tämä on ihmeellinen näytelmä.

17.30 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa puhemies! Ministeri Berner on sanonut, että hän ei ole puuttunut yhtiön hallituksen toimintaan, mutta voin kysyä kyllä, mitä muuta kuin puuttumista tämä on, jos selän takana puuhataan tällaista sovintosopimusta muitten tietämättä. Lisäksi ministeri Berner on esittänyt julkisuuteen ja Valtiontalouden tarkastusvirastolle, että olisi pyytänyt Finavian hallitusta selvittämään johdannaiskanneasioita uudelleen huolellisesti hallituksen tehtyä syyskuussa 2015 kanne päätöksen yhtiön entistä johtoa kohtaan. Sanon Tiuraniemen, silloisen toimitusjohtajan, sanoin: tämä ei pidä paikkaansa, eikä ministeri ole lisäselvityksiä pyytänyt. Eli tässä voidaan sanoa, että tässä kysymyksessä on sana sanaa vastaan.

17.30 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Selvyiden vuoksi minä nyt vielä kerran luen tästä yksimielisestä mietinnöstä pari lausetta. Valiokunta toteaa, että "ministeriön rooli sovintosopimusprosessissa näyttää asiantuntijakuulemisen perusteella pikemminkin asioihin vaikuttamiselta kuin taustalla odottamiselta". Eli koko valiokunta myöntää, että näyttää siltä, että asioihin on vaikutettu, toisin kuin on ehkä julkisuudessa annettu ymmärtää. [Hannakaisa Heikkinen: Olisiko pitänyt vaikuttaa aikaisemmin?] Valiokunta toteaa, että "sovintoprosessiin liittyy sellaisia toimintatapoja ja tilanteita, jotka ovat valiokunnan mielestä omiaan sekoittamaan omistajaohjauksen ja yhtiön päätöksenteon toisiinsa", mikä tarkoittaa siis käytännössä eri sanoin ilmaistuna oikeastaan ihan samaa mielestäni kuin mitä tarkoittaa VTV kertomuksessaan, kun se toteaa, että hyvää hallintotapaa tässä on rikottu. Kun tällaisiin johtopäätöksiin ja näihin lauseisiin ja niiden kirjaamiseen valiokunta on yksimielisesti päätenyt, minun mielestäni silloin kuuluu jokaisen eduskuntaryhmän oikeuteen siinä vaiheessa, kun tämä asia tulee saliin eduskunnan käsittelyyn, tehdä johtopäätöksensä, miten katsovat tätä asiaa kokonaisuutena.

Siitä kiitän valiokuntaa — olen saanut siellä tosiaan asian käsittelyssä olla myös mukana — ja mielestäni oli myös merkittävää, että valiokunnan mietinnössä lukee, että yleisen edun kannalta näiden asioiden ratkaiseminen oikeusteitse olisi ollut perusteltua.

Minusta nämä kaikki ovat sellaisia näkökulmia, joidenka perusteella hyvin ymmärrän sitä keskustelua, mitä esimerkiksi omassa eduskuntaryhmässä olemme tämän mietinnön valmistuttua käyneet ja miten asioita olemme analysoineet.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

17.32 **Suna Kymäläinen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustelussa tuntuu edetyn tässä sillä aikaa, kun olin itse tuolla estyneenä ja en päässyt täällä keskustelussa mukana olemaan.

Siitä, mitä tästä edeltävästä keskustelusta olen poiminut, täytyy todeta, että keskustan osalta kovasti painotetaan tätä valiokunnan mietintöä, ja kyllä siellä hyvin raskauttavia lauseita valiokunnan osalta on ministerin toiminnasta ja hyvän hallintotavan rikkomisesta myös lausuttu. Ihan sitaatti: "Finavian osalta valiokunta toteaa, että lopputuloksen epävarmuudesta huolimatta olisi yleisen edun kannalta ollut perusteltua selvittää vastuukysymykset kokonaisuudessaan oikeusteitse." Tämä on aivan selkeä viesti, ja on ymmärrettävää, että siihen myös reagoidaan täällä eduskuntasalissa. "Myös kansalaisten luottamus siihen, että epäkohtiin puututaan, olisi osaltaan puoltanut asian selvittämistä oikeusteitse." Myös näin tässä teidän yksimielisessä lausuntoluonnoksessanne todetaan.

17.34 **Jari Leppä kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Myös minä painotan sitä, että tarkastusvaliokunta on tehnyt yksimielisen mietinnön. Mitä sellaisia asioita on tullut tällä välillä esille, jotka aiheuttaisivat jotakin muutosta siihen? Pitää pakosti kysyä, kuinka monilla siivillä SDP nyt yrittää lentää, kun se yhtyy ensin tarkastusvaliokunnan yksimieliseen mietintöön ja täällä operoi sitten omalla tavallaan ihan toiseen suuntaan. Pakosti on useammat poliittiset siivet nyt tässä mukana.

Jos olisi tapahtunut joitakin muutoksia matkan varrella, tarkastusvaliokuntahan voi aina palata näihin asioihin. Se ei ole palannut. Ja nyt te esitätte täällä tällaisia uusia operaatioita. Tämä on aika erikoista toimintaa, mutta tietysti te olette halunneet välttämättä tämän politisoida — tilanteen, jossa nyt nykyinen ministeri, Berner, on selvittänyt kuuden eri ministerin entisiä sotkuja, sekamelskaa, jota oli viime kaudella kaiken muun sekamelskan lisäksi, myös ministerit vaihtuivat tuhkatiheään. Tämä kaikki on vaikuttanut ihan varmasti siihen, millä tavalla valtion omistajaohjausta on käsitelty, ja myöskin siihen, miten Finaviaa on käsitelty. Nyt kun ministeri sitä sitten selvittää, mitä tapahtuu? Ensin ajetaan yksimielisellä mietinnöllä, sitten täällä operoidaan asialla. Mutta politiikka voi olla myöskin tällaista.

Tämmöinen jos mikä varmasti myöskin hämmentää kuulijoita ja äänestäjiä: ei tiedä, mihinkä enää tässä luottaa, kun kuitenkin arvostettu valiokunta on yksimielisesti jotakin päättänyt ja nyt sitten se ei olekaan täällä enää teidän mielestänne relevanttia. Useammat siivet eivät nyt vain sovi politiikkaan, vaan nyt pitää yksillä siivillä mennä.

17.36 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Todellakin, kun tätä yksimielistä mietintöä illalla katselin, olin tavallaan tyytyväinen siihen, että tämäkin asia on saanut eduskuntapuolueissa ja eduskuntaryhmissä yksimielisen linjauksen siitä, miten näiden asioiden kanssa tulee toimia. Kyllä aidosti koen sen, että kun suuresti kunnioittamani edustaja Eero Heinäluoma saa sitten yhtäkkiä täällä salissa epäluottamuslausetta, vaikka on kuitenkin yksimielinen mietintö, se oli minulle henkilökohtaisesti suorastaan suuri järkytys, miten näin voi menetellä. No, varmaan siinä on omat syynsä, kun katsoo noita kalentereita hieman, mitä tänä keväänä tapahtuu.

Mutta se toinen asia, mikä on tässä myös huomattava, on se, että niin kuin edustaja Jari Leppä äsken sanoi, kuuden ministerin näpin alla nämä asiat olivat edellisen hallituksen aikana ja siltikään ei tehty mitään. Jos silloin olisi toimittu, niin tuli olisi rajoitettu paljon vähäisempään, vahinkoa olisi syntynyt todella vähän. Mutta miksi ei toimittu? Ja sitten kun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2017 vp

uusia systeemejä luodaan, tarkastetaan ohjeet ja selvitetään sotkut, niin syytetään näitä sotkun selvittäjiä. Onhan se aika kummallista menettelyä.

Kun tässä demarikansanedustajat peräänkuuluttavat sitä, miten ihmiset tämän toiminnan näkevät, niin kyllä varmaan joku ihminen ajattelee sitäkin, mikseivät ne ministerit silloin aikanaan toimineet. Kyllä suomalainen ihminen ymmärtää ihan järkipuhetta ja ymmärtää asiat oikeassa valossa. Ja jos ne ihmiset, jotka tätäkin keskustelua seuraavat, panevat sen merkille, että todellakaan silloin viime vaalikaudella mitään ei tämän asian hyväksi tehty, niin nyt sitten tuntuu, että kun ministeri Bernerin, joka on varmasti syytön ministeri tässä asiassa, kimppuun käydään kuin hyeenalauma, ei se ole reilua menettelyä. Kyllä ihmiset sen tietävät.

Mutta minä henkilökohtaisesti pidän suurimpana ihmeenä tässä tätä valiokunnan puheenjohtajan kimppuun hyökkäämistä. Se tuntuu aika pahalta, kun Eero Heinäluoman kanssa on monessa asiassa tullut neuvoteltua — monessa asiassa on oltu eri mieltäkin, herrasmiesmäisesti, mutta on oltu yhtä mieltä suurimmasta osasta asioita — ja näin sitten käy. Se ei tuntunut hyvältä.

17.38 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tänään on varmaan käsitelty jo se, kuinka voimakkaasti ohjausministeri voi puuttua yhtiön asioihin ja millä tavalla, ja varmaan tämä sävy tässä, onko vaikuttanut suoraan operatiiviseen vai ei. Mutta kuten ministeri Berner itse sanoi, oli paljon tehty päätöksiä, niitä ei ollut toimeenpantu ja hän sitten kyseenalaisti ja ohjasi yhtiötä tekemään erilaisia selvityksiä. Se oli yksi asia.

Toinen asia on tietenkin se, mikä se sana sanaa vastaan on sitten, kun kuitenkin tästä tilintarkastusyhtiön sovintosopimuksesta Finavian hallitus on itse päättänyt. Ainakaan siinä mielessä ministerillä ei ole tässä päätöksenteossa mitään roolia ollut.

Eli näillä mennään, ja toivon vielä, että kun tulee täältä jatkossa nämä ohjeistukset, niin nämä otetaan hyvin käyttöön meidän kaikissa valtionyhtiöissä. Tarkastusvaliokunnan viesti oli ihan selkeä. Otetaan ne käytäntöön, jotta tätä keskustelua ei tarvitse enää täällä uudestaan käydä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.